

JAARVERSLAG 1998

BEDRIJFSFONDS
VOOR DE PERS

Het Bedrijfsfonds voor de Pers

Het Bedrijfsfonds voor de Pers werd aanvankelijk als stichting opgericht op 16 september 1974 en functioneerde op basis van statuten tot ultimo 1987.

Sedert 1 januari 1988 functioneert het Bedrijfsfonds voor de Pers op basis van de Mediawet als een zelfstandig bestuursorgaan. Alle rechten en verplichtingen van de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers gingen daarbij op het Bedrijfsfonds over.

Het Fonds heeft rechtspersoonlijkheid bij wet (artikel 123 lid 1 Mediawet).

Doelstellingen, taken en bevoegdheden zijn neergelegd in de Mediawet en het Mediabesluit.

Het Bedrijfsfonds voor de Pers heeft ten doel het handhaven en bevorderen van de pluriformiteit van de pers, voorzover die van belang is voor de informatie en opinievorming.

Secretariaat Bedrijfsfonds voor de Pers
Prinsessegracht 19
2514 AP Den Haag
(070) 3 61 71 11
Fax (070) 3 61 71 08

JAARVERSLAG 1998

BEDRIJFSFONDS
VOOR DE PERS

Redactie: Rick van Dijk en Lou Lichtenberg
Vormgeving: Typography & Other Serious Matters
Druk: Drukkerij De Maasstad

INHOUDSOPGAVE

- A. Jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1998 5
- B. Nadere gegevens 19
- 1. Financiële steun aan afzonderlijke persorganen 21
 - 1.1. Inleiding 23
 - 1.2. Aanvragen 24
 - 1.2.1. De Bazuin 25
 - 1.2.2. De Mid-Frieslander 26
 - 1.2.3. NL. 28
 - 1.2.4. Nieuw Israeliëtisch Weekblad 29
 - 1.3. Ontwikkelingen naar aanleiding van eerdere beslissingen over aanvragen om financiële steun en reeds verstrekte kredieten 30
 - 1.3.1. Inleiding 30
 - 1.3.2. Het Parool 31
 - 1.3.3. Primeur 33
 - 1.3.4. Alerta 34
 - 1.3.5. De Groene Amsterdammer 35
 - 1.3.6. Zuid-Oost-Nieuws 36
 - 1.4. Bezwaar en beroep 38
 - 1.4.1. Skrien 39
 - 1.4.2. NL. 39
 - 1.5. Beroep op de Wet openbaarheid van bestuur 40
- 2. Bijdragen aan onderzoeksprojecten van derden en aan gezamenlijke projecten van persorganen 41
 - 2.1. Inleiding 43
 - 2.2. Nieuwe aanvragen 43
 - 2.2.1. Cebuco 44
 - 2.2.2. Vrouwen in de Media 48

- 2.3. Ontwikkelingen naar aanleiding van eerdere aanvragen 50
- 2.3.1. Stichting Lezen voor Iedereen 50
- 2.3.2. Stichting Nederlands Platform Ouderen en Europa 52
- 2.3.3. Stichting Krant in de Klas: 2e fase onderzoek
krantleesgewoonten onder jongeren 53

- 3. Onderzoek en advies mediabeleid 57
- 3.1. Inleiding 59
- 3.2. Vernieuwend persbeleid 60
- 3.2.1. Inleiding 60
- 3.2.2. Uitwerking beleidsvoorstellen 62
- 3.3. Onderzoek management krantenbedrijf 64
- 3.3.1. Inleiding 64
- 3.3.2. Eindrapportage 65
- 3.4. Mediaconcentraties 69
- 3.5. Media en etnische minderheden 71
- 3.5.1. Inleiding 71
- 3.5.2. Discussiebijeenkomst 72

- 4. Financiële middelen 75
- 4.1. Inleiding 77
- 4.2. Jaarrekening 80
- 4.3. Accountantsverklaring 90

C. Appendices 91

- I Ontwikkelingen in de Pers 93
- II Overzicht van steunverlening door het Bedrijfsfonds
voor de Pers door de jaren heen 101
- III Publicaties van het Bedrijfsfonds voor de Pers 107

**A JAARVERSLAG VAN HET BEDRIJFSFONDS
VOOR DE PERS OVER 1998**

Bedrijfsfonds voor de Pers

Samenstelling bestuur eind 1998:

prof. dr. S.W. Douma, voorzitter
drs. J.B.H.M. Beks, vice-voorzitter en thesaurier
F.I.M. Houterman
mevr. prof. mr. dr. E.M. Kneppers-Heynert
S.M. Korteweg
mevr. drs. J. Liemburg
mevr. mr. W.M.C. de Vrey-Vringer

De leden van het bestuur worden voor een periode van vijf jaar benoemd bij Koninklijk Besluit (KB). Op grond van de Mediawet is voor bestuursleden herbenoeming voor één aansluitende periode van vijf jaar mogelijk.

Bij KB van 6 augustus 1991 werd de heer Beks voor de eerste maal in ons bestuur benoemd. Hij werd per 1 september 1996 voor een tweede periode van vijf jaar benoemd bij KB van 23 juli 1996. Met datzelfde besluit werd de heer Korteweg voor een eerste periode van vijf jaren benoemd. De heer Douma werd voor een eerste periode benoemd bij KB van 11 december 1992. Zijn bestuurslidmaatschap werd per 1 januari 1998 met een tweede periode van vijf jaren verlengd per KB van 3 december 1997. Bij datzelfde besluit werd de heer Douma benoemd tot voorzitter van ons fonds. Het bestuur besloot vervolgens uit zijn midden de heer Beks, sedert 1995 al thesaurier van ons bestuur, aan te wijzen als vice-voorzitter. Bij KB van 1 augustus 1995 werd mevrouw De Vrey voor een eerste bestuursperiode van vijf jaar benoemd. Bij KB van 24 januari 1997 werd de heer Houterman per 1 maart van datzelfde jaar benoemd voor een eerste periode van vijf jaren tot bestuurslid van ons fonds. Bij KB van 1 juli 1998 werden mevrouw Kneppers en mevrouw Liemburg per dezelfde datum benoemd voor een periode van vijf jaren. Met die benoeming telde ons bestuur weer het in de Mediawet voorgeschreven aantal van zeven leden.

In het verslagjaar belegden wij tien bestuursvergaderingen waarin vele onderwerpen aan de orde kwamen. Ook in dit jaar waren er opnieuw veelvuldig contacten met het Ministerie van OCenW.

Het bestuur van het bedrijfsfonds wordt ondersteund door een secretariaat. Dit secretariaat was in 1998 als volgt samengesteld:

drs. L.H.A. Lichtenberg, secretaris
drs. C.W.M. Buijs, plaatsvervangend secretaris
mevr. C.M.M. Wissink, parttime administratief medewerkster
mevr. J. Benzie-Olree, tijdelijk parttime administratief medewerkster

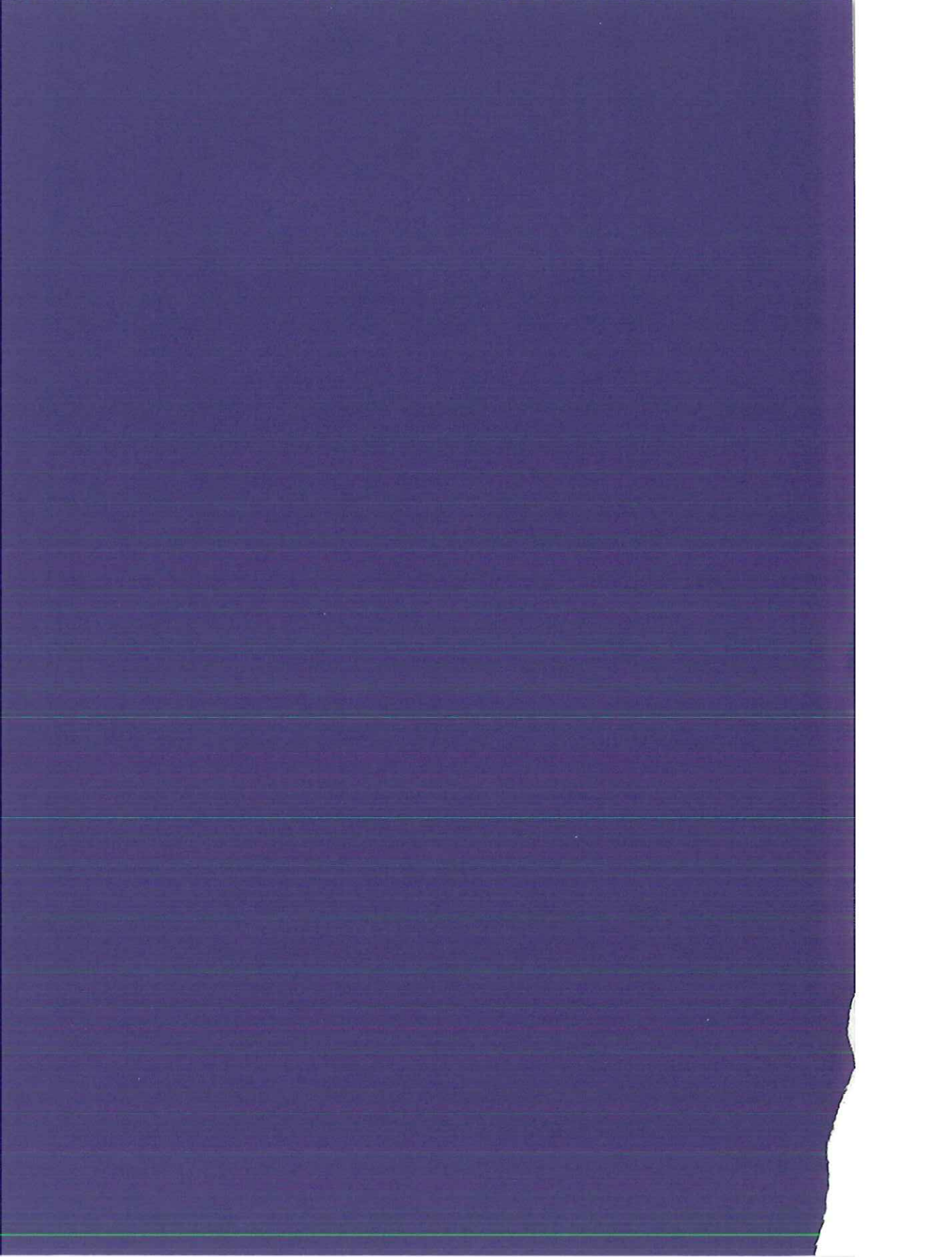
De vaste medewerkers van het secretariaat zijn op grond van de Mediawet in dienst van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Zij worden benoemd door het bestuur.

Op 1 oktober 1998 trad de heer Buijs, na ruim twaalf jaar bij het secretariaat werkzaam te zijn geweest, uit dienst.

Begin 1999 werd besloten, in navolging van andere fondsen, de naam secretariaat te wijzigen in bureau. Tegelijkertijd werd besloten de aanduiding secretaris te vervangen door directeur. Op 1 april 1999 werd de heer Van Dijk door het bestuur benoemd in de functie van adjunct-directeur.

Bij afronding van dit jaarverslag bestaat dit bureau uit:

drs. L.H.A. Lichtenberg, directeur
drs. A.R. van Dijk, adjunct-directeur
mevr. C.M.M. Wissink, parttime administratief medewerkster
mevr. J. Benzie-Olree, tijdelijk parttime administratief medewerkster

De toekomst van het persbeleid heeft al jaren onze voortdurende aandacht. Om de consequenties voor het persbeleid te kunnen overzien, volgen we de verschillende maatschappelijke, economische en technologische ontwikkelingen binnen het medialandschap. Daarbij hebben we ook oog voor verwachtingen over toekomstige ontwikkelingen in de sector van communicatie en informatie en de mogelijke gevolgen van dit alles voor de wijze waarop pers en andere media hun democratische functies vervullen en voor het functioneren van een overheidsorgaan als het Bedrijfsfonds voor de Pers. De dynamiek in de mediawereld vraagt om een actief overheidsbeleid dat op de veranderingen inspeelt.

Ons studiewerk resulteerde in verschillende beleidsessays, waaronder het in 1997 verschenen *Vernieuwend persbeleid*. Dat essay werd toegespitst op de vraag hoe persverscheidenheid als beleidsdoelstelling in de huidige tijd en nabije toekomst nieuwe inhoud kan worden gegeven. Met het essay beoogden we een veelheid van aspecten die alle tegelijk aan de orde zijn, in samenhang als een cultuurtrend zichtbaar te maken, en die aspecten daarmee ook als een uitdaging voor overheidsbeleid hanteerbaar te maken. Daarbij werkten we tevens voorstellen uit om het overheidsbeleid bij te stellen, en wel meer in de richting van het scheppen van voorwaarden om barrières in de toegang tot de maatschappelijke informatievoorziening weg te nemen, de journalistieke mededinging te bevorderen en daarbij ruimte te scheppen voor het nieuwe, het ongebruikelijke en weinig bekende in de maatschappelijke informatievoorziening. Een dergelijk beleid legt zich meer toe op het bevorderen van ideeën gericht op strategische vernieuwing, op stimuleren in plaats van compenseren. Onze voorlopige gedachten en voorstellen legden wij vervolgens voor aan betrokkenen uit de mediawereld, bestuur en politiek.

Vervolgens rondden wij *Vernieuwend persbeleid* af en boden het in september 1997 aan de staatssecretaris van OCenW aan.

In het verslagjaar zetten wij onze studieactiviteiten en gesprekken op dit gebied onverminderd voort. Per brief van 12 oktober van het verslagjaar vroegen we de pas aangetreden nieuwe staatssecretaris dr. F. van der Ploeg aandacht voor onze denkbeelden in verband met *Vernieuwend persbeleid*, zulks ter voorbereiding van een kennismakingsgesprek. Dat gesprek vond plaats op 16 december van het verslagjaar. De staatssecretaris nodigde ons bestuur uit om uitgaande van *Vernieuwend persbeleid* nadere voorstellen te ontwikkelen voor het herformuleren van de desbetreffende bepalingen van de Mediawet. Daarbij zou dan tevens een zekere '*sense of urgency*' moeten worden aangegeven: aangetoond dient te worden op welke punten de bestaande regelgeving wijziging behoeft. Wat betreft nieuwe initiatieven verklaarde de staatssecretaris vooral belangstelling te hebben voor projecten die betrekking hebben op jongeren en/of allochtonen. Bij het schrijven van dit jaarverslag hadden wij nadere voorstellen in voorbereiding.

Steunverlening aan afzonderlijke persorganen

In het verslagjaar namen wij acht aanvragen om individuele financiële steun in behandeling. De behandeling van vier van die aanvragen werd, nadat wij de desbetreffende aanvrager hadden laten weten het voornemen te hebben de aanvraag niet in te willigen, afgebroken omdat de aanvrager ons in een reactie op ons voornemen berichtte de aanvraag in te trekken. Eén aanvraag wezen wij af. In vier gevallen was onzes inziens niet voldaan aan de wettelijke eis dat de aanvraag vergezeld dient te gaan van een project dat uitzicht biedt op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode. Bij de andere aanvraag die wij niet inwilligden betrof het een persorgaan dat naar onze overtuiging niet past in de werkingssfeer van ons fonds zoals deze in artikel 129, tweede lid, onderdeel b van de Mediawet is bepaald. De wet zegt op dit punt dat het betrokken persorgaan nieuws, analyse, commentaar en achtergrondinformatie dient te bevatten over een gevarieerd deel

van de maatschappelijke actualiteit, mede in het belang van de politieke meningsvorming. Het desbetreffende persorgaan kon onzes inziens niet geacht worden te passen binnen deze omschrijving. De drie overblijvende aanvragen om individuele financiële steun werden toegewezen, namelijk van De Bazuin, De Mid-Frieslander en het Nieuw Israëlietisch Weekblad.

Aan het eind van het verslagjaar waren twee nieuwe aanvragen voor steunverlening in voorbereiding. Deze aanvragen hebben voordat het jaarverslag over 1998 werd afgerond tot besluitvorming geleid. Aan zowel Yaprak Gazetesi als aan de GAYKrant werd besloten steun te verlenen. Wij komen hier in ons jaarverslag over 1999 op terug.

In het verslagjaar namen wij in totaal negen aanvragen voor financiële steun ten behoeve van onderzoeksprojecten of gezamenlijke projecten van persorganen in behandeling. Eén aanvraag was reeds eind 1997 in voorbereiding en komt in dit verslag opnieuw ter sprake. Van de overige acht aanvragen zijn er vijf afgewezen. Nadat wij de aanvragers hadden medegedeeld dat wij voornemens waren hun aanvragen af te wijzen, besloten drie aanvragers op grond daarvan hun aanvraag in te trekken. Twee aanvragen werden afgewezen. De drie resterende aanvragen zijn toegewezen: twee in 1998 en één in 1999.

Tenslotte waren er ook dit jaar weer verschillende ontwikkelingen naar aanleiding van eerdere beslissingen over toewijzing of afwijzing van steunverlening uit het Bedrijfsfonds.

Advies en onderzoek

In het verslagjaar speelde voor ons bestuur ter zake van het mediabeleid in relatie tot de pers vooral een viertal onderwerpen. Allereerst was dat de voortgang van onze studie naar nieuwe ontwikkelingen in de persbedrijfstak en het op dat gebied te voeren overheidsbeleid, waarover wij in september 1997 het eerder genoemde beleidsessay *Vernieuwend persbeleid* uitbrachten en in het verslagjaar diverse gesprekken, onder meer met de staatssecretaris, voerden. In dat essay attendeerden wij er in dit verband allereerst op, dat er in deze informatiesamenleving, met haar explosieve groei in infor-

matieproductie en aantallen communicatiekanalen, allerlei nieuwe mogelijkheden ontstaan die uitdagingen voor publiek, uitgevers en journalisten kunnen inhouden. Maar in deze ontwikkelingen zijn in relatie tot de doelstelling van pers-verscheidenheid naast positieve effecten toch duidelijk ook *knelpunten* te signaleren.

We doelden daarbij onder meer op het feit dat niet alle maatschappelijke en culturele opvattingen, stromingen en bewegingen een gelijke toegang tot het maatschappelijk communicatiebestel hebben. Media blijken heel goed bestaande maatschappelijke omstandigheden, opvattingen, gebeurtenissen en stromingen te kunnen afspiegelen, maar ontluikende maatschappelijke, politieke en culturele innovatie in de samenleving krijgt onvoldoende kansen doordat de concurrentiekracht van kleinschalige en nieuwe ideeën ten opzichte van het brede maatschappelijke midden achterblijft.

Een ander knelpunt wordt gevormd door de fusies en concentraties in de dagbladpers, die vooral de laatste jaren een forse groei te zien gaven. Verwacht wordt dat de fusietendens nog niet tot staan is gekomen. Nu nog zelfstandige kleinere kranten ervaren nadelen van deze concentratiebeweging, met name in de mededingingsverhoudingen, uitkomsten van CAO-onderhandelingen, dienstverlening door het ANP en in de doorvoering van een nieuw, voor hen duurder uitpakkend contributiesysteem voor deze nieuwsdienst. Gevreesd wordt tevens voor het voortbestaan van afzonderlijke redactioneel zelfstandige kranten binnen concerns. Door concentraties in de perswereld kunnen ook gaten in de informatievoorziening vallen die niet altijd door andere media kunnen worden opgevangen.

In ons beleidsessay wezen wij voorts op de mogelijkheid dat bepaalde functies van gedrukte persorganen geleidelijk aan steeds gemakkelijker door nieuwe media vervuld kunnen worden. In plaats van complementair zouden die nieuwe media dan substituerend kunnen werken. Mede met het oog op die mogelijkheid is het van belang dat ondernemingen zelf ook op het gebied van nieuwe elektronische media ervaring kunnen (blijven) opdoen, onder meer door middel

van experimenten. En 'last but not least' rekenen wij tot de knelpunten het feit dat bepaalde groepen, zoals jongeren in achterstandssituaties en allochtonen, in onze samenleving aan het proces van meer informatie en meer gevarieerde informatie vaak niet vanuit gelijkwaardige posities kunnen deelnemen.

Tegen de achtergrond van deze knelpunten gaven we in ons beleidsessay de *hoofddlijnen* aan *van een toekomstig persbeleid*. De overheidszorg richting pers heeft de vorm gekregen van steunverlening aan persorganen en was traditioneel gericht op afspiegeling (compensatieregeling, behoud bestaande pluriformiteit). Maar in die afspiegeling lijkt de markt nu redelijk zelf te kunnen voorzien. Echter: aan kleinere groepen in de samenleving laat de markt zich doorgaans weinig gelegen liggen. Met als gevolg een journalistiek die het brede maatschappelijke midden goed afspiegelt, maar die journalistieke innovatie en van dat midden afwijkende standpunten en ideeën minder ruimte biedt. Daarom, zo stelden wij in ons beleidsessay, behoeft het overheidsbeleid bijstelling. En wel meer in de richting van het scheppen van voorwaarden om voor zenders en voor ontvangers barrières in de toegang tot de maatschappelijke informatievoorziening weg te nemen, de journalistieke mededinging te bevorderen en daarbij ruimte te scheppen voor het nieuwe, het ongebruikelijke en weinig bekende in de maatschappelijke informatievoorziening.

Uitgaande van deze doelstelling adviseerden wij in *Vernieuwend persbeleid* in het *beleidsinstrumentarium* van het Bedrijfsfonds voor de Pers een aantal wijzigingen aan te brengen. In dat verband deden we onder meer de aanbeveling, de werkingssfeer van het beleid aan te vullen, zodat naast gedrukte persorganen ook mogelijkheden voor steun ontstaan aan journalistieke informatieproducten die, folio of elektronisch, ondernemingsgewijs uitgegeven worden voor een algemeen publiek. Voor kleinschalige innovatieve projecten zouden aparte middelen onder aparte voorwaarden dienen te worden gereserveerd. En we adviseerden de Compensatieregeling voor Dagbladen niet meer te reanimeren, omdat die niet langer in de veranderde media- en perswereld past en

nog minder in een beleid gericht op openheid/vernieuwing. Daarentegen bepleitten wij een vernieuwingsbudget in te voeren voor vernieuwende uitgeefprojecten en voor redactionele projecten die journalistieke mededinging bevorderen.

Tenslotte adviseerden we meer middelen te reserveren voor steun aan gezamenlijke projecten van persorganen/journalistieke informatieproducten en aan *experimenten en onderzoek* ten behoeve van de bedrijfstak als geheel, gericht op het oplossen van knelpunten, mits dit niet leidt tot vermindering van pluriformiteit c.q. tot overconcentratie.

Het tweede onderwerp in het kader van het mediabeleid betreft het onderzoek naar de rol en het management in het Nederlandse krantenbedrijf, waarover in het verslagjaar het eindrapport onder de titel *'Van courantier tot strateeg'* in gedrukte vorm verscheen. Deze eindrapportage leverde interessante achtergrondinformatie op over de Nederlandse dagbladpers. De onderzoekers presenteerden als resultaat van hun zoektocht naar de factoren die het succes of falen van ondernemingen in de persbedrijfstak bepalen een *profielschets* van de ideale landelijke en regionale krant. Met deze profielschets konden de succesfactoren van kranten scherp worden neergezet. Langs de weg van dit onderzoek kwamen over de periode van ongeveer 1950 tot en met 1995 gegevens beschikbaar over een reeks van kenmerken van bedrijfstak, uitgeverijen en individuele kranten: aantallen dagbladen, concentratiegraden, advertentie-uitgaven, dagbladoplagen, productiekosten, bedrijfsresultaten, et cetera. Moeilijker was het om informatie te vinden over het strategisch management van persbedrijven, omdat hiernaar nog geen systematische studie is verricht. De informatie die de onderzoekers op dat gebied bijeenbrachten, betrof vooral het diversificatiebeleid van de uitgeverijen enerzijds en de samenstelling en andere kenmerken van de topmanagementteams van kranten en uitgeverijen anderzijds. Juist deze informatie maakte het mogelijk het huidige inzicht in het functioneren van het persbedrijf te vergroten.

De resultaten waren bemoedigend: ongeveer tweederde van de theoretische voorspellingen werd in de empirische

toetsingen bevestigd. De onderzoekers trokken de centrale conclusie dat succesvolle (overlevende) bedrijven strategische veranderingen geleidelijk introduceren, terwijl succesarme (failliete) ondernemingen radicale wijzigingen doorvoeren.

Mede ter gelegenheid van het verschijnen van de gedrukte versie van dit eindrapport, verschenen in onze reeks 'Studies' van het Bedrijfsfonds voor de Pers (s8), organiseerden wij op 30 oktober van het verslagjaar samen met de Stichting 'Het Persinstituut' een discussiemiddag in het Internationaal Perscentrum Nieuwspoord te Den Haag met als thema 'Het dagbladmanagement in de overgang'. Aanleiding daartoe vormde tevens het verschijnen van een proefschrift op dit gebied van de hand van P. Hendriks aan de Universiteit van Amsterdam. Een van de conclusies van dit proefschrift was dat, hoewel de dagbladsector zowel in Nederland als in de Verenigde Staten nog steeds een relatief winstgevende bedrijfstak is, de druk op de resultaten van dagbladuitgevers toeneemt. Opbrengstengroei is nauwelijks meer te bewerkstelligen en de kostenstructuur valt nog maar moeizaam te verbeteren, waardoor de economische rentabiliteit van de dagbladexploitatie structureel ondergraven wordt. Niet zozeer het dagblad als product wordt ondermijnd, als wel het exploitatiemodel dat er aan ten grondslag ligt. Het creëren, bewerken en beheersen van informatie en het bij elkaar brengen van vragers en aanbieders op de advertentiemarkt worden steeds meer als de kerncompetenties van dagbladorganisaties beschouwd.

Het derde onderwerp dat in het kader van het mediabeleid onze aandacht vroeg was dat van de mediaconcentraties, op het gebied waarvan de staatssecretaris een tijdelijke commissie, de zogenaamde Commissie-Jesserun, instelde. In het verslagjaar benaderde deze commissie ons met diverse vragen. In onze antwoorden brachten we onder meer tot uitdrukking dat de fusies en concentraties in de perswereld vooral de laatste jaren een forse groei te zien hebben gegeven. Internationaal zijn zeer grote mediaconcerns ontstaan, wier invloeden zich mede op redactionele terreinen en andere maatschappelijke

gebieden buiten de media doen gelden. De journalistieke onafhankelijkheid staat als gevolg hiervan in toenemende mate onder druk. Verwacht wordt dat de fusietendens nog niet tot staan is gekomen. De journalistiek en nu nog zelfstandige kleinere kranten zien nadelen in deze concentratiebeweging. In de journalistiek bestaat de vrees dat journalistieke arbeid ondergeschikt wordt gemaakt aan (hogere) rendementseisen. Kleinere kranten ervaren nadelen met name in de mededingingsverhoudingen, uitkomsten van CAO-onderhandelingen, dienstverlening door het ANP en in de doorvoering van een nieuw, voor hen duurder uitpakkend contributiesysteem voor deze nieuwsdienst. Gevreesd wordt ook voor het voortbestaan van afzonderlijke redactioneel zelfstandige kranten binnen concerns. Afzonderlijke kranten of werkmaatschappijen voldoen niet altijd aan binnen concerns bestaande rentabiliteitseisen. Titels, redacties en correspondentschappen worden soms samengevoegd; hoofdredacteuren worden soms vervangen door personen buiten de journalistiek. Door concentraties in de perswereld kunnen tevens gaten in de informatievoorziening vallen die niet altijd door andere media worden opgevangen. In bepaalde gebieden in ons land zijn redactioneel zelfstandige kranten verdwenen en de plaatselijke bevolking is thans voor haar informatievoorziening aangewezen op andere media, die echter door hun specifieke functies en verschijningsvormen lang niet altijd adequate alternatieven bieden, zo merkten wij in onze antwoorden op vragen van de commissie op.

Verder stonden wij in de beantwoording van de vragen stil bij eerder empirisch onderzoek naar de gevolgen van concentraties in de dagbladpers. Uit dat eerdere onderzoek kan worden afgeleid dat aanbiedersconcentratie, veroorzaakt door het overnemen en fuseren van ondernemingen, in het verleden een afremmend effect heeft gehad op het proces van redactionele concentratie. Het hebben van een concerndraagvlak zorgde ervoor dat de overlevingskansen van een titel met een teruglopend marktaandeel aanzienlijk groter werden. Aanbiedersconcentratie kan echter geen garantie inhouden dat een krant met een teruglopend marktaandeel behouden blijft. Wel zou volgens dit eerdere onderzoek de kans op over-

leven voor een krant vergroot worden door een breder draagvlak. Echter: daarmee is niet gezegd dat zich in de nabije toekomst geen verdere concentraties in het medialandschap zullen voordoen en dat hieruit ook geen gevaren voor persverscheidenheid voortvloeien. In het overheidsbeleid blijft op dit punt waakzaamheid geboden en de eerder door ons gesignaleerde knelpunten geven alle aanleiding om de vinger aan de pols te houden, zo stelden wij in onze reactie op de vragen van de commissie.

Als vierde onderwerp in het kader van mediabeleid legden wij ons toe op het voorbereiden van een discussiebijeenkomst over knelpunten in de informatievoorziening ten behoeve van etnische minderheden. Die bijeenkomst vond plaats op 25 maart 1999 en zal in het volgende jaarverslag nader worden besproken. In het kader van de voorbereiding van die bijeenkomst verstrekten wij in het verslagjaar aan de Vakgroep Communicatiewetenschap van de Katholieke Universiteit Nijmegen opdracht voor een verkennend onderzoek naar de mediabeleving onder allochtonen. Dat onderzoek sloot aan bij eerder onderzoek dat de Vakgroep reeds onder allochtone jongeren in opdracht van de NVJ in gang had gezet.

Nader verslag

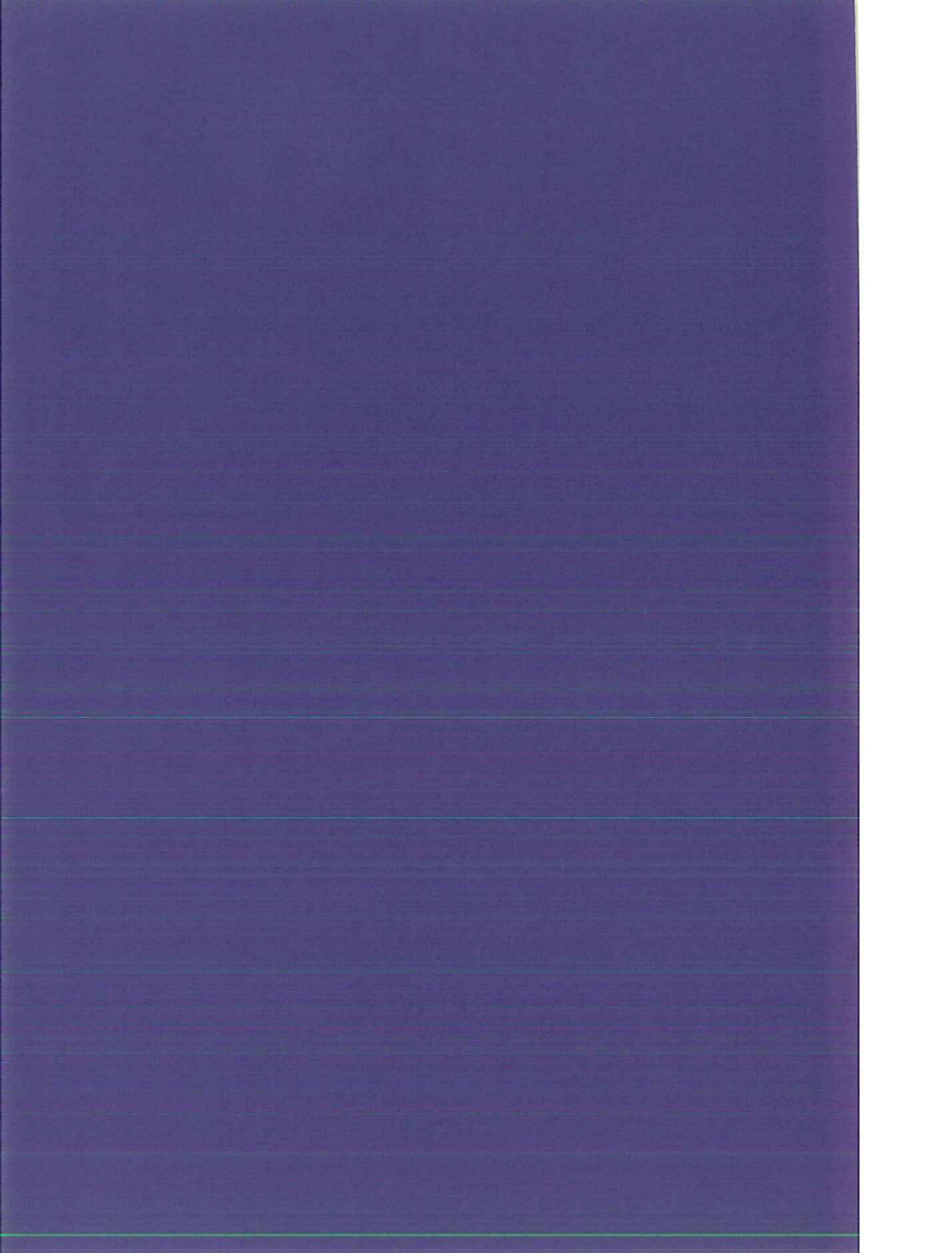
In het B-gedeelte van dit verslag wordt in afzonderlijke hoofdstukken ingegaan op onze activiteiten in het afgelopen jaar, die hierboven kort zijn weergegeven. Voor nadere informatie over deze activiteiten zij dan ook verwezen naar de desbetreffende hoofdstukken.

Evenals voorgaande jaren, hebben wij ook dit jaar weer een overzicht van ontwikkelingen op het gebied van de pers opgenomen (zie het C-gedeelte van dit verslag). Verder is in dit jaarverslag evenals vorig jaar een gedeelte opgenomen waarin een overzicht wordt gegeven van alle steunverlening door het Bedrijfsfonds voor de Pers door de jaren heen. Aan het eind van dit verslag wordt ten slotte een overzicht gegeven van alle publicaties van het Bedrijfsfonds voor de Pers tot op heden.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers.

B NADERE GEGEVENS

B HOOFDSTUK 1

**FINANCIËLE STEUN AAN
AFZONDERLIJKE PERSORGANEN**

1.1.	Inleiding	23
1.2.	Aanvragen	24
1.2.1.	De Bazuin	25
1.2.2.	De Mid-Frieslander	26
1.2.3.	NL.	28
1.2.4.	Nieuw Israëlitisch Weekblad	29
1.3.	Ontwikkelingen naar aanleiding van eerdere beslissingen over aanvragen om financiële steun en reeds verstrekte kredieten	30
1.3.1.	Inleiding	30
1.3.2.	Het Parool	31
1.3.3.	Primeur	33
1.3.4.	Alerta	34
1.3.5.	De Groene Amsterdammer	35
1.3.6.	Zuid-Oost-Nieuws	36
1.4.	Bezwaar en beroep	38
1.4.1.	Skrien	39
1.4.2.	NL.	39
1.5.	Beroep op de Wet openbaarheid van bestuur	40

1.1. INLEIDING Vanaf 1 januari 1988, toen de Mediawet in werking trad, kan het Bedrijfsfonds voor de Pers individuele financiële steun verlenen aan zowel dag-, week- als maandbladen. Niet al deze bladen kunnen echter een beroep doen op deze ondersteuning. De wet geeft namelijk, naast enkele meer formele eisen, een begrenzing aan de werkingssfeer naar soorten bladen. Deze begrenzing is verwoord in artikel 129, lid 2, onderdeel b van de Mediawet. Hierin staat dat het Bedrijfsfonds uitsluitend financiële steun kan verlenen ten behoeve van persorganen die in belangrijke mate nieuws, analyse, commentaar en achtergrondinformatie bevatten over een gevarieerd deel van de maatschappelijke actualiteit, mede gericht op politieke meningsvorming. De werkingssfeer van het Bedrijfsfonds is in ons bestuur een blijvend onderwerp van gesprek, zowel naar aanleiding van concrete aanvragen alsook in zijn algemeenheid. Ons bestuur tracht op deze wijze te komen tot een zekere invulling van de beleidsvrijheid die de wet ons op dit punt geeft. Zoals artikel 130, lid 3, van de Mediawet bepaalt kan financiële steun tot op heden alleen verleend worden aan bestaande persorganen en aan nieuwe dagbladen. Reeds in 1990 adviseerden wij de toenmalige minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (wvc) ook nieuw op te richten, niet dagelijks verspreide persorganen met een ten minste maandelijkse verschijningsfrequentie die binnen de werkingssfeer vallen, voor steun in aanmerking te laten komen.¹ Nadien bracht de minister bij diverse gelegenheden tot uitdrukking ook zelf voorstander van een dergelijke verruiming van de werkingssfeer te zijn. In een in 1993 gehouden debat tussen de leden van de Vaste Kamercommissie voor Welzijn en Cultuur en de minister, bleek vervolgens dat ook in de Tweede Kamer een meerderheid was te vinden voor verruiming van de werkingssfeer van het

1. Zie voor dit advies van 13 september 1990 paragraaf 5.6 van ons jaarverslag over 1990.

Bedrijfsfonds naar nieuwe initiatieven van bestaande en van nog op te richten persorganen. In 1997 bleek staatssecretaris Nuis in het politieke overleg over een daartoe strekkend voorstel op weerstand te stuiten. Daarin zag de heer Nuis aanleiding om vooralsnog niet aan te sturen op verdere parlementaire behandeling van het voorstel. In het beleidsessay *Vernieuwend persbeleid*² van 1997 verwerkten wij een nadere uitwerking van ons standpunt in dit opzicht. Onzes inziens zou de werkingssfeer van ons fonds in de toekomst open moeten staan voor nieuwe journalistieke informatieproducten. Daaronder zouden bijvoorbeeld kunnen vallen: opstartsubsidies om nieuwe wegen in de informatie en communicatie te kunnen bewandelen en ook het ondersteunen van nieuwe informatieproducten van allochtonen. In december van het verslagjaar vond een gesprek plaats met de pas aangetreden staatssecretaris van OCenW, dr. F. van der Ploeg. De staatssecretaris nodigde ons uit nadere voorstellen op basis van *Vernieuwend persbeleid* te ontwikkelen. Bij het schrijven van dit jaarverslag waren nadere voorstellen in voorbereiding.

2. Zie voor een nadere uiteenzetting over dit beleidsessay paragraaf 3.3 van ons jaarverslag over 1997.

1.2. *Aanvragen*

In het verslagjaar namen wij acht aanvragen om individuele financiële steun in behandeling. De behandeling van vier van die aanvragen werd, nadat wij de desbetreffende aanvragers hadden laten weten het voornemen te hebben de aanvraag niet in te willigen, afgebroken omdat de aanvragers ons berichtten de aanvraag in te trekken. Eén aanvraag wezen wij af. In vier gevallen was naar onze mening niet voldaan aan de wettelijke eis dat ons met de aanvraag een project moet worden voorgelegd dat uitzicht biedt op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode. Bij de andere aanvraag die wij niet inwilligden betrof het een persorgaan dat naar onze overtuiging niet past in de werkingssfeer van ons fonds zoals deze in artikel 129, tweede lid, onderdeel b van de Mediawet is bepaald. De wet zegt op dit punt dat het betrokken persorgaan nieuws, analyse, commentaar en achtergrondinformatie dient te bevatten over een gevarieerd deel van de maatschappelijke actualiteit, mede in het belang van de politieke meningsvorming. Het desbetreffende persorgaan

kon naar onze mening niet geacht worden te passen binnen deze omschrijving. De drie overblijvende aanvragen om individuele financiële steun werden toegewezen. Aan het eind van het verslagjaar waren twee aanvragen in voorbereiding die voor het afronden van het jaarverslag tot besluitvorming hebben geleid. Deze twee aanvragen, respectievelijk van Stichting Yaprak inzake het in de Turkse taal gestelde blad Yaprak Gazetesi en van de Best Publishing Group inzake de GAY Krant, zijn gehonoreerd. Wij komen hier in ons jaarverslag over 1999 op terug.

1.2.1. *De Bazuin*

Inleiding · De Bazuin is een al bijna tachtig jaar bestaand persorgaan dat zich afficheert als opinieblad voor kerk en samenleving en is volgens eigen zeggen gericht op katholieken van een meer progressieve signatuur.

In mei 1995 verzocht De Bazuin ons om financiële steun voor een project, dat als doel had de betaalde oplage in een periode van drie jaren omhoog te brengen. Dat zou, aldus het blad, moeten kunnen door nieuwe geïnteresseerde lezersgroepen te benaderen en abonnees uit deze nieuwe groepen te werven en aan het bestaande abonneebestand toe te voegen. Ons bestuur besloot in die fase het driejarige project van De Bazuin in het licht van het tweede lid van artikel 130 van de Mediawet aan te merken als een project dat uitzicht biedt op een rendabele exploitatie.

In de maand februari van dit verslagjaar rapporteerde De Bazuin over de uitvoering van het tweede jaar van het drie-jarige project. Daarbij bleek dat de oplagedoelstelling niet was gehaald. Bij bestudering van de rapportage van het tweede projectjaar en de nieuwe aanvraag voor jaar drie bleek ons dat Stichting De Bazuin op grond van de ervaringen bij de uitvoering van het project tot dusver besloten had de plannen voor jaar drie ingrijpend aan te passen. Men had de conclusie getrokken dat het werven van nieuwe abonnees uit nieuwe lezersgroepen onvoldoende soelaas bood. Op grond daarvan was er nu voor gekozen zich weer meer te richten op het reeds bekende lezerspotentieel, waarvan bekend was dat

het blad op sympathie zou kunnen rekenen. In een gesprek met vertegenwoordigers van Stichting De Bazuin gaven wij te kennen het oorspronkelijke driejarenplan op grond van de eigen keuzes van de stichting als afgesloten te beschouwen. Nadat wij ons standpunt schriftelijk hadden bevestigd, liet de stichting ons weten de aanvraag in te trekken. Daarbij diende men echter tevens een nieuw en aangepast verzoek in, gericht op de exploitatie van het blad in een versoberde vorm en gebaseerd op stabilisatie van het aantal abonnees.

Besluit · Wij constateerden dat de continuïteit van de exploitatie van De Bazuin in gevaar was en dat een rendabele exploitatie van het blad in een versoberde vorm en gebaseerd op tenminste stabilisatie van het aantal abonnees, mogelijk moest zijn. Gezien de tekst van het vierde lid van artikel 130 van de Mediawet hebben wij vastgesteld dat het project kon worden aangemerkt als een éénmalige reorganisatie en dat het project niet kon worden uitgevoerd met behulp van een door ons toe te kennen krediet. Wij besloten derhalve De Bazuin voor het nieuwe project een in twee gelijke tranches uit te betalen uitkering van ten hoogste f 80.000,- toe te zeggen. Als voorwaarde daarbij stelden wij dat de uitbetaling van de tweede tranche pas dan ter beschikking zou worden gesteld, als De Bazuin zou kunnen aantonen dat ook derden een substantiële financiële steun zouden toezeggen. Tenslotte besloten wij De Bazuin bij de schriftelijke toekenning van onze financiële bijdrage er tevens op te wijzen dat wij ervan uit zouden gaan dat het blad na deze derde steuntoezegging verder zelfredzaam zou zijn.

1.2.2. *De Mid-Frieslander*

Inleiding · Drukkerij en Uitgeverij F.D. Hoekstra BV is een in Emmeloord gevestigde onderneming die in het zuiden van Friesland en in een deel van de provincie Flevoland een groot aantal betaalde nieuwsbladen en onbetaalde huis-aan-huisbladen uitgeeft. Eind 1991 verstrekten wij deze onderneming een uitkering van f 73.000,- ten behoeve van een eenmalige reorganisatie, waarbij het Bolswards Nieuwsblad

werd omgevormd van gratis verspreid huis-aan-huisblad tot betaalde lokale krant. Deze steunverlening mag als succesvol worden bestempeld. Het Bolswards Nieuwsblad bestaat nog altijd en levert een positieve bijdrage aan het financieel resultaat van Drukkerij en Uitgeverij F.D. Hoekstra BV.

In oktober 1996 werd de Mid-Frieslander van de onderneming Grafische Bedrijven Bos & Co overgenomen. Op dat moment werd de titel gratis verspreid. Echter, op grond van de constatering dat de advertentiemarkt van het blad onvoldoende van omvang zou zijn voor een louter gratis verspreiding, was Hoekstra van meet af aan van plan de krant om te vormen tot betaald nieuwsblad. Deze omzetting is per 1 november 1997 gerealiseerd, vooralsnog echter met aanvullende dekking. Hiermee wordt bedoeld dat De Mid-Frieslander in complete vorm, zowel het redactionele deel met nieuws, berichten, achtergrondinformatie etc. als het advertentiegedeelte van de krant, gedistribueerd zou worden onder betalende abonnees, terwijl aan de niet-abonnees in het verspreidingsgebied gratis een katern onder de naam 'Centraal' met daarin slechts advertenties ter beschikking werd gesteld. Daarmee realiseert Drukkerij en Uitgeverij F.D. Hoekstra BV in het verspreidingsgebied ten behoeve van de adverteerder een bijna 100 procent-dekking.

In april 1998 legde Drukkerij en Uitgeverij F.D. Hoekstra BV ons fonds een project voor dat erop was gericht de betaalde oplage van de Mid-Frieslander in een periode van circa vier à vijf jaren omhoog te brengen tot een niveau waarop een rendabele exploitatie van de krant mogelijk moest worden geacht. In de plannen was opgenomen dat, indien de betaalde oplage van de Mid-Frieslander voldoende zou toenemen, de aanvullende dekking in de loop van 1999 zou worden gestopt.³

Besluit · Naar onze mening was de continuïteit van de exploitatie van de Mid-Frieslander in gevaar. Met de aanvraag werd ons een project voorgelegd dat voorzag in een stelsel van maatregelen dat erop was gericht de betaalde oplage van de Mid-Frieslander, na de omzetting van het blad per 1 november 1997 van gratis verspreid huis-aan-huisblad tot betaald nieuwsblad, in een periode van circa vijf jaren naar

3. Uit de rapportage over 1999 van Drukkerij en Uitgeverij Hoekstra BV blijkt dat de aanvullende dekking inmiddels is stopgezet en dat het abonneeaantal structureel boven de 4.000 ligt. In oktober 1999 gaf Hoekstra BV aan dat alle uitgaverechten, inclusief de Mid-Frieslander, zouden worden ondergebracht bij Hoekstra Uitgeverij. De meerderheid van de aandelen van deze BV zouden worden ondergebracht bij Friese Pers, een dochter van de NDC.

een structureel hoger niveau te brengen. Met deze plannen kon de Mid-Frieslander volgens ons binnen een redelijke termijn een rendabele exploitatie bereiken. Op grond van het eerste en tweede lid van artikel 130 van de Mediawet besloten wij ten behoeve van de uitvoering van het project in de jaren 1998 tot en met 2001 een krediet ter beschikking te stellen van f 133.000,-. Daarbij werd verondersteld dat de financiële spankracht van de onderneming voldoende zou zijn om op eigen gelegenheid te voorzien in de financieringsbehoefte, zoals deze voort zou vloeien uit de uitvoering van het project, in de jaren 2002 en 2003.

1.2.3. NL.

Inleiding · In hun aanvraag van oktober 1998 verzocht Uitgeverij Kunst op Schrifte BV het Bedrijfsfonds om een krediet ten behoeve van het cultureel maandblad NL. Dit maandblad is een vervolg op het aanvankelijk gratis verspreide tijdschrift Theater, dat deze uitgever van 1994 tot begin 1998 uitbracht. NL beoogt meer dan Theater een in brede zin nieuwsbeschouwend en cultuurmaatschappelijk periodiek te zijn. Van NL zijn in 1998 vier nummers verschenen. De uitgever heeft de verschijning van het blad uit gebrek aan middelen stop moeten zetten. Door middel van het gevraagde krediet hoopte het blad weer maandelijks te kunnen verschijnen.

Besluit · Gelet op de voorgeschiedenis van de huidige Mediawet dienen naar ons oordeel ook andere tijdschriften dan uitsluitend opinieweekbladen in beginsel niet van de beschermende maatregelen die het Bedrijfsfonds kan bieden bij voorbaat te worden uitgesloten. Derhalve sluiten wij niet uit dat ook culturele tijdschriften in beginsel tot de werksfeer van het Bedrijfsfonds kunnen behoren wanneer zij aan de omschrijving van artikel 129 van de Mediawet voldoen.

Artikel 129, 2e lid, onderdeel b van de Mediawet stelt dat financiële steun uit het Bedrijfsfonds kan worden verleend ten behoeve van persorganen, die in belangrijke mate nieuws, analyse, commentaar en achtergrondinformatie bevatten over

een gevarieerd deel van de maatschappelijke actualiteit, mede in het belang van de politieke meningsvorming. Met name aan het criterium van 'een gevarieerd deel van de maatschappelijke actualiteit, mede in het belang van de politieke meningsvorming' werd naar ons oordeel door NL. echter niet voldaan. Gelet op de aanvraag en de daarbij gevoegde stukken konden wij in het geval van NL. niet anders dan concluderen dat het tijdschrift zich vooral op het terrein van theater begeeft en dat andere culturele aspecten niet of nauwelijks daarin aan de orde komen.

In de bestuursvergadering van 18 november werd derhalve besloten dat het blad buiten de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds viel omdat het niet voldeed aan het criterium van art. 129, 2b MW: het op de voet volgen van de maatschappelijke actualiteit in haar algemeenheid, mede in het belang van de politieke meningsvorming.

Per brief werd dit in november in de vorm van een voorgenomen besluit aan betrokkene medegedeeld, waarbij hij in de gelegenheid werd gesteld de aanvraag in te trekken.

In een schriftelijke reactie op een voorgenomen afwijzing van de aanvraag, deelde NL. ons in december mede dat zij op grond van een aantal daarbij genoemde overwegingen de aanvraag niet wenste in te trekken. Met het oog hierop en na weging van de argumenten besloten wij in januari 1999 ons voorgenomen besluit te handhaven. De uitgever liet ons vervolgens weten de brief van december 1998 als een officieel bezwaarschrift op onze afwijzing te beschouwen (zie paragraaf 1.4.2).

1.2.4. *Nieuw Israëlietisch Weekblad*

Aanvraag · In november 1997 informeerde de Stichting Nieuw Israëlietisch Weekblad naar de mogelijkheden van financiële steun ten behoeve van het gelijknamige opinieweekblad. Vanuit ons fonds was aan het Nieuw Israëlietisch Weekblad éénmaal eerder, te weten in 1976, een krediet van f 100.000,- verstrekt. Dat krediet was geheel overeenkomstig de voorwaarden afgelost. Ditmaal verzocht het Nieuw Israëlietisch Weekblad ons om een bijdrage ten behoeve van de

uitvoering van een voorgenomen organisatieonderzoek. Met dat verzoek deed het blad een beroep op de mogelijkheden die artikel 54, onderdeel c, van het Mediabesluit ons biedt op het gebied van financiële steun in de vorm van een uitkering ten behoeve van organisatieonderzoek, gericht op structurele verbetering van de exploitatie van een persorgaan. Het Mediabesluit maximeert een eventuele bijdrage vanuit ons fonds ten behoeve van organisatieonderzoek op tweederde van de met een dergelijk onderzoek gemoeide kosten.

Besluit · Bij de behandeling van de aanvraag van het Nieuw Israëlisch Weekblad trokken wij de conclusie dat het blad erin was geslaagd aannemelijk te maken dat het eigen voortbestaan op termijn gevaar zou kunnen gaan lopen. Wij realiseerden ons daarbij dat uitvoering van het onderzoek zou kunnen resulteren in een mogelijke reorganisatie van de exploitatie van het Nieuw Israëlisch Weekblad, waarvoor men opnieuw om een bijdrage van onze kant zou kunnen verzoeken. Desalniettemin lieten wij de Stichting Nieuw Israëlisch Weekblad in februari 1998 weten ten behoeve van het beoogde organisatieonderzoek een bijdrage van ten hoogste f 118.000,- te willen leveren. Voorwaarde bij onze toezegging was dat het blad zelf zou voorzien in ten minste éénderde deel van de kosten, zoals men die voor het onderzoek begrootte.

1.3. *Ontwikkelingen naar aanleiding van eerdere beslissingen over aanvragen om financiële steun en reeds verstrekte kredieten*

1.3.1. *Inleiding · Bij steunverlening in de vorm van een krediet treedt in vele gevallen de Nationale Investeringsbank voor ons op als kredietbeheerder. Deze bank verstrekt de kredieten dan namens ons en voor onze rekening. De Nationale Investeringsbank brengt ook rapport aan ons uit over de financieel-economische stand van zaken bij de kredietnemers. Mede aan de hand van deze rapporten beraden wij ons over eventueel te nemen stappen indien zich problemen op dit gebied voordoen. Bij steunverlening in de vorm van een uitkering à fonds perdu stellen wij altijd als voorwaarde dat na beëindiging van het project, en soms ook tussentijds, aan ons*

wordt gerapporteerd welke resultaten zijn behaald met de uitvoering ervan. Zoals elk jaar, ontvingen wij ook in het verslagjaar van een aantal bladen rapportages van geheel of gedeeltelijk uitgevoerde projecten. Deze rapportages gaven ons geen aanleiding tot opmerkingen.

In het 1e lid van artikel 130 van de Mediawet wordt bepaald dat financiële steun uit ons fonds ten behoeve van persorganen onder meer slechts mogelijk is indien de continuïteit van een persorgaan in gevaar is en indien de noodzakelijke financiële steun niet of niet afdoende op andere wijze kan worden verkregen. In die wettelijke bepaling komt naar voren dat ons fonds steeds bedoeld is geweest als *lender in last resort*, of met andere woorden: slechts indien de situatie zich voordoet dat de continuïteit van een persorgaan gevaar loopt en ls duidelijk of aannemelijk is dat uit de markt of uit het eigen concern geen aanvullende financiering kan worden verkregen, kunnen wij ten behoeve van een persorgaan financiële steun ter beschikking stellen. Die omstandigheid brengt onvermijdelijk met zich mee dat kredieten die wij verstrekken in de meeste gevallen een hoog risicoprofiel kennen. Op grond daarvan hebben wij enkele jaren geleden besloten op onze balans een Voorziening kredietverlening op te nemen. Mede aan de hand van rapportages van de Nationale Investeringsbank bezien wij in het kader van de voorbereiding van onze jaarrekening voor elk van de uitstaande kredieten jaarlijks of een voorziening noodzakelijk is en hoe hoog in ieder specifiek geval die voorziening dient te zijn. Voor nadere gegevens over de voorziening kredietverlening verwijzen wij u naar hoofdstuk 4 van dit jaarverslag.

Ten aanzien van vijf bladen waarvan wij in eerdere jaren aanvragen ontvingen, deden zich in 1998 ontwikkelingen voor, waaraan wij hier aandacht willen besteden. Het betreft hier Het Parool, Primeur, Alerta, De Groene Amsterdammer en Zuid-Oost-Nieuws.

1.3.2. *Het Parool*

Inleiding · In mei 1997 ontvingen wij een aanvraag om financiële steun ten behoeve van Het Parool. In de aanvraag kondigde men aan in september 1997 te willen starten met

een project voor de dan resterende maanden van 1997 en voor 1998, dat zou kunnen worden gekenschetst als een herlancering van een vernieuwd Parool. De vernieuwing, met name ook journalistiek, zou volgens de plannen moeten bestaan uit enerzijds een versterkte oriëntatie van de krant op Amsterdam en anderzijds een verandering van de lay-out van de krant in die zin dat Het Parool dagelijks zou gaan bestaan uit een eerste katern op het gebruikelijke broadsheet-formaat en een tweede katern op tabloid-formaat. Voor de uitvoering van dat project verzocht Het Parool ons om een uitkering van f 7 miljoen.

Uit de aanvraag en de gesprekken die wij naar aanleiding daarvan met Het Parool en PCM Uitgevers voerden, werd verder duidelijk dat de financiële bijdrage die ten behoeve van de uitvoering van het beoogde project afkomstig zou zijn van het concern, aanzienlijk zou zijn. Wij trokken de conclusie dat Het Parool bij uitvoering van de voorgenomen plannen de kans op succes en een substantiële verbetering van de exploitatie niet konden worden ontegensproken. Een financiële stimulans uit ons fonds zou daarbij de nadrukkelijkheid waarmee het vernieuwde Parool met de herlancering in de markt zou kunnen worden gezet, aanzienlijk kunnen vergroten. Op die manier zou een bijdrage van ons fonds een mogelijk gunstige ontwikkeling in zowel de oplage van de krant als de advertentie-inkomsten belangrijk kunnen versnellen.

In juli 1997 besloten wij de krant voor de uitvoering van het beoogde project in de periode september 1997 tot en met 1998 een krediet van f 6.450.000,— toe te zeggen. In onze toezegging van het krediet verwerkten wij de voorwaarde dat de lening zou worden kwijtgescholden indien na afloop van een periode van drie jaren na de start van het project in september 1997 zou blijken dat de exploitatie van Het Parool onder handhaving van de redactionele zelfstandigheid door PCM Uitgevers zou zijn gehandhaafd.

Ontwikkelingen · In de kredietovereenkomst met Het Parool is onder meer geregeld dat wijzigingen in de uitvoering van het project mogelijk zijn, voorzover deze passen binnen de doelstellingen van de plannen die bij ons in het kader van

de aanvraag zijn ingediend en mits bij majeure wijzigingen voorafgaande schriftelijke toestemming van het Bedrijfsfonds is verkregen. Uit de periodieke rapportage die wij ontvingen uit hoofde van de kredietovereenkomst bleek dat Het Parool vrij belangrijke wijzigingen in het project had aangebracht. Het Parool informeerde ons hierover aanvankelijk tamelijk summier. Nadat wij hen wezen op de benodigde toestemming van het Bedrijfsfonds voor een projectwijziging, deden zij ons de daarvoor benodigde informatie toekomen. Wij concludeerden daarop dat de wijziging paste binnen de doelstelling van de kredietverlening die aan ons besluit ten grondslag lag.

4. Zie ons jaarverslag over 1992 op de pagina's 22 en 23.

1.3.3. *Primeur*

Inleiding · Ten behoeve van de exploitatie van de jongerenkrant *Primeur* hadden wij in het verleden tot tweemaal toe een financiële bijdrage verstrekt. In 1992 zegden wij aan de toenmalige uitgever van het blad, Weekbladpers, een uitkering van f 500.000,— toe ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van de publicitaire activiteiten rondom *Primeur*.⁴ In 1994 verstrekten wij opnieuw financiële steun aan *Primeur*. Ditmaal betrof het de terbeschikkingstelling van een uitkering van f 1.000.000,— aan Wegener, die wederom was bedoeld als hulp bij een reorganisatie van de exploitatie van het blad. Voorwaarde bij die steunoperatie was dat Wegener de exploitatie van *Primeur* onder handhaving van de redactionele zelfstandigheid in ieder geval tot en met februari 1996 zou continueren. Het blad dat tot aan de overname door Wegener op abonnementsbasis was verspreid, werd in het vervolg als wekelijkse gratis bijlage verstrekt bij de Wegener dagbladen. In 1995 stapte het concern voor het jongerenblad over op *controlled circulation*, waarbij *Primeur* alleen nog werd verstrekt aan de dagbladabonnees die te kennen hadden gegeven het blad te willen ontvangen.

Ontwikkelingen · Aan het einde van 1997 bereikten ons vanuit de pers berichten dat Wegener Arcade zich genoodzaakt zag de exploitatie van *Primeur* te staken. In een brief van januari 1998 bevestigde Wegener deze berichten. Het

concern gaf verslag van de verschillende pogingen, met name op het gebied van de redactionele kwaliteit, die waren ondernomen om de exploitatie van Primeur te verbeteren. Echter in 1997 zag men zich genoodzaakt de conclusie te trekken dat de kosten van de verspreidingsformule, namelijk als dagbladbijlage, dermate hoog bleven, dat het bestaan van Primeur niet langer kon worden gecontinueerd. Als algemene slotconclusie gaf Wegener tenslotte te kennen dat het bereiken van jongeren en het daarbij realiseren van bevordering van het lezen van een dagblad, niet via een aparte jongerenkatern kon worden bereikt.⁵

5. Zie voor andere gegevens over krantenlezen en jongeren de paragraaf 2.3.3 van dit verslag.

1.3.4. *Alerta*

Inleiding · In november 1996 diende de Stichting Alerta een aanvraag in. Het gelijknamige maandblad brengt nieuws en achtergrondinformatie over politiek, sociale aangelegenheden, economie, cultuur, volksbewegingen en geschiedenis van Latijns-Amerika en de Cariben. De aanvraag was gericht op een bijdrage aan de financiering van een tweejarig project dat een zodanige verhoging van de betaalde oplage van Alerta beoogde, zodat aan het eind van de tweejaarsperiode een rendabele exploitatie zou zijn bereikt. Begin 1997 lieten wij Alerta weten de aanvraag in te zullen willigen door middel van een over een periode van twee jaren in evenveel tranches uit te betalen uitkering van in totaal ten hoogste f 51.500,-. Ons besluit was gebaseerd op artikel 130, lid 4, van de Mediawet. Dit artikel biedt ons de mogelijkheid om ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van een persorgaan financiële steun in de vorm van een uitkering te verlenen indien de continuïteit van de exploitatie in gevaar is, de verantwoordelijke uitgever een project indient dat uitzicht biedt op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode en het project niet op effectieve wijze kan worden uitgevoerd met behulp van kredietverlening en kredietfaciliteiten. Naar onze mening was bij de aanvraag van Alerta aan deze voorwaarden voldaan.

Ontwikkelingen · De eerste tranche ad f 29.500,- werd in 1997 overgemaakt. De tweede tranche, van ten hoogste

f 22.000,—, zou worden uitbetaald, indien Alerta zou kunnen aantonen dat in het eerste jaar van het project een bepaalde nettoabonnee aanwas was gerealiseerd. In 1998 liet Alerta ons weten de beoogde abonneegroei niet te kunnen realiseren en derhalve geen gebruik te willen maken van de tweede tranche.

1.3.5. *De Groene Amsterdammer*

6. Zie ons jaarverslag over 1995 op de pagina's 30 en 31.

Inleiding · In ons jaarverslag over 1995⁶ meldden wij aan De Groene Amsterdammer in aanvulling op een in 1987 verstrekte lening van f 465.000,—, een nieuw krediet te hebben toegezegd van maximaal f 909.000,—. Dit nieuwe krediet zou in de periode 1995 tot en met 1998 in vier tranches ter beschikking worden gesteld, waarbij de feitelijke uitbetaling van de achtereenvolgende tranches afhankelijk was gesteld van de mate waarin De Groene Amsterdammer erin zou slagen de beoogde resultaten van het project, dat met de aanvraag was ingediend, te bewerkstelligen. De eerste tranche van het nieuwe krediet ad f 423.000,— werd in augustus 1995 via de Nationale Investeringsbank aan De Groene Amsterdammer ter beschikking gesteld. In het tweede kwartaal van 1996 deed De Groene Amsterdammer verslag van de uitvoering van het project in 1995. Daarbij bleek dat het blad in 1995 de beoogde doelstellingen op het gebied van de ontwikkeling van de betaalde oplage nagenoeg had gerealiseerd. Derhalve besloten wij de tweede tranche van het krediet, die f 289.000,— bedroeg, uit te betalen. In april 1997 bracht De Groene Amsterdammer ons verslag uit over de activiteiten die men in 1996 had ontplooid. Evenals in 1995 het geval was geweest, bleek daarbij dat men de beoogde doelstellingen op het gebied van de betaalde oplage op enkele tientallen na had gerealiseerd. Op grond daarvan besloten wij in mei 1997 de derde tranche van het krediet, f 162.000,— groot, uit te betalen.

Ontwikkelingen · In juni 1998 rapporteerde De Groene Amsterdammer over de oplageontwikkeling over 1997. Hoewel de oplagedoelstelling niet volledig was gehaald, waren wij van oordeel dat de in 1997 gerealiseerde groei van de gemiddelde betaalde oplage van De Groene Amsterdammer

zodanig groot was dat wij hen de terbeschikkingstelling van de viere tranche van het krediet niet wilden onthouden. Wij besloten derhalve de vierde tranche van het krediet ter hoogte van f 35.000,- uit te betalen.

1.3.6. *Zuid-Oost-Nieuws*

Inleiding · In ons jaarverslag over 1997⁷ rapporteerden wij over de financiële steun ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van de Coevorder Courant (later Zuid-Oost-Nieuws), één van de nieuwsbladen die door de Koninklijke Boom Pers wordt uitgegeven. De exploitatie van de Coevorder Courant liet jaren ernstig te wensen over. Gemeten over de periode 1993 tot en met 1996 heeft Boom Pers over de exploitatie van de krant een aanzienlijk verlies geleden. Boom Pers concludeerde dat, tenzij in de komende jaren via de uitvoering van een reorganisatie voor de Coevorder Courant voldoende bestaansgrond zou worden gecreëerd, de exploitatie zou moeten worden beëindigd. Met het oog daarop vervaardigde Boom Pers een project dat beoogde de betaalde oplage van de Coevorder Courant in de periode oktober 1997 tot en met september 2000 omhoog te brengen naar ongeveer 6.000. Bij dat niveau zou een rendabele en stabiele exploitatie zijn bereikt. Het project voorzag onder meer in een algehele restyling van de krant, zowel qua redactionele benadering als qua titel – de titel werd veranderd in Zuid-Oost-Nieuws – en verschijningsformaat.

Mede op grond van een advies van de Nationale Investeringsbank merkten wij het project van de Coevorder Courant aan als een eenmalig reorganisatieproject dat uitzicht biedt op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode. Wij besloten derhalve de aanvraag in te willigen en zegden voor de reorganisatie van de Coevorder Courant financiële steun toe van in totaal maximaal f 447.000,-. Tevens besloten wij dat er in dit geval aanleiding was de steun in de vorm van een uitkering toe te zeggen. Wij stelden daarbij onder andere de conditie dat Boom Pers de exploitatie van de Coevorder Courant onder handhaving van de redactionele zelfstandigheid voor minimaal een periode van zes jaren zou continu-

7. Zie ons jaarverslag over 1997 op de pagina's 25, 26, 27 en 28.

eren. Verder besloten wij de uitkering, aansluitend bij de uit de projectbegroting voortvloeiende financieringsbehoefte, in vier jaarlijkse tranches uit te betalen. De feitelijke uitbetaling van de tranches in de jaren 1998, 1999 en 2000 stelden wij afhankelijk van de vraag of Boom Pers erin zou slagen de eigen gestelde doelstellingen ten aanzien van de betaalde oplage van het nieuwsblad te realiseren. In september 1997 werd de eerste tranche van de toegezegde steun ad f 226.000,— aan de uitgeverij ter beschikking gesteld.

Ontwikkelingen · De tweede tranche zou volgens ons besluit in 1998 worden uitgekeerd indien Boom Pers er uiterlijk eind september 1998 in geslaagd zou zijn aan te tonen dat voor het aantal vaste betalende abonnees van Zuid-Oost-Nieuws een niveau van ten minste 3.000 was bereikt. Uit mededelingen van Boom Pers over de resultaten van het project bleek dat de krant erin was geslaagd vrij veel nieuwe abonnees in te schrijven – per 1 december 1997 had men de grens van 3.000 vaste betalende abonnees overschreden – maar daar stond tegenover dat een tamelijk groot aantal bestaande abonnees te kennen gaf zich niet meer te herkennen in het nieuwe product en het abonnement opzegde. Uit de rapportage van Boom Pers van september 1998 en een daarop volgende mondelinge toelichting werd duidelijk dat het aantal abonnees per 1 september 1998 omstreeks 2.500 bedroeg. Daarmee voldeed Boom Pers niet aan de voorwaarde voor het beschikbaar stellen van de tweede tranche van de uitkering. Als belangrijkste reden werd daarbij opgegeven de trage bewustwording van de inwoners van de nieuwe gemeente Coevorden, dat men nu één gemeente vormde. Boom Pers concludeerde daaruit dat de krant meer tijd nodig had om zich te wortelen in de deels nieuwe samenleving. Op grond hiervan besloten wij de tweede tranche van de uitkering niet beschikbaar te stellen, maar de looptijd van het beschikbaar stellen van de tranches van de uitkering met een jaar op te schuiven. Aldus werd Boom Pers in de gelegenheid gesteld uiterlijk eind september 1999 aan te tonen dat dan zou worden voldaan aan het vereiste abonnementsaantal van 3.000 voor het beschikbaar stellen van de tweede tranche.

In juli 1999 heeft Boom Pers in een gesprek aan ons medegedeeld dat de betaalde oplage van 3.000 eind september 1999 naar alle waarschijnlijkheid niet gehaald zou worden en ongeveer 2.500 zou blijven bedragen. Boom Pers heeft voor het laten voortbestaan van Zuid-Oost-Nieuws enkele alternatieven overwogen en doorgerekend, waaronder het samenvoegen met een gratis huis-aan-huisblad, maar uiteindelijk besloten de uitgave stop te zetten. Wij besloten vervolgens de reeds uitgekeerde steun ten behoeve van Zuid-Oost-Nieuws om te zetten in een lening. In het besluit van juli 1997 was namelijk vastgelegd dat het Bedrijfsfonds de mogelijkheid had om, indien de exploitatie om wat voor reden dan ook zou worden stopgezet, het totaal van de reeds ter beschikking gestelde bedragen van de financiële steun om te zetten in een lening. Tevens besloten wij dat de lening niet rentedragend zou zijn en in vier gelijke tranches, elk f 56.500,— groot, binnen een periode van twee jaar diende te worden terugbetaald.

1.4. *Bezwaar en beroep*

Sedert het moment dat de Mediawet op 1 januari 1988 in werking trad functioneert ons fonds als een zelfstandig bestuursorgaan. De hieruit voortvloeiende zelfstandige beslissingsbevoegdheid brengt met zich mee dat voor aanvragers de mogelijkheid open moet staan om tegen beslissingen van het Bedrijfsfonds in geweer te komen. Die mogelijkheid bestaat op grond van de Algemene wet bestuursrecht (Awb), die overigens van toepassing is op vrijwel alle overheidsbeslissingen en dus ook op beschikkingen van het Bedrijfsfonds. De Awb bepaalt de rechtsgang die aanvragers kunnen volgen indien zij een beschikking van het fonds willen aanvechten.

Naar aanleiding van twee van onze beslissingen werden wij in 1998 geconfronteerd met twee bezwaarschriften. Het betrof hier een bezwaar tegen ons besluit om geen financiële steun te verstrekken ten behoeve van een promotieplan van het maandblad Skrien en tegen ons besluit dat NL niet binnen de werkingssfeer van ons fonds valt.

1.4.1. *Skrien*

Bezwaar · In januari 1998 deelde Skrien ons mede bezwaar aan te tekenen tegen ons besluit de aanvraag om een uitkering niet toe te wijzen. Het bezwaar van Skrien tegen onze afwijzing van de aanvraag gold vooral ons argument dat het blad niet paste in de werkingssfeer van ons fonds, zoals deze in artikel 129 van de Mediawet is omschreven. Skrien legde er daarbij de nadruk op zichzelf te bezien als een publicksblad op het gebied van film, televisie en nieuwe media, en dus niet als vakblad. Ten aanzien van ons argument dat als gevolg van de forse afhankelijkheid van het blad van subsidies van de rijksoverheid, met de aanvraag geen project was ingediend dat uitzicht bood op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode, bleek Skrien in zijn bezwaarschrift van mening dat wij voorbij waren gegaan aan de inhoud van het project.

Beslissing op bezwaar · Wij stelden Skrien in een hoorzitting in de gelegenheid zijn bezwaar nader toe te lichten. Begin maart 1998 deelden wij Skrien mede het bezwaar ongegrond te verklaren. Noch in het bezwaarschrift, noch in de toelichting die het blad tijdens de hoorzitting op het bezwaar had verstrekt, hadden wij aspecten gevonden die het zouden rechtvaardigen om terug te komen op ons eerdere besluit. Derhalve handhaafden wij onze beslissing om geen financiële bijdrage te verstrekken voor de uitvoering van de promotieplannen van Skrien.

1.4.2. *NL*

In oktober 1998 verzocht Uitgeverij Kunst op Schrif BV ons om financiële steun ten behoeve van het door hen uitgegeven cultureel maandblad *NL*. In een schriftelijke reactie op een voorgenomen afwijzing van de aanvraag, deelde *NL* ons in december 1998 mede dat zij op grond van een aantal daarbij genoemde overwegingen de aanvraag niet wenste in te trekken. Met het oog hierop en na weging van de argumenten besloten wij in januari 1999 ons voorgenomen besluit te handhaven. De uitgever liet ons vervolgens weten de brief

van december 1998 als een officieel bezwaarschrift op onze afwijzing te beschouwen. Wij komen op de behandeling van dit bezwaarschrift terug in ons jaarverslag over 1999 en volstaan hier met de mededeling dat onze heroverweging van het besluit van januari 1999 naar aanleiding van het bezwaarschrift alsmede hetgeen NL. tijdens een hoorzitting te berde heeft gebracht, erin hebben geresulteerd dat wij ons besluit van januari 1999 handhaafden en het bezwaarschrift derhalve ongegrond verklaarden.

1.5. *Beroep op de Wet openbaarheid van bestuur*

In onder meer ons jaarverslag over 1997 berichtten wij over het verzoek dat ons medio 1994 bereikte om de inhoud ter beschikking te stellen van ons complete dossier over een krediet dat wij in 1985 verstrekten ten behoeve van het Katholiek Nieuwsblad. De verzoeker beriep zich daarbij op de WOB. Wij voldeden ten dele aan het verzoek en deelden de verzoeker tevens mede een aantal stukken uit ons dossier betreffende het nieuwsblad niet te willen verstrekken, omdat deze stukken ons ter vertrouwelijke kennisneming ter beschikking gestelde gegevens betreffende de bedrijfsvoering van het Katholiek Nieuwsblad bevatten.

In de bezwaar- en beroepschriftenprocedure die daarop volgde, hebben wij aanvullend stukken uit het dossier aan verzoeker doen toekomen. In augustus van het verslagjaar liet de rechtbank ons weten dat een nog openstaand beroep van augustus 1997 tegen de beschikking van ons fonds van eveneens augustus 1997 was ingetrokken. Deze bezwaar- en beroepschriftenprocedure was daarmee voor het Bedrijfsfonds ten einde.

B HOOFDSTUK 2

**BIJDRAGEN AAN ONDERZOEKSPROJECTEN
VAN DERDEN EN AAN GEZAMENLIJKE
PROJECTEN VAN PERSORGANEN**

2.1.	Inleiding	43
2.2.	Nieuwe aanvragen	43
2.2.1.	Cebuco	44
2.2.2.	Vrouwen in de Media	48
2.3.	Ontwikkelingen naar aanleiding van eerdere aanvragen	50
2.3.1.	Stichting Lezen voor Iedereen	50
2.3.2.	Stichting Nederlands Platform Ouderen en Europa	52
2.3.3.	Stichting Krant in de Klas: 2e fase onderzoek krantlees- gewoonten onder jongeren	53

2.1. INLEIDING Artikel 123 van de Mediawet stelt dat het Bedrijfsfonds voor de Pers onderzoek kan verrichten dan wel kan doen verrichten met betrekking tot het functioneren van de pers. Daarnaast heeft het fonds op grond van het Mediabesluit de mogelijkheid om financiële steun in de vorm van een uitkering te verstrekken voor onderzoek dat in opdracht van derden wordt uitgevoerd. Twee vormen van onderzoek kunnen voor een dergelijke bijdrage in aanmerking komen:

- organisatieonderzoek, gericht op structurele verbetering van de exploitatie van een persorgaan (zie de artikelen 54, onderdeel c en 57 van het Mediabesluit); en
- onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstak als geheel, voorzover dat onderzoek past in de doelstellingen van het Bedrijfsfonds (zie de artikelen 54, onderdeel c en 58 van het Mediabesluit).

Tenslotte biedt het Mediabesluit in de artikelen 54, onderdeel c en 56 het Bedrijfsfonds de mogelijkheid om, naast de beide genoemde vormen van onderzoek, uitkeringen te verstrekken ten behoeve van gezamenlijke projecten van persorganen.

2.2. *Nieuwe aanvragen*

In het verslagjaar namen wij in totaal negen aanvragen voor financiële steun ten behoeve van onderzoeksprojecten of gezamenlijke projecten van persorganen in behandeling. Eén aanvraag was reeds eind 1997 in voorbereiding en komt in paragraaf 2.3 aan de orde. Van de overige acht aanvragen zijn er vijf afgewezen. Nadat wij de aanvragers hadden medegedeeld dat wij voornemens waren hun aanvragen af te wijzen, besloten drie aanvragers op grond daarvan hun aanvraag in te trekken. Twee aanvragen werden afgewezen. De drie resterende aanvragen zijn toegewezen: twee in 1998 en één in 1999. Deze aanvragen worden hieronder behandeld.

Inleiding · Aan het Centraal Bureau voor Couranten-publiciteit (Cebuco), de marketing- en onderzoeksafdeling van de Nederlandse Dagbladpers, zijn in 1998 twee aanvragen toegewezen. Eén aanvraag is afgewezen. De toegewezen aanvragen hebben betrekking op respectievelijk een onderzoek naar het katernenbereik en een onderzoek naar zwakke segmenten van de lezersmarkt. De afgewezen aanvraag heeft betrekking op een onderzoek naar de relatie van de kwaliteit van bereik tot de wijze van verkrijgen van dagbladen. De drie aanvragen worden in de volgende paragrafen behandeld.

Onderzoek katernenbereik · In hun aanvraag van juli 1998 meldde het Cebuco, dat adverteerders en media- en reclamebureaus er bij de dagbladen al een aantal jaren op aandringen te komen met bereikcijfers van katernen of pagina's van de krant. Sinds de reclamebranche over gedetailleerde informatie van de televisie op programma- en reclameblokniveau beschikt, is de roep naar katern- of paginabereik van dagbladen op titelniveau steeds groter geworden. Om tot een gedegen onderzoeksopzet te komen, achtte het Cebuco een proefonderzoek nodig. In het overleg met onderzoeksbureaus over een voorstel voor een dergelijk uitgebreid proefonderzoek kwam de gedachte naar voren om in plaats van de *face-to-face*-methode die voor dit type onderzoek gebruikelijk is, af te tasten of een schriftelijke of telefonische methode soelaas zou kunnen bieden. Omdat beide laatstgenoemde methoden qua kosten en realisatie aantrekkelijk zijn, besloot het Cebuco eerst een *pre-pilot* hiernaar te laten uitvoeren, alvorens een uitgebreid en kostbaar proefonderzoek in te stellen.

Ons besluit tot het ten dele ondersteunen van het experimentele onderzoek ter voorbereiding van het katernenonderzoek was gebaseerd op de volgende overwegingen. Artikel 54 sub d, resp. artikel 58, van het Mediabesluit biedt ons de mogelijkheid financiële steun in de vorm van een uitkering te verstrekken aan onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstak als geheel, voorzover dat onderzoek past in de doelstellingen van het Bedrijfsfonds. Blijkens de aanvraag omvatte het kater-

nenonderzoek in deze fase een experimenteel onderzoek, een *pre-pilot*, gericht op het vaststellen van de haalbaarheid en validiteit van een schriftelijke of telefonische methode voor het meten van de paginaconfrontatiekans van dagbladen. Met dit experimentele onderzoek hoopte het Cebuco een onderzoeksmodel te ontwikkelen dat door de gehele branche en dus door alle titels gebruikt zou kunnen worden. Dat model zou een strategische functie kunnen vervullen ten behoeve van de positie van dagbladen als mediumtype op de advertentiemarkt, maar het zou ook als strategisch instrument kunnen fungeren ter ondersteuning van het redactionele productbeleid van de individuele dagbladen. Naar onze mening zou het experimentele onderzoek daarmee de bedrijfstak als geheel ten goede komen en paste dit ook binnen de doelstellingen van het Bedrijfsfonds voor de Pers.

Met het oog op het belang dat de bedrijfstak zelf bij dit experimentele onderzoek had, meenden wij dat de bedrijfstak zelf via het Cebuco tevens in substantiële zin aan het onderzoek diende bij te dragen. Dientengevolge besloten we aan het experimentele onderzoek een uitkering te leveren ter grootte van maximaal 50 procent van de feitelijke kosten van dat onderzoek, echter met een maximum totaalbijdrage van 50 procent van de begrote kosten. Onze bijdrage bedroeg derhalve ten hoogste f 32.500,-.

Onderzoek relatie kwaliteit van bereik tot de wijze van verkrijgen van dagbladen · In de aanvraag van juli 1998 wees het Cebuco erop dat de laatste jaren de dekking van de dagbladen, gemeten naar de oplage per huishouden, is teruggelopen. Deze daling is sterker dan de daling van het bereik per gemiddeld nummer, uitgedrukt in het percentage dat een willekeurig nummer van een dagblad leest. Dit verschil werd in de aanvraag toegeschreven aan het feit dat een andere wijze van verkrijgen dan via een abonnement of losse verkoop, met name het doorgeven, een aanzienlijk deel uitmaakt van de wijze waarop de lezer aan zijn krant komt. Daarnaast bleek dat de oplage in absolute zin bij een groot aantal titels onder druk was komen te staan. Als deze trend zich zou doorzetten, zou dit tot gevolg hebben dat de marktpositie van de dag-

bladen op zowel de oplagemarkt als de advertentiemarkt op den duur steeds zwakker zou worden. Deze constatering gaf het Cebuco aanleiding actie te ondernemen in de vorm van nader onderzoek naar de verschillende wijzen van verkrijgen in relatie tot het lezen van dagbladen. In september 1998 stapten de dagbladen over op een andere meetmethodiek voor de oplageregistratie, waarbij de oplage uitgesplitst werd in een groot aantal categorieën en waarbij het dagelijks doorgeven per dagbladtitel zichtbaar werd gemaakt. Het Cebuco achtte dit het aangewezen moment om dit onderzoek uit te voeren. Omdat het Cebuco in september 1998 een deel van de resultaten beschikbaar wilde hebben in verband met het naar buiten brengen van de oplagegegevens en gelet op de vakantieperiode, besloot het bureau het veldwerk reeds in juli te laten plaatsvinden, dat wil zeggen nog voordat de aanvraag bij ons was ingediend.

Met het besluit het onderzoek reeds te laten beginnen, maakte het Cebuco naar onze mening kenbaar dat het dit onderzoek ook zonder financiële steunverlening uit het Bedrijfsfonds zou kunnen uitvoeren. Daarmee was de ratio aan een dergelijke steunverlening vervallen. Het verlenen van financiële steun uit het Bedrijfsfonds dient er naar ons oordeel steeds op gericht te zijn door middel van die steun de uitvoering van die projecten mogelijk te maken die zonder die steun niet of niet afdoende van de grond kunnen worden getild. Wij besloten derhalve de aanvraag voor steun aan dit onderzoek af te wijzen.

Onderzoek zwak segment lezersmarkt · In november legde het Cebuco ons een aanvraag voor gericht op steunverlening aan onderzoek naar de oorzaken van stagnatie op de lezersmarkt van dagbladen. Door middel van het onderzoek beoogde het Cebuco met name meer inzicht te verkrijgen in twee segmenten van de lezersmarkt die voor de toekomst van dagbladen heel belangrijk zijn, namelijk jongeren en hun ouders. Daartoe zou het Cebuco opnieuw in het Jongerenonderzoek 1999 participeren en hieraan nader onderzoek betreffende ouders met thuiswonende kinderen koppelen. De kosten voor de basisparticipatie in het Jongerenonderzoek werden door

het Cebuco zelf gedragen en voor de kosten van de specifieke dagbladvragen in dat onderzoek en de kosten van het daaraan gekoppelde nadere onderzoek onder ouders met thuiswonende kinderen werd een beroep gedaan op steun uit het Bedrijfsfonds voor de Pers.

Naar onze mening kwam het onderzoek waarvoor de steun werd gevraagd de bedrijfstak als geheel ten goede en paste dit ook binnen de doelstellingen van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Blijkens de aanvraag wilden de dagbladen namelijk gezamenlijk onderzoeken wat de oorzaken zijn van stagnatie op hun lezersmarkt. Hiervoor zou het Cebuco samen met de dagbladen een onderzoeksprogramma ontwikkelen gericht op de belangrijkste segmenten van die markt waarin het lezen van dagbladen terugloopt. Met de participatie in het Jongerenonderzoek en het nadere onderzoek in het segment 'Ouders met thuiswonende kinderen' zou de dagbladpers de gewenste, tot nu toe ontbrekende, informatie over dit segment beschikbaar kunnen krijgen. Doordat dit onderzoek gekoppeld werd aan het Jongerenonderzoek bood het bovendien de mogelijkheid om na te gaan welke verbanden er zijn tussen het lezen van en de houding tot het dagblad van ouders en hun kinderen. Dientengevolge besloten we aan het Cebuco een uitkering van maximaal f 40.900,- te verschaffen ter medefinanciering van de kosten van het 'Onderzoek onder ouders' en het deel van het Jongerenonderzoek dat specifiek voor dagbladen relevant is.

Met het oog op het belang dat ook de bedrijfstak zelf bij dit onderzoek had, hechtten wij eraan dat de bedrijfstak zelf via het Cebuco eveneens aan het onderzoek zou bijdragen door de kosten van de basisparticipatie in het Jongerenonderzoek te dragen. Omdat de informatievoorziening ten behoeve van etnische minderheden onze speciale aandacht heeft – hetgeen onder meer uit ons beleidsadvies *Vernieuwend persbeleid* en ons symposium over het onderwerp bekend is – hebben we verder als voorwaarde aan de steunverlening gesteld dat het Cebuco gebruik zou maken van de mogelijkheid om in het onderzoek extra vragen op te nemen voor jongeren die behoren tot een etnische minderheid. Deze vragen zouden er onder meer op gericht moeten zijn meer

informatie te verkrijgen over de wijze waarop en de media waardoor zij zich laten informeren over aangelegenheden in hun Nederlandse woonomgeving, met bijzondere aandacht voor de wijze waarop zij dat via gedrukte media (kunnen) doen.

2.2.2. *Vrouwen in de Media*

Inleiding · In november 1998 en januari 1999 legde de organisatie Congres/Onderzoek Vrouwen in de Media 1999 ons een aanvraag voor gericht op steunverlening uit het Bedrijfsfonds voor de Pers aan onderzoek naar de positie van vrouwen in de media in het kader van de voorbereiding van het congres Vrouwen in de Media 1999, dat op 17 april 1999 zou plaatsvinden. Onderzoek en congres dienden materiaal op te leveren ter onderbouwing van een omvangrijk onderzoek dat het Sociaal en Cultureel Planbureau volgens zijn werkprogramma 1999/2000 zal verrichten naar de positie van vrouwen in een aantal sectoren, waaronder de media. Doel van het onderhavige onderzoek was het verkrijgen van inzicht in de kansen en mogelijkheden ter vergroting van diversiteit in de media, in eerste instantie vanuit het perspectief van een meer evenwichtige inbreng van mannen en vrouwen binnen die media. Daartoe werd in het onderzoek een reflectie beoogd door geselecteerde journalisten op hun dagelijkse praktijkervaringen, aan de hand van schriftelijke voorbereiding, om op basis daarvan te komen tot een analyse van de journalistieke praktijk. De onderzoeksonderdelen betroffen een vijftal thema's (besluitvorming binnen de media, aanzien en invloed van personen/functies, het interne debat over ethische kwesties, processen die leiden tot stereotype beelden in de media en loopbaanontwikkeling) die schriftelijk en mondeling werden voorbereid, welke voorbereiding zou moeten leiden tot een overzicht van bestaande en gewenste verhoudingen, belemmeringen en kansen voor een grotere diversiteit.

Overwegingen · In de organisatie Congres/Onderzoek Vrouwen in de Media 1999 participeren het Bureau

Beeldvorming m/v, de NVJ, de Werkgroep Vrouwen van de NVJ, het Netwerk MediaVrouwen en de Stichting Vrouw en Media. Deze organisaties zijn al vele jaren actief ten behoeve van de verbetering van de positie van vrouwen in de media en met name in de journalistiek. Hoewel de laatste jaren daarin enige verbetering is gekomen, vormen de Nederlandse media nog lang geen afspiegeling van de bevolking wat geslacht, ras en kleur betreft, aldus deze organisaties. Genoemde organisaties stelden voorts vast dat het noodzakelijk is de kennis over de positie en invloed van vrouwelijke journalisten in de gedrukte en audiovisuele media te actualiseren en te verbreden. Actualiseren gelet op het feit dat eerdere onderzoeken uit de jaren tachtig dateerden, en verbreden omdat ook rekening gehouden diende te worden met nieuwe ontwikkelingen in het medialandschap, waaronder nieuwe mediatechnieken (internet bijvoorbeeld).

Om de vraagstelling van het onderzoek te kunnen onderbouwen besloot de organisatie Vrouwen in de Media een inhoudelijk diepgaande studieconferentie te organiseren. Voorafgaand aan en tijdens het congres zouden gegevens verzameld worden die de basis moeten vormen van de probleemstelling en het onderzoek van het SCP. Van de debatten tijdens het congres zouden verslagen gemaakt worden. Op basis van die verslagen en van de vooraf geschreven papers zou een analyse geschreven worden die ter voeding dient van het latere SCP-onderzoek. Het project zou worden afgesloten met een publicatie van de onderzoeksuitkomsten en aanbevelingen.

Besluit · Wij constateerden dat dit onderzoeksproject voor de bedrijfstak van belang was waar het de inbreng die vrouwen hebben of kunnen hebben in de vergroting van interne pluriformiteit, de versterking van de kwaliteit, de sterkere band met consumenten/lezers in brede zin meet en analyseert. Het project zou niet alleen inzicht kunnen verschaffen in diverse ontwikkelingen op dit gebied, maar beoogde ook te leiden tot concrete aanbevelingen betreffende versterking van participatie van vrouwen op de redacties. Naar onze mening zou het onderzoek waarvoor de steun wordt gevraagd daarmee de bedrijfstak als geheel ten goede komen en paste dit

ook binnen de doelstellingen van het Bedrijfsfonds voor de Pers.

Dientengevolge besloten wij aan het Congres/Onderzoek Vrouwen in de Media 1999 een uitkering van maximaal f 84.500,- te verschaffen ter medefinanciering van de onderzoekskosten. Daar dit besluit uiteindelijk in 1999 werd genomen, komt de financiële verantwoording voor deze steunverlening niet voor in de jaarrekening over 1998 (hoofdstuk 4 van dit jaarverslag).

2.3. *Ontwikkelingen naar aanleiding van eerdere aanvragen*

In ons jaarverslag over 1997 schreven wij dat er twee aanvragen eind 1997 in voorbereiding waren, waarvan er één ten tijde van het schrijven van het jaarverslag tot besluitvorming had geleid. Beide aanvragen, respectievelijk van de Stichting Lezen voor Iedereen en van de Stichting Nederlands Platform Ouderen en Europa, worden in de volgende paragrafen behandeld. Daarnaast worden van andere aanvragen de laatste ontwikkelingen besproken.

2.3.1. *Stichting Lezen voor Iedereen*

Inleiding · Aan het einde van 1997 nam de in die fase nog in oprichting zijnde Stichting Centrum voor Makkelijk Lezen (inmiddels Stichting Lezen voor Iedereen geheten), contact met ons op om te informeren naar de mogelijkheden van financiële steun voor een haalbaarheidstudie naar de exploitatiemogelijkheden van een nieuwe weekkrant, gericht op personen die moeilijkheden ondervinden bij het begrijpend lezen. De Stichting Lezen voor Iedereen voerde aan dat in ons land behoefte zou kunnen zijn aan een krant die regulier nieuws biedt, maar die zowel qua lay-out als tekstueel is gericht op dat deel van de bevolking dat onvoldoende in staat is het niveau van het huidige dagbladaanbod te bereiken. De bedoelde weekkrant zou moeten lijken op gewone nieuwsmedia, compleet met binnenlands nieuws, buitenlands nieuws, sport, cultuur, service, etcetera, maar zou samenvattingen moeten bieden van een eenvoudiger karakter. Het

gaat om een makkelijk leesbare krant die zich primair richt op de, volgens onderzoek, circa 30 procent van de Nederlandse bevolking met een beperkte leesvaardigheid. Die beperkte leesvaardigheid kan uiteenlopende oorzaken hebben, zoals beperkte opleiding, relatieve onbekendheid met de Nederlandse taal, gevorderde leeftijd of een handicap. CML haalde onderzoek van de OESO aan, dat heeft uitgewezen dat *bijna 40 procent van de Nederlanders tussen 16 en 65 jaar onvoldoende in staat is prozadocumenten als dagbladen en tijdschriften daadwerkelijk te begrijpen*. Onder de leeftijdsgroep die ouder is dan 65 jaar zou dat percentage hoger liggen. In België en in de Scandinavische landen verschijnen reeds, met redelijk succes, makkelijk te lezen kranten. In Zweden bijvoorbeeld verschijnt een op een zelfde soort doelgroep gerichte weekkrant in een betaalde oplage van ongeveer 16.000. Op grond daarvan veronderstelt de Stichting Lezen voor Iedereen dat een dergelijk initiatief ook in ons land mogelijk zou moeten zijn.

Overwegingen · Voor de start van de exploitatie van een weekkrant, in welke vorm dan ook en gericht op welke doelgroep dan ook, kunnen wij op grond van de huidige regelgeving geen financiële steun bieden. Verder realiseerden wij ons dat de beoogde haalbaarheidsstudie als geheel beschouwd, moest worden gezien in het kader van een eventuele start van de exploitatie van een weekkrant gericht op mensen met moeilijkheden ten aanzien van het begrijpend lezen. De onderzoeksopzet bevatte bovendien onderdelen die geacht moesten worden buiten de werkingssfeer van ons fonds te vallen. Tevens onderkenden wij dat de onderzoeksopzet twee onderdelen bevatte, waarvan verondersteld kon worden dat het onderzoek voor wat deze twee onderdelen betreft, resultaten zou kunnen opleveren, die nuttige informatie voor de persbedrijfstak zouden kunnen inhouden.

Besluit · Op grond van de genoemde overwegingen besloten wij in februari van het verslagjaar aan de Stichting Lezen voor Iedereen een uitkering van f 42.500,- te verstrekken, die specifiek was bedoeld om deze organisatie bij te staan in de financiering van uitsluitend de desbetreffende twee onder-

delen van het onderzoek. Wij maakten bij dat besluit gebruik van de mogelijkheden die artikel 54, onderdeel d van het Mediabesluit ons biedt ten aanzien van het verlenen van financiële steun in de vorm van een uitkering voor onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstaking als geheel. Als voorwaarde bij de aangeboden steun stelden wij de voorwaarde dat niet alleen de beide ondersteunde onderdelen, maar het gehele onderzoek in uitvoering zou worden genomen. Bovendien stelden wij condities ten aanzien van de openbaarmaking te zijner tijd van de onderzoeksresultaten en de daaraan ten grondslag liggende onderzoeksgegevens en databestanden.

2.3.2. *Stichting Nederlands Platform Ouderen en Europa*

Inleiding · In februari van het verslagjaar wendde de Stichting Nederlands Platform Ouderen en Europa zich met een aanvraag tot ons. Het NPOE is een organisatie die zich ten doel stelt om Nederlandse organisaties in de ouderensector te faciliteren en te ondersteunen bij het opbouwen van Europese contacten en het leren participeren in Europese programma's en netwerken op het gebied van bijvoorbeeld zorg, welzijn, nieuwe technologie, media en communicatie. Het NPOE verzocht ons om een financiële bijdrage ter financiering van de volgende twee projecten:

- *Strengthening Communication Strategies –*
- Changing Media in an Ageing Society*; en
- *The Older Generation in the Information Society –*
- Access for Older People.*

Met zijn aanvraag deed het NPOE een beroep op de mogelijkheden van het Bedrijfsfonds voor de Pers op grond van artikel 54, onderdeel d, van het Mediabesluit om financiële steun in de vorm van een uitkering te kunnen verstrekken ten behoeve van onderzoek dat past in de doelstelling van het fonds en voorts ten goede komt aan de persbedrijfstaking als geheel.

Overwegingen · De onderzoeksprojecten maakten niet inzichtelijk op welke wijze de persbedrijfstaking concreet voordeel zou kunnen hebben van de resultaten van de uitvoering van de mediaprojecten. Daarvoor boden de projecten naar ons

oordeel te weinig concrete handvatten. Wij waren derhalve van mening dat de aanvraag voor beide projecten geen betrekking had op de persbedrijfstak als geheel en bovendien slechts op zijdelingse wijze geacht kon worden verband te houden met de doelstelling van ons fonds.

Besluit · Op grond van bovenstaande overwegingen werd besloten de aanvraag niet te honoreren. Op een voorgenomen besluit kwam de Stichting Nederlands Platform Ouderen en Europa in april met een brief dat zij de aanvraag wenste te handhaven. In deze brief kwamen geen argumenten naar voren die het rechtvaardigden om op de aanvraag anders te beslissen. Het besluit de aanvraag niet te honoreren werd derhalve gehandhaafd.

2.3.3. *Stichting Krant in de Klas: 2e fase onderzoek
krantleesgewoonten onder jongeren*

Inleiding · In ons jaarverslag over 1996 maakten wij reeds melding van het feit dat wij in mei van dat verslagjaar op grond van artikel 54 van het Mediabesluit besloten hadden aan de Stichting Krant in de Klas een in tranches uit te keren bijdrage van ten hoogste f 336.500,- te verstrekken ten behoeve van de 2e fase van een onderzoek naar de gewoonten op het gebied van het lezen zoals deze onder jongeren leven. Het betrof hier een uitgebreid onderzoek met projecten en experimenten die zich zouden uitstrekken over een periode van drie jaren. Op grond van de resultaten van een vooronderzoek, waarvoor wij in 1995 aan de Stichting Krant in de Klas een uitkering van f 38.500,- ter beschikking hadden gesteld, was besloten vooral een drietal experimenten op een groot aantal scholen te testen. De uit te voeren projecten en experimenten omvatten onder meer:

- het geven van lessen aan scholieren, waarbij diverse motieven om de krant te lezen nadrukkelijk aan bod zouden komen;
- het via de school verstrekken aan leerlingen van een abonnement op een dagblad naar keuze; en
- het in vitrines ophangen van kranten, waarbij aan de

leerlingen een mix van landelijk en regionaal nieuws zou worden aangeboden.

Verdeeld over verschillende schooltypen zouden ongeveer 200 scholen, 5.000 leerlingen en 1.200 ouders aan de projecten deelnemen. Nieuwe media zouden in deze fase van het onderzoek betrokken worden voorzover zij geacht konden worden een bijdrage te leveren aan het lezen van kranten. Tevens werd de wijze waarop jongeren zich via andere media kunnen informeren in deze 2e fase van het onderzoek in de beschouwing betrokken.

Het toegezegde bedrag van ten hoogste f 336.500,- vormde 50 procent van de voorziene kosten van de 2e onderzoeksfase. De eerste tranche van onze bijdrage, die f 142.000,- bedroeg, werd eind juni 1997 ten behoeve van de Stichting Krant in de Klas uitbetaald.

In december 1997 voerden wij een gesprek met een delegatie van de Stichting Krant in de Klas en de onderzoekers naar aanleiding van het verschijnen van een tussenrapportage van het onderzoek. Bij de uitvoering van het onderzoek tot op dat moment was als eerste voorzichtig resultaat naar voren gekomen dat naar de mate waarin scholieren op verschillende manieren met de krant in contact worden gebracht, zij meer gaan lezen en meer kennis krijgen over de krant.

Met name op grond van aanzetten daartoe van onze kant, zou in het beoogde onderzoek ook gekeken worden naar de wijze waarop jongeren zich informeren via nieuwe media. Een eerste indicatie bleek niet erg bemoedigend te zijn. Scholieren lijken moeizaam tot initiatieven te brengen om het gebruik van bijvoorbeeld internet, al is het maar op de scholen, in het dagelijkse leven op te nemen. Daaraan lijkt echter ten grondslag te liggen dat enerzijds de penetratie van internet naar de gebruiker toe in ons land nog niet groot is, en dat anderzijds veel scholen op het gebied van de nieuwe media slecht zijn geëquipt.

In december 1997 betaalden wij de tweede tranche van de toegezegde uitkering uit, die een bedrag van f 37.000,- beliep.

Ontwikkelingen · Evenals in 1997 hadden wij in het verslagjaar overleg met een delegatie van de Stichting Krant in de Klas naar aanleiding van het verschijnen van een tussen-rapportage van het onderzoek. De resultaten van het tweede onderzoeksjaar bleken minder bemoedigend. Veel leerlingen bleken zich vrij snel na de lessen niet te kunnen herinneren dat ze de desbetreffende lessen over kranten hebben gehad. Leraren gaven aan er moeite mee te hebben in het derde onderzoeksjaar leerlingen met dezelfde vragenlijsten te moeten confronteren. Hoewel enerzijds bleek dat het dagelijks lezen van kranten toeneemt als gevolg van de activiteiten in het kader van het onderzoek, en de positieve houding ten aanzien van het lezen van kranten verbeterde, zijn er anderzijds aanwijzingen dat de groep die nooit een krant leest groeit. Daarnaast is geen toename in de leesintensiteit en leesduur gebleken. Op grond van deze ervaringen stelde de Stichting KiK voor om niet het derde jaar van het onderzoek in te gaan, maar een adempauze in te lassen en met een gewijzigde onderzoeksopzet te komen.

Wij constateerden dat met het aanbrengen van wijzigingen, deze fase van het onderzoek als afgesloten zou moeten worden beschouwd. De gewijzigde onderzoeksopzet zou als een nieuw project aan het Bedrijfsfonds voorgelegd kunnen worden. In maart van het verslagjaar ontvingen wij de rapportages en afrekeningen over de onderzoeksjaren 1997 en 1998. Op grond daarvan besloten wij de derde en vierde tranche ter hoogte van in totaal f 90.000,- uit te keren.

Inmiddels is de Stichting KiK in 1999 met een nieuwe opzet voor het derde onderzoeksjaar gekomen. Wij komen in het jaarverslag 1999 op dit onderwerp terug.

B HOOFDSTUK 3

ONDERZOEK EN ADVIES MEDIABELEID

3.1.	Inleiding	59
3.2.	Vernieuwend persbeleid	60
3.2.1.	Inleiding	60
3.2.2.	Uitwerking beleidsvoorstellen	62
3.3.	Onderzoek management krantenbedrijf	64
3.3.1.	Inleiding	64
3.3.2.	Eindrapportage	65
3.4.	Mediaconcentraties	69
3.5.	Media en etnische minderheden	71
3.5.1.	Inleiding	71
3.5.2.	Discussiebijeenkomst	72

3.1. INLEIDING In het verslagjaar speelde voor ons bestuur ter zake van het mediabeleid in relatie tot de pers vooral een viertal onderwerpen. Allereerst was dat de voortgang van onze studie naar nieuwe ontwikkelingen in de persbedrijfstak en het op dat gebied te voeren overheidsbeleid, waarover wij in september 1997 een nieuw beleidsessay met als titel *Vernieuwend persbeleid* uitbrachten en in het verslagjaar diverse gesprekken, onder meer met staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen dr. F. van der Ploeg, voerden. Het tweede onderwerp in dit verband betreft het onderzoek naar de rol en het management in het Nederlandse krantenbedrijf, waarover in het verslagjaar het eindrapport verscheen. Bovendien organiseerden wij over het onderwerp samen met de Stichting Het Persinstituut eind oktober van het verslagjaar hierover een discussiebijeenkomst.

Het derde onderwerp dat in het kader van het mediabeleid onze aandacht vroeg was dat van de mediaconcentraties, op het gebied waarvan de staatssecretaris een tijdelijke commissie, de zogenaamde Commissie-Jesserun, instelde. In het verslagjaar benaderde deze commissie ons met diverse vragen.

Als vierde onderwerp legden wij ons toe op het voorbereiden van een discussiebijeenkomst over knelpunten in de informatievoorziening ten behoeve van etnische minderheden. Die bijeenkomst vond plaats op 25 maart 1999 en zal in het volgende jaarverslag nader worden besproken. In het kader van de voorbereiding van die bijeenkomst verstrekten wij in het verslagjaar aan de Vakgroep Communicatiewetenschap van de Katholieke Universiteit Nijmegen opdracht voor een verkennend onderzoek naar de mediabeleving onder allochtonen. Dat onderzoek sloot aan bij eerder onderzoek dat de Vakgroep reeds onder allochtone jongeren in opdracht van de NVJ in gang had gezet.

3.2. *Vernieuwend persbeleid*

3.2.1. *Inleiding* · Per brief van 10 september 1997 boden wij de toenmalige staatssecretaris van OC en W ons advies *Vernieuwend persbeleid* aan, waarin we de voor de pers relevante ontwikkelingen in de communicatie- en informatietechnologie bespraken en de gevolgen daarvan voor het voeren persbeleid van de overheid. Daarbij gingen we tevens in op de knelpunten die zich in de huidige ontwikkelingen voordoen en presenteerden we de hoofdlijnen van een modern persbeleid.

In dat advies wezen we er allereerst op, dat begin jaren '70 pluriformiteit van de pers centraal is komen te staan in het persbeleid van de overheid en dat om een mogelijke verschromping van persverscheidenheid te keren toen gekozen werd voor de weg van gerichte financiële steunverlening aan persorganen via het Bedrijfsfonds voor de Pers. Echter, in de kwart eeuw sinds de oprichting van het Bedrijfsfonds is de samenleving geweldig veranderd en nog in verandering. Zo óók de perswereld, of, breder, het terrein van de informatievoorziening. We doelden daarbij allereerst op de talrijke nieuwe mogelijkheden tot informatieopslag, informatiedistributie en informatie-uitwisseling en communicatie. Het ruime scala aan informatiebronnen maakt een zeer grote diversiteit mogelijk in zowel het informatieaanbod als in de informatievraag. Daarbij zien we ook een toenemende belangstelling voor informatie via het beeld, in de vorm van infographics of audiovisuele media. Tegelijk met een groeiende belangstelling voor televisie zien we dat er minder gelezen wordt. Verder wezen wij er in ons advies op dat er momenteel overal in de wereld vele min of meer serieuze pogingen gedaan worden om elektronische versies van gedrukte kranten en tijdschriften te presenteren. In de perswereld vindt wereldwijd discussie plaats over de vraag of die pogingen al dan niet kunnen leiden tot succesvolle nieuwe media. De discussie spitst zich vooral toe op strategische zaken, de wijze waarop elektronische alternatieven kansen – en bedreigingen – bieden voor stagnerende markten van gedrukte producten. Alleen over de potentie van de nieuwe elektronische producten als massamedia valt in

deze fase nog maar weinig met zekerheid te zeggen. Niettemin is het van belang dat ondernemingen zelf ook op het gebied van nieuwe elektronische media ervaring kunnen (blijven) opdoen, onder meer door middel van experimenten. Gevaren kunnen dan juist nieuwe mogelijkheden en uitdagingen bieden.

Tevens attendeerden wij in dat advies erop dat in deze informatiesamenleving, met haar explosieve groei in informatieproductie en aantallen communicatiekanalen, in relatie tot de oude doelstelling van persverscheidenheid naast positieve effecten toch duidelijk ook (mogelijke) knelpunten te signaleren zijn. We doelden daarbij vooral op knelpunten als de navolgende.

– *Weinig ruimte voor kleinschalige en nieuwe ideeën*

Niet alle maatschappelijke en culturele opvattingen, stromingen en bewegingen hebben een gelijke toegang tot het maatschappelijk communicatiebestel. Media blijken heel goed bestaande maatschappelijke omstandigheden, opvattingen, gebeurtenissen en stromingen te kunnen afspiegelen, maar daarbij hebben niet alle opvattingen, stromingen en bewegingen een gelijke toegangskans tot dat bestel, ongeacht hun feitelijke aanhang en omvang in de samenleving. Meestal wordt weinig ruimte geboden voor afwijkende opinies in de samenleving. Ontluikende maatschappelijke, politieke en culturele innovatie in de samenleving krijgt onvoldoende kansen doordat de concurrentiekracht van kleinschalige en nieuwe ideeën ten opzichte van het brede maatschappelijke midden achterblijft.

– *Concentratievorming*

De fusies en concentraties in de mediawereld hebben vooral de laatste jaren een forse groei te zien gegeven. Vier grote concerns hebben verreweg het merendeel van de dagbladen in handen. Verwacht wordt dat de fusietendens nog niet tot staan is gekomen. Nu nog zelfstandige kleinere kranten ervaren nadelen van deze concentratiebeweging, met name in de mededingingsverhoudingen, uitkomsten van CAO-onderhandelingen, (financiële) experimenteer-ruimte voor elektronische alternatieven, dienstverlening door het ANP en in de doorvoering van een nieuw, voor

hen duurder uitpakkend contributiesysteem voor deze nieuwsdienst. Gevreesd wordt ook voor het voortbestaan van afzonderlijke redactioneel zelfstandige kranten binnen concerns.

– *Gaten in de informatievoorziening*

Door concentraties in de perswereld kunnen gaten in de informatievoorziening vallen die niet altijd door andere media worden opgevangen. In bepaalde gebieden in ons land zijn redactioneel zelfstandige kranten verdwenen en de plaatselijke bevolking is thans voor haar informatievoorziening aangewezen op andere media, die echter door hun specifieke functies en verschijningsvormen lang niet altijd adequate alternatieven bieden. Bepaalde groepen in onze samenleving, zoals jongeren in achterstandssituaties, mensen met een minimuminkomen die onvrijwillig bezuinigen op kranten en tijdschriften en allochtonen die informatiebronnen in de eigen taal missen, kunnen aan het proces van meer informatie en meer gevarieerde informatie vaak niet vanuit gelijkwaardige posities deelnemen.

3.2.2. *Uitmerking beleidsvoorstellen*

De overheidszorg richting pers heeft de vorm gekregen van steunverlening aan persorganen en was traditioneel gericht op afspiegeling (compensatieregeling, behoud bestaande pluriformiteit). In die afspiegeling lijkt de markt nu redelijk zelf te kunnen voorzien. Maar zo niet in het vinden van oplossingen voor vorengenoemde knelpunten, opdat burgers een vrije, ongehinderde toegang kunnen hebben tot het maatschappelijke communicatiebestel, waarin pluriforme informatie voor allen beschikbaar, bereikbaar, betaalbaar en begrijpbaar is.

Daarom heeft de overheid de zorg voor een goede technische, maatschappelijke en intellectuele infrastructuur voor democratische informatievoorziening en opinievorming. Die overheidszorg verdient in het licht van de nieuwe ontwikkelingen en de daarbij te constateren knelpunten evenwel bijstelling. En wel meer in de richting van het scheppen van voorwaarden om voor zenders en voor ontvangers barrières in de toegang tot de maatschappelijke informatievoorziening weg te

nemen, de journalistieke mededinging te bevorderen en daarbij ruimte te scheppen voor het nieuwe, het ongebruikelijke en weinig bekende in de maatschappelijke informatievoorziening. Een dergelijk beleid legt zich meer toe op het bevorderen van ideeën gericht op strategische vernieuwing, op stimuleren in plaats van compenseren.

Hiervan uitgaande adviseerden wij in *Vernieuwend persbeleid* de volgende wijzigingen in het persbeleid door te voeren teneinde de knelpunten adequater tegemoet te treden.

Stimulering van vernieuwing door:

- aanvulling van de werkingssfeer van het beleid: naast gedrukte persorganen ook mogelijkheden voor steun aan *journalistieke informatieproducten* die, folio of elektronisch en ondernemingsgewijs uitgegeven worden voor een algemeen publiek;
- mogelijkheid van steun niet alleen openstellen voor bestaande initiatieven, maar ook voor *nieuwe* journalistieke informatieproducten;
- behoud van *vangnetfunctie*, ook voor bestaande ideeën, mits gericht op *strategische vernieuwing* (belangrijke vernieuwing van inhoud, en/of vormgeving en/of distributie van, en/of werving voor deze producten);
- stimuleren van *gezamenlijke projecten* van persorganen/journalistieke informatieproducten en van *experimenten en onderzoek* ten behoeve van de bedrijfstak als geheel, gericht op het oplossen van knelpunten;
- reserveren van aparte middelen onder aparte voorwaarden voor *kleinschalige innovatieve projecten* en de introductie van een vernieuwingsbudget voor vernieuwende uitgeefprojecten en redactionele projecten die journalistieke mededinging bevorderen;
- *monitoren van ontwikkelingen* door meer *onderzoek, signalering en advisering* vooral op het gebied van de gevolgen van concentraties in de pers voor pluriformiteit en journalistieke onafhankelijkheid.

In november 1997 hadden wij een uitvoerig gesprek met staatssecretaris Nuis van OCenW over ons beleidsessay. Hij bracht in dat gesprek tot uitdrukking er verheugd over te zijn

dat het beleidsessay was verschenen. Veel sympathie had hij voor de gedachte om actiever naar pluriformiteit te kijken, om iets nieuws op dit gebied te bevorderen. In het licht van de komende verkiezingen lag het zijns inziens op dat moment echter minder voor de hand ernaar te streven de door ons bestuur aanbevolen nieuwe beleidsvoorstellen reeds op korte termijn op de agenda te krijgen. In die fase zou het minder soelaas bieden aan de wet te gaan sleutelen om de beoogde voorstellen te realiseren. Wel zag hij kansen om mede in overleg met de organisaties ernaar te streven problemen verder zichtbaar te maken en voorstellen nader uit te werken.

Per brief van 12 oktober van het verslagjaar vroegen we de pas aangetreden nieuwe staatssecretaris dr. F. van der Ploeg aandacht voor onze denkbeelden in verband met *Vernieuwend persbeleid*. Op 16 oktober van het verslagjaar volgde een kennismakingsgesprek met de staatssecretaris. Hij nodigde ons bestuur daarin uit om uitgaande van *Vernieuwend persbeleid* nadere voorstellen te ontwikkelen voor het herformuleren van de desbetreffende bepalingen van de Mediawet. Daarbij zou dan tevens een zekere *sense of urgency* moeten worden aangegeven: aangetoond dient te worden op welke punten de bestaande regelgeving wijziging behoeft. Wat betreft nieuwe initiatieven verklaarde de staatssecretaris vooral belangstelling te hebben voor projecten die betrekking hebben op jongeren en/of allochtonen. Bij het schrijven van dit jaarverslag hadden wij nadere voorstellen in voorbereiding.

3.3. *Onderzoek management krantenbedrijf*

- 3.3.1. *Inleiding* · In januari 1995 begon de Economische Faculteit van de Universiteit van Maastricht onder leiding van prof. dr. A. van Witteloostuijn in onze opdracht met een onderzoek naar factoren die het succes respectievelijk het falen verklaren van ondernemingen en van het management op het gebied van de pers in relatie tot politiek-maatschappelijke en economisch-technologische veranderingen. Het onderzoek was onder andere dáárom bijzonder omdat bij het zoeken naar en bekijken van deze factoren een zeer lange onderzoeksperiode

van circa vijftig jaren in ogenschouw werd genomen.

De centrale probleemstelling van het onderzoek luidde: hoe kan het succes of het gebrek aan succes van individuele persbedrijven in de naoorlogse periode worden verklaard in relatie tot groepen van strategisch managers en tegen de achtergrond van de ontwikkelingen in de bedrijfstak als geheel. Gelet op deze probleemstelling stonden twee vragen bij dit onderzoek centraal:

1. Welke factoren typeren succesvolle respectievelijk succesarme ondernemingen (of kranten);
2. Welke factoren verklaren het (gebrek aan) succes van het management van persbedrijven (of kranten).

Met het onderzoek werd beoogd een kwantitatieve geschiedschrijving te vervaardigen van de bedrijfstak op twee analyse-niveaus, namelijk op het niveau van de individuele ondernemingen en op dat van (groepen van) managers. Gedurende de uitvoeringsperiode van het onderzoek hielden de onderzoekers ons van de voortgang van het onderzoek op de hoogte door middel van tussentijdse rapportages.

3.3.2. Eindrapportage

In 1997 verscheen de eindrapportage van het onderzoek, onder de titel *Van courantier tot strateeg*. Deze eindrapportage leverde interessante achtergrondinformatie op over de Nederlandse dagbladpers. Vooral door de kwantitatieve geschiedschrijving die langs die weg op twee analyseniveaus – op het vlak van de onderneming respectievelijk het management daarvan – beschikbaar kwam.

In hun zoektocht naar de factoren die het succes of falen van ondernemingen in de persbedrijfstak bepalen, bleken de onderzoekers zich primair te hebben laten inspireren door een jonge en snel groeiende benadering in de organisatiewetenschappen: de organisatie-ecologie. Binnen die stroming worden populaties van organisaties bestudeerd met gebruikmaking van metaforen die zijn ontleend aan de biologische theorieën van Darwin. De centrale metafoor is die van het selectieproces en de centrale vraag van de organisatie-ecologie heeft dan ook betrekking op de kenmerken van organisaties

die in staat blijken te overleven versus die organisaties die niet overleven. Het zoeken naar die kenmerken kan geschieden zowel vanuit een zogenoemd deterministisch perspectief als vanuit een voluntaristisch perspectief. Aanhangers van de deterministische visie stellen dat het aanpassingsvermogen van ondernemingen uitermate beperkt is ten gevolge van diverse interne en externe factoren en selectieprocessen. Het deterministisch perspectief leidt tot de notie dat ondernemingen om te kunnen overleven inert gedrag moeten vertonen. De voluntaristische visie daarentegen gaat uit van de gedachte dat de overlevingskansen van ondernemingen worden bepaald door al dan niet bewuste strategische keuzes.

De resultaten van deze studie werden vertaald in de vorm van een *profielschets* van de ideale landelijke en regionale krant. Met deze profielschets konden de succesfactoren van kranten scherp worden neergezet.

Langs de weg van dit onderzoek kwamen over de periode van ongeveer 1950 tot en met 1995 gegevens beschikbaar over een reeks van kenmerken van bedrijfstak, uitgeverijen en individuele kranten: aantallen dagbladen, concentratiegraden, advertentie-uitgaven, dagbladoplagen, productiekosten, bedrijfsresultaten, et cetera. Moeilijker was het om informatie te vinden over het strategisch management van persbedrijven, omdat hiernaar nog geen systematische studie is verricht. De informatie die de onderzoekers op dat gebied bijeenbrachten, betrof vooral het diversificatiebeleid van de uitgeverijen enerzijds en de samenstelling en andere kenmerken van de top-managementteams van kranten en uitgeverijen anderzijds. Juist deze informatie maakte het mogelijk het huidige inzicht in het functioneren van het persbedrijf te vergroten.

De resultaten waren bemoedigend: ongeveer tweederde van de theoretische voorspellingen werd in de empirische toetsingen bevestigd. Bij de confrontatie van het deterministisch (inertie) met het voluntaristisch (adaptie) vertrekpunt trokken de onderzoekers de centrale conclusie dat succesvolle (overlevende) bedrijven strategische veranderingen geleidelijk introduceren, terwijl succesarme (failliete) ondernemingen radicale wijzigingen doorvoeren.

Mede ter gelegenheid van het verschijnen van de gedrukte versie van dit eindrapport, verschenen in onze reeks 'Studies' van het Bedrijfsfonds voor de Pers (s8), organiseerden wij op 30 oktober van het verslagjaar samen met de Stichting 'Het Persinstituut' een discussiemiddag in het Internationaal Perscentrum Nieuwspoort te Den Haag met als thema 'Het dagbladmanagement in de overgang'. Aanleiding daartoe vormde tevens het verschijnen van een proefschrift op dit gebied. Enkele dagen daarvóór had Patrick Hendriks aan de Universiteit van Amsterdam zijn proefschrift *Newspapers: a Lost Cause?* verdedigd. In het onderzoek dat aan zijn proefschrift ten grondslag lag, bestudeerde hij in twee landen, de Verenigde Staten en Nederland, de ontwikkelingen in de dagbladsector vooral wat betreft de economische fundamenteën, de structuur in de bedrijfstak en de strategieën van dagbladuitgevers. Uit de analyse van die ontwikkelingen kwam hij tot boeiende uitspraken over de nabije toekomst van het dagblad, de organisatie van dagbladbedrijven en de dagbladsector.

Hoewel de dagbladsector, zowel in Nederland als in de Verenigde Staten, nog steeds een relatief winstgevende bedrijfstak is, blijkt de druk op de resultaten van dagbladuitgevers toe te nemen. Opbrengstengroei is nauwelijks meer te bewerkstelligen en de kostenstructuur valt nog maar moeizaam te verbeteren, waardoor de economische rentabiliteit van de dagbladexploitatie structureel ondergraven wordt.

Niet zozeer het dagblad als product wordt ondermijnd, als wel het exploitatiemodel dat er aan ten grondslag ligt. Waar tien jaar geleden de meeste dagbladuitgevers zich nog definieerden in termen van het uitgeven van dagbladen en de drukpers nog onlosmakelijk verbonden zagen met de dagbladuitgeverij, wordt deze gedachte thans steeds meer losgelaten. In toenemende mate wordt de gedrukte krant gezien als slechts één van de mogelijke uitvloeisels van de business definitie. Weliswaar ziet men het uitgeven van een dagblad nog steeds als een belangrijke, zo niet de belangrijkste kernactiviteit, maar stelt men zich in principe open voor meerdere activiteiten. De belangrijkste verandering hierbij is het loslaten van de technologie van de drukpers. Het creëren, bewerken en beheersen van informatie en het bij elkaar brengen van

vragers en aanbieders op de advertentiemarkt worden steeds meer als de kerncompetenties van dagbladorganisaties beschouwd. Daartoe zal deze organisatie volgens Hendriks moeten veranderen van een relatief starre, volumegebreven, verticaal geïntegreerde dagbladorganisatie naar een flexibelere nieuwsorganisatie die in staat is een diversiteit aan producten en diensten te ontwikkelen en exploiteren op het kruispunt van vraag en aanbod van redactionele inhoud en commerciële informatie. Maar dan zal wel de weerstand tegen verandering, die volgens Hendriks bijna in de natuur van de dagbladorganisatie verankerd lijkt, eerst overwonnen moeten worden.

In de drukbezochte discussiemiddag op 30 oktober, geopend door ons medebestuurslid Ferry Houterman, werden de auteurs van beide boekwerken in de gelegenheid gesteld hun bevindingen nader toe te lichten. Vervolgens bracht de media-econoom prof. Robert Picard de hedendaagse problemen van kranten haarscherp in beeld. Tegelijk onderstreepte hij dat de nieuwe communicatietechnologie niet onderdeel vormt van een communicatierevolutie, als wel eens wordt beweerd. Nieuwe technieken brengen geen wezenlijk nieuwe communicatievermogens tot stand en ze zijn niet vergelijkbaar met de komst van de drukpers, telegraaf, telefoon of omroep. Het essentieel nieuwe in de huidige ontwikkelingen is 'slechts' dat ze een toename van snelheid en flexibiliteit van informatie mogelijk maken. Picard is er wel van overtuigd dat elke krant haar eigen strategie dient te creëren. Daartoe zullen krantenmanagers een beter begrip dienen te krijgen van hun eigen markt en marktpotentie. Zelfgenoegzaamheid is uit den boze en nieuwe training voor boven- en ondergeschikten is naar zijn oordeel in dit verband van cruciaal belang. Misschien moeten managers er zich maar op instellen dat advertenties en oplagen van kranten voortaan nog slechts weinig groei zullen vertonen, zo hield hij zijn gehoor voor. Niettemin blijft het investeren in kranten volgens Picard nog steeds een goede zaak en zal hun ontwikkeling in ieder geval nog een generatie lang zonder noemenswaardige schokken verlopen.

Na deze inleidingen volgde een discussie over de materie tussen twee deskundigen 'uit het veld' onder leiding van onze

oud-voorzitter en directeur van de Stichting 'Het Pers-instituut' prof. Jan van Cuilenburg. Deze deskundigen waren Harry Lockfeer, oud-hoofdredacteur van de Volkskrant en thans hoogleraar journalistiek aan de Groningse universiteit, alsmede Jan Greven, oud-hoofdredacteur van het dagblad Trouw en thans directeur van de landelijke dagbladengroep van PCM-Holding.

3.4. *Mediaconcentraties*

De regering stelde in het verslagjaar een tijdelijke commissie in die belast werd met onderzoek naar concentraties en cross-ownership in de mediasector. Die commissie vloeide voort uit een motie van het PvdA-Tweede-Kamerlid Van Zijl, waarin het kabinet gevraagd werd om een studie naar nationale cross-ownershipregels in de mediasector in brede zin. De instelling van de commissie werd geregeld in een besluit van 7 juli 1998 (Stbl. 1998, 469) en staatssecretaris Van der Ploeg benoemde de leden van deze commissie, onder voorzitterschap van de heer J. Jesserun, tevens voorzitter van de Raad voor Cultuur.

Op 4 september 1998 verscheen in de Staatscourant de oproep van voorzitter Jesserun van deze commissie aan het adres van belanghebbenden om hun eventuele opmerkingen vóór 4 oktober aan de commissie kenbaar te maken. Gevolg gevend aan deze uitnodiging attendeerden wij de commissie per brief van 2 oktober op een tweetal adviezen die wij eerder, in 1989 en in 1990, uitbrachten over de wenselijkheid en mogelijkheid van een toetsingsregeling voor persfusies. Tevens wezen wij de commissie op het feit dat het Bedrijfsfonds voor de Pers op grond van de Mediawet (artikel 123, tweede lid onder a, MW) een toezichthoudende taak heeft. Op grond van die taak en gelet op onze eerdere betrokkenheid bij het onderwerp gaven wij in die brief tevens te kennen ons voor commentaar op het onderzoeksresultaat van de commissie beschikbaar te houden. De commissie liet ons in antwoord daarop bij brief van 12 oktober weten ons uit te zullen nodigen voor een hoorzitting.

Die uitnodiging volgde per brief van de commissie d.d.

8 december van het verslagjaar. Bij die brief volgde een lijstje van vragen ter voorbereiding van het gesprek, met het verzoek daarop alvast schriftelijk te reageren. Wij antwoordden daarop per brief van 8 januari 1999. In die antwoorden brachten we onder meer tot uitdrukking dat de fusies en concentraties in de perswereld vooral de laatste jaren een forse groei te zien hebben gegeven. Internationaal zijn zeer grote media-concerns ontstaan, wier invloeden zich mede op redactionele terreinen en andere maatschappelijke gebieden buiten de media doen gelden. De journalistieke onafhankelijkheid staat als gevolg hiervan in toenemende mate onder druk. Verwacht wordt dat de fusietendens nog niet tot staan is gekomen. De journalistiek en nu nog zelfstandige kleinere kranten zien nadelen in deze concentratiebeweging. In de journalistiek bestaat de vrees dat journalistieke arbeid ondergeschikt wordt gemaakt aan (hogere) rendementseisen. Kleinere kranten ervaren nadelen met name in de mededingingsverhoudingen, uitkomsten van CAO-onderhandelingen, dienstverlening door het ANP en in de doorvoering van een nieuw, voor hen duurder uitpakkend contributiesysteem voor deze nieuwsdienst.

Gevreesd wordt ook voor het voortbestaan van afzonderlijke redactioneel zelfstandige kranten binnen concerns. Afzonderlijke kranten of werkmaatschappijen voldoen niet altijd aan binnen concerns bestaande rentabiliteitseisen. Titels, redacties en correspondentenschappen worden soms samengevoegd; hoofdredacteurs worden soms vervangen door personen buiten de journalistiek. Door concentraties in de perswereld kunnen tevens gaten in de informatievoorziening vallen die niet altijd door andere media worden opgevangen. In bepaalde gebieden in ons land zijn redactioneel zelfstandige kranten verdwenen en de plaatselijke bevolking is thans voor haar informatievoorziening aangewezen op andere media, die echter door hun specifieke functies en verschijningsvormen (sterk lokale gerichtheid op andere gebieden, landelijke gerichtheid, accent op commerciële informatie, wekelijks verspreiding in plaats van dagelijkse, 'vluchtige' informatie via woord en beeld) lang niet altijd adequate alternatieven bieden, zo merkten wij in onze antwoorden op vragen van de commissie op.

Verder stonden wij in de beantwoording van de vragen stil bij eerder empirisch onderzoek naar de gevolgen van concentraties in de dagbladpers. Uit dat eerdere onderzoek kan worden afgeleid dat aanbiedersconcentratie, veroorzaakt door het overnemen en fuseren van ondernemingen, in het verleden een afremmend effect heeft gehad op het proces van redactionele concentratie. Het hebben van een concern-draagvlak zorgde ervoor dat de overlevingskansen van een titel met een teruglopend marktaandeel aanzienlijk groter werden. Aanbiedersconcentratie kan echter geen garantie inhouden dat een krant met een teruglopend marktaandeel behouden blijft. Wel zou volgens dit eerdere onderzoek de kans op overleven voor een krant vergroot worden door een breder draagvlak. Echter: daarmee is niet gezegd dat zich in de nabije toekomst geen verdere concentraties in het mediaveld zullen voordoen en dat hieruit ook geen gevaren voor persverscheidenheid voortvloeien. In het overheidsbeleid blijft op dit punt waakzaamheid geboden en de eerder door ons gesignaleerde knelpunten geven alle aanleiding om de vinger aan de pols te houden, zo stelden wij in onze reactie op de vragen van de commissie.

Op 4 februari 1999 volgde een gesprek tussen voorzitter Jesserun en onze voorzitter, in aanwezigheid van de directeur van het Bedrijfsfonds. Op de resultaten van dat gesprek, alsmede op het advies van de commissie van 20 april 1999, zullen we in ons volgende jaarverslag ingaan.

3.5. *Media en etnische minderheden*

3.5.1. *Inleiding* · In ons eerder genoemde beleidsessay

Vernieuwend persbeleid van september 1997 merkten wij reeds op dat bepaalde groepen in onze samenleving aan het proces van meer informatie en meer gevarieerde informatie vaak niet vanuit gelijkwaardige posities kunnen deelnemen. Zo zijn en worden er verschillen geconstateerd in de informatievoorziening tussen allochtonen en niet-allochtonen in onze samenleving. Etnische groepen missen vaak informatie door het ontbreken van informatiebronnen in hun eigen taal. Al wordt door nieuwe informatie- en communicatietechnologie vaak

daarin al enigszins voorzien – bijvoorbeeld door de per satelliet te ontvangen televisiekanalen uit het land van herkomst – toch beschikken minderheidsgroepen vaak niet of nauwelijks over media die in het Nederlands of in hun eigen taal lokale en regionale informatie geven die voor hun functioneren in onze samenleving broodnodig kan zijn.

In het verslagjaar besloten we een discussiebijeenkomst te gaan voorbereiden met name over de vraag naar het media-gebruik en de mediabeleving van etnische minderheden. We realiseerden ons daarbij, dat mediagebruik en informatie-behoeften ook bij deze groeperingen in de samenleving geen statische fenomenen zijn. In de loop van de tijd veranderen deze voortdurend, mede onder invloed van veranderingen aan de aanbodzijde van de media. Met het oog hierop besloten we voor deze discussiebijeenkomst een actueel onderzoek op dit gebied te laten uitvoeren. Daartoe werd de Vakgroep Communicatiewetenschap van de Katholieke Universiteit Nijmegen opdracht verstrekt voor een verkennend onderzoek naar de mediabeleving onder allochtonen, dat uitstekend kon aansluiten bij eerder onderzoek onder allochtone jongeren dat die Vakgroep reeds in opdracht van de NVJ in gang had gezet.

3.5.2. *Discussiebijeenkomst*

In ons kennismakingsgesprek in december van het verslagjaar verklaarde staatssecretaris Van der Ploeg zich bereid de discussiemiddag, die gehouden werd op 25 maart 1999, met een toespraak te openen. Tevens werden die middag de eerste resultaten van het onderzoek van de Katholieke Universiteit Nijmegen gepresenteerd. Daaruit in vogelvlucht alvast de volgende bevindingen:

- Televisie is en blijft het belangrijkste informatieve medium: dat is zo voor alle leeftijden en etnische groepen. Jongeren (15-20 jaar) kijken daarbij vooral naar Nederlandse zenders; zij zijn wat hun mediagebruik betreft Nederlands georiënteerd. Als ze zelf mogen kiezen kijken ze vaak niet naar zenders uit het herkomstland. Bij de jongvolwassenen (20-40 jaar) kijken de Turken vooral naar Turkse zenders, terwijl de Marokkanen overwegend naar

Nederlandse zenders kijken. De oudere volwassenen (40-60 jaar, zowel Turken als Marokkanen) kijken vooral naar zenders uit het herkomstland.

- Hoewel de krant bij jongeren toch een zekere status geniet, worden vooral de nadelen van de krant opgesomd (bijvoorbeeld: lezen is niet leuk en moeilijk, de krant laat de dingen niet zien). Wel wordt de krant ter hand genomen wanneer men hongert naar informatie. Volwassenen spreken daarentegen geen negatieve oordelen uit over de krant, die door hen ook meer incidenteel wordt gelezen. Turkse jong volwassenen blijven vooral Turkse kranten lezen, terwijl Marokkaanse jongvolwassenen zowel Nederlandse als buitenlandse kranten raadplegen. Bij de oudere volwassenen houden zowel de Turken als de Marokkanen het op kranten uit het herkomstland.
- De Nederlandse media worden geraadpleegd omwille van de nieuws waarde. Jongvolwassenen beginnen Nederlandse kranten via internet te lezen. Doelgericht gebruik van Nederlandse kranten valt op: om sociaal handelen en functioneren in Nederland te verbeteren. De media uit herkomstland of in de moedertaal worden gehanteerd voor zowel informatie als vanuit gevoelens van verbondenheid en nostalgie.
- Algemeen wordt scherpe kritiek geuit op een eenzijdig negatief beeld van de eigen etnische groep in Nederlandse media, zowel bij jongeren als volwassenen. In algemene zin wil men zich herkennen in de Nederlandse media, is er behoefte aan meer aandacht voor thema's die relevant zijn voor allochtonen. Men wil graag iets meer aandacht voor het herkomstland.
- Ook wordt er gepleit voor meer allochtone journalisten aan het werk op redacties, opdat redacties echt breed georiënteerd zijn en oog hebben voor een ander perspectief dan het autochtone. Verder wordt het wenselijk geacht dat meer allochtonen als deskundigen, los van etnische thema's, worden uitgenodigd hun visie voor de media te geven.
- Uit deze feitelijke informatie leiden de onderzoekers af dat de informatiehonger over de eigen kring en het

moederland slechts ten dele door het huidige media-aanbod wordt gestild. Reguliere Nederlandse printmedia moeten meer aandacht hebben voor allochtonen, de potentiële lezersmarkt wordt nu nog onvoldoende aangeboord. Er wordt *over hen* bericht, maar onvoldoende *voor hen*. Nederlandse landelijke kranten kunnen meer allochtonen aan zich binden door meer aandacht te besteden aan de herkomstlanden van de numeriek grote groepen allochtonen. Nederlandse regionale kranten kunnen de weg naar de allochtone lezers vinden door de nadruk op het nieuws- en het multiculturele aspect in de buurtberichtgeving te leggen: niet alleen negatieve dingen hoeven hierbij aan bod te komen, ook leuke dingen. Internet heeft als interactief medium goede aanvullende mogelijkheden om allochtone lezers te trekken: Turkse en Marokkaanse vertalingen van artikelen en meer andere op maat gemaakte informatie kunnen langs die weg worden aangeboden.

In ons jaarverslag over 1999 zullen we nader ingaan op de resultaten van het onderzoek, alsmede op de discussiebijeenkomst als zodanig.

B HOOFDSTUK 4

FINANCIËLE MIDDELEN

4.1.	Inleiding	77
4.2.	Jaarrekening	80
4.3.	Accountantsverklaring	90

- 4.1. INLEIDING Voordat in dit hoofdstuk de jaarrekening van ons fonds over 1998 wordt gepresenteerd, geven wij eerst een overzicht van de bronnen van de financiële middelen van ons fonds en de wijze waarop wij over deze middelen beschikken.

Herkomst financiële middelen · De financiële middelen van het Bedrijfsfonds voor de Pers zijn oorspronkelijk afkomstig uit de opbrengsten van de etherreclame. De eerste middelen verkregen wij in de vorm van dotaties in het kader van de etherreclame compensatie-uitkeringen die de pers ter beschikking werden gesteld in de periode 1967 tot en met 1973. Daarnaast ontvingen wij middelen uit de opbrengsten van een tijdelijke opslag van 5 procent op de tarieven van de etherreclame gedurende de jaren 1973 tot en met 1976.

In verband met de Compensatieregeling voor Dagbladen werden in de jaren 1983, 1985 en 1987 dotaties gedaan. In 1988 ontvingen wij eveneens een dotatie ten behoeve van de uitvoering van de in de vorige zin genoemde regeling, maar nu op grond van de op 1 januari van dat jaar in werking getreden Mediawet. Deze voor de Compensatieregeling ter beschikking gestelde middelen waren evenals voorheen afkomstig uit de opbrengsten van de etherreclame.

Naast deze dotaties uit het verleden hebben wij ook inkomsten uit rentebaten. Deze rentebaten worden voornamelijk ontvangen uit beleggingen en voor een klein deel uit kredieten, die wij in het kader van onze taken op het gebied van de individuele steunverlening verstrekken.

Financiële voeding sedert wijziging Mediawet in 1991 · Sedert een wetswijziging in 1991 bepaalt de Mediawet dat de voor cultuur verantwoordelijke bewindspersoon – dit is thans de staatssecretaris van OC en W – jaarlijks zal vaststellen welk percentage van de inkomsten uit reclameboodschappen van

zowel de Stichting Etherreclame als van de commerciële omroepinstellingen die op grond van de wet toestemming hebben verkregen, jaarlijks wordt uitgekeerd ten behoeve van ons fonds. Dit percentage zal niet hoger dan 4 procent zijn. Op grond van de overweging dat ons fonds vooralsnog over voldoende financiële middelen beschikte om zijn taak naar behoren uit te voeren, is in de periode 1989 tot en met 1998 het hiervoor genoemde percentage jaarlijks door de verantwoordelijke bewindspersoon steeds op o gesteld en zijn dus geen additionele financiële middelen ter beschikking gekomen. Ook voor 1999 verwachten wij hetzelfde.

Financieel beheer · Als zelfstandig bestuursorgaan voert het Bedrijfsfonds zelfstandig het beheer over de financiële middelen. Over de wijze waarop wij ons gedurende het verslagjaar van deze taak hebben gekweten, geven wij nadere gegevens in de hiernavolgende balans, de staat van baten en lasten en de toelichting op beide. Ter vergelijking zijn de cijfers over 1997 bijgevoegd.

Op grond van artikel 126 van de Mediawet behoeven onze jaarlijkse begroting en onze jaarrekening goedkeuring van de staatssecretaris van OC en W. Onze jaarrekening over 1997 verkreeg in de loop van het verslagjaar deze goedkeuring. Datzelfde gold voor de begroting van ons fonds voor 1999.

Gezien onze wettelijke taak op het gebied van financiële steunverlening aan individuele persorganen en gelet op de omvang op de inherente risico's die bij het verstrekken van financiële steun in de vorm van een krediet voor ons fonds uit die wettelijke taak voortvloeien, achten wij het opnemen op de balans van het Bedrijfsfonds van een Voorziening risico's kredietverlening noodzakelijk. Jaarlijks bij de voorbereiding van onze jaarrekening bekijken wij per afzonderlijk verstrekt krediet of er aanleiding is de voorziening aan te passen.

Nationale Investeringsbank (NIB) · De NIB fungeert reeds lang als intermediair bij de financiële steunverlening uit het fonds bij kredietverstrekking aan afzonderlijke persorganen. De bank stelt in overleg met ons kredietoffertes op, waarin de vorm en de voorwaarden van de financiële steunverlening zijn

vastgelegd. De hieruit voortvloeiende kredietovereenkomst wordt dan ook tussen het desbetreffende persorgaan en de NIB namens ons afgesloten. De bank beheert voor ons de verstrekte kredieten, administreert de ontvangsten van aflossingen en rentebedragen, controleert als eerste of kredietvoorwaarden worden nageleefd en signaleert een eventueel in gebreke blijven van kredietnemers in dit opzicht. Met betrekking tot deze zaken voeren wij indien nodig overleg met de NIB.

Tevens stelt de bank in bepaalde gevallen en op ons verzoek een financieel-economisch onderzoek in bij persorganen die bij ons een aanvraag om financiële steun hebben ingediend. Voor een dergelijk onderzoek kunnen wij ons echter ook tot andere deskundigen wenden.

4.2. JAARREKENING

BALANS (in guldens)

31 12 1998	31 12 1997	ACTIVA
P.M.	P.M.	Inrichting en inventaris
40.000.000	40.000.000	Belegde middelen
		Leningen u/g
3.014.781	3.014.781	Vorderingen
2.642.740	-	Steunverleningskredieten
43.704	45.581	Te vorderen interest
		Vooruitbetaalde en te ontvangen bedragen
5.701.225	3.060.362	
6.787	1.922	Liquide middelen
45.708.012	43.062.284	

31 12 1998	31 12 1997	PASSIVA
		Vermogen
23.347.944	28.460.239	Vermogen begin boekjaar
<u>1.137.613</u>	<u>-5.112.295</u>	Saldo boekjaar
24.485.557	23.347.944	
		Voorzieningen
2.513.781	2.217.781	Voorziening kredietverlening
<u>15.000.000</u>	<u>15.000.000</u>	Voorziening uitvoering Compensatie- regeling voor Dagbladen
17.513.781	17.217.781	
-	35.000	Verplichtingen uit hoofde van steunverleningskredieten
		Kortlopende schulden
2.750.000	1.504.164	Kredietinstellingen
<u>958.674</u>	<u>957.395</u>	Overige schulden en overlopende passiva
3.708.674	2.461.559	
<u>45.708.012</u>	<u>43.062.284</u>	

STAAT VAN BATEN EN LASTEN (in guldens)

1998	1997	BATEN
2.650.000	2.650.000	Interestbaten
-73.347	-	Leningen u/g
-2.999	59.888	Leningen o/g
		Liquide middelen
2.573.654	2.709.888	
1.942	-8.000	Overige baten
2.575.596	2.701.888	
		LASTEN
		Individuele steunverlening
		Subsidies:
309.000	6.920.000	- Financiële steun t.b.v. persorganen
48.400	-	- Financiële steun t.b.v. onderzoek in opdracht van derden
357.400	6.920.000	
-	7.486	Vorbereidings- en uitvoeringskosten
296.000	40.500	Voorziening kredietverlening
653.400	6.967.986	
1.442	2.942	Onderzoekskosten
		Apparaatskosten
124.222	138.542	Bestuurskosten
369.625	376.708	Personeelskosten
199.227	195.732	Bureaunkosten
90.067	132.273	Algemene kosten
783.141	843.255	
1.137.613	-5.112.295	Saldo

TOELICHTING BIJ DE JAARREKENING 1998

Algemeen

Het Bedrijfsfonds voor de Pers is ingesteld op grond van artikel 123 van de Mediawet welke is ingegaan op 1 januari 1988. De wet is sindsdien enige malen aan wijziging onderhevig geweest. De bepalingen in de Mediawet zijn nader uitgewerkt in het Mediabesluit. Het fonds heeft rechtspersoonlijkheid.

Doelstelling van het Bedrijfsfonds voor de Pers is het handhaven en bevorderen van de pluriformiteit van de pers voorzover die van belang is voor de informatie en opinievorming. Taken van het Bedrijfsfonds zijn onder andere het verlenen van financiële steun ten behoeve van persorganen en het verrichten dan wel doen verrichten van onderzoek met betrekking tot het functioneren van de pers. De verantwoordelijkheid voor het cultuur- en media-beleid berust bij de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OC en W).

De financiële steunverlening kan volgens de Mediawet en het Mediabesluit als volgt plaatsvinden:

- als steun aan afzonderlijke persorganen in de vorm van kredieten en kredietfaciliteiten ten behoeve van een project gericht op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode;
- als steun aan afzonderlijke persorganen in de vorm van een uitkering ten behoeve van een eenmalige reorganisatie van een persorgaan indien het project niet op doeltreffende wijze kan worden uitgevoerd met behulp van een krediet of kredietfaciliteit;
- als steun in de vorm van een uitkering ten

behoefte van dagbladen, waarvan de exploitatie in het jaar waarover steun wordt verleend verlieslijdend is geweest als gevolg van hun oplage en verspreidingspositie, de zogenaamde Compensatieregeling voor Dagbladen;

- als steun in de vorm van een uitkering voor gezamenlijke projecten van persorganen, gericht op structurele verbetering van de exploitatiepositie van die persorganen binnen een redelijke termijn;
- als steun in de vorm van een uitkering ten behoeve van organisatieonderzoek gericht op de structurele verbetering van de exploitatie van een persorgaan;
- als steun in de vorm van een uitkering voor onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstak als geheel mits het onderzoek past in de doelstellingen van het fonds.

Sedert het in werking treden van de Mediawet op 1 januari 1988 werd jaarlijks door de verantwoordelijke bewindspersoon bepaald of bedragen aan het Bedrijfsfonds voor de Pers ter beschikking werden gesteld ten behoeve van de financiële steunverlening door het fonds. Eind 1991 is de Mediawet op een aantal punten gewijzigd in het kader van de Wet Landelijke Commerciële Omroep. Een aanpassing van de wijze van financiële voeding van het Bedrijfsfonds maakte deel uit van deze wetswijziging.

Bepaald is dat de verantwoordelijke bewindspersoon jaarlijks zal vaststellen welk percentage van de inkomsten van de Stichting Etherreclame en van de inkomsten van commerciële omroepinstellingen, die op grond van de wet toestemming hebben gekregen als bedoeld in artikel 71b van de Mediawet, wordt

uitgekeerd ten behoeve van het fonds. De wet bepaalt verder dat dit percentage niet hoger zal zijn dan 4 procent.

Vanaf het jaar 1989 tot en met het jaar 1998 zijn voor het Bedrijfsfonds geen financiële middelen beschikbaar gekomen uit hoofde van de daartoe in de Mediawet getroffen regelingen, omdat naar het oordeel van de verantwoordelijke bewindspersoon, de financiële middelen, waarover het fonds reeds beschikte, voldoende waren te achten voor de uitoefening van de functie van het Bedrijfsfonds in deze jaren. Het bestuur van het fonds verwacht dat ook voor 1999 het voedingspercentage door de staatssecretaris van OCenW op 0 zal worden gesteld.

In het kader van de ontwikkeling van het mediabeleid wordt bij het ministerie van

OCenW in de huidige fase gewerkt aan een herijking van het persbeleid. In het licht van die herijking heeft het fonds in september 1997 een essay het licht doen zien over de kansen en bedreigingen die voor de pluriformiteit van de pers uitgaan van de ontwikkelingen die zich op zowel maatschappelijk als technologisch gebied hebben voorgedaan sedert de totstandkoming van het fonds in 1974. Met het essay beoogt het fonds tevens het overheidsbeleid ten aanzien van de media, met speciaal oog voor het persbeleid, een nieuwe plaats te geven in de ontwikkelingen zoals deze zich naar verwachting in de toekomst, gezien op middellange termijn, voor zouden kunnen doen. Dit beleidsessay is in het najaar met de staatssecretaris van het ministerie van OCenW, de heer dr. F. van der Ploeg, besproken.

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

De activa en passiva zijn opgenomen voor de nominale waarde tenzij anders is vermeld. Ten laste van de Staat van Baten en Lasten zijn in het verleden voorzieningen gevormd voor nog te verrichten uitkeringen met betrekking tot de uitvoering van de Compensatieregeling voor Dagbladen.

Uitkeringen aan persorganen uit hoofde van de steunverlening, die niet het karakter hebben van een kredietverlening, worden als last verantwoord in het verslagjaar waarin door het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers een besluit tot uitkering is genomen.

Op grond van de Mediawet kan individuele financiële steunverlening in de vorm van kredieten en kredietfaciliteiten aan persorganen onder andere plaatsvinden, indien de noodzakelijke steun niet of niet afdoende op andere wijze kan worden verkregen. Gezien de omvang van de kredietverlening en gelet op de

inherente risico's die voor het Bedrijfsfonds voor de Pers uit de wettelijke taak voortvloeien wordt een voorziening noodzakelijk geacht. Bij de bepaling van de hoogte van de voorziening wordt uitgegaan van de specifieke risico's in elk van de uitstaande kredieten. De mutaties in deze voorziening worden in de Staat van Baten en Lasten verantwoord onder het hoofd 'Voorziening kredietverlening'.

Bij de kredietverlening aan persorganen is in het algemeen overeengekomen dat er rente over het verstrekte krediet moet worden voldaan. In sommige gevallen wordt gelijktijdig bepaald dat indien overigens aan de voorwaarden van het krediet wordt voldaan, de rente geheel of gedeeltelijk kan worden kwijtgescholden. Om deze reden worden rentebaten uit dezen hoofde eerst na ontvangst in de jaarrekening verwerkt.

De overige lasten en baten worden verantwoord in het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

BALANS (in guldens)

Inrichting en inventaris

Aanschaffingen worden in het jaar van aanschaf volledig afgeschreven. In 1998 is in verband hiermee f 11.382 als kosten verantwoord onder bureaunkosten.

31 12 1998 31 12 1997

Belegde middelen

Lening u/g

Dit betreft de volgende verstrekte onderhandse geldlening: 6,625 procent Staat der Nederlanden, looptijd 02 01 1989 tot 02 01 2002

Het aan de Staat der Nederlanden geleende bedrag bestaat uit vier leningen van f 10.000.000 elk. Tot zekerheid van een in 1994 aan het fonds toegekende kredietfaciliteit is een lening van f 10.000.000 verpand. Hiervoor wordt verwezen naar de toelichting onder het hoofd Kortlopende schulden. Op 02 01 1999 is deze lening in zijn geheel vervroegd afgelost.

40.000.000 40.000.000

Vorderingen

Steunverleningskredieten

1998 1997

3.014.781 3.014.781

— —

3.014.781 3.014.781

Stand 1 januari

Bij: verstrekte nieuwe kredieten

Stand 31 december

31 12 1998 31 12 1997

Te vorderen interest

2.642.740 —

2.642.740 —

Leningen u/g

31 12 1998 31 12 1997

Vooruitbetaalde en te ontvangen bedragen

17.890 17.890

21.477 21.068

— 2.000

2.183 2.062

2.154 2.561

43.704 45.581

Waarborgsommen

Huur en servicekosten pand

Opbrengst publicaties 1996

Vooruitbetaalde kopieerkosten

Overige

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen per 31 december 1998 bestaat uit de op de bankrekeningen beschikbare middelen.

1998	1997
2.217.781	2.177.281
296.000	40.500
<u>2.513.781</u>	<u>2.217.781</u>

Voorzieningen

Voorziening kredietverlening

Stand 1 januari

Bij: toevoeging ten laste van het resultaat

Stand 31 december

Voorziening uitvoering Compensatieregeling voor Dagbladen

Betreft de voorzieningen voor de te verrichten uitkeringen met betrekking tot de uitvoering van de Compensatieregeling voor Dagbladen. Het Bedrijfsfonds heeft in haar essay 'Vernieuwend persbeleid' geconcludeerd dat de compensatieregeling niet past in een persbeleid dat is gericht op openheid en vernieuwing. Aangezien de politieke besluitvorming over het nieuwe persbeleid nog niet is afgerond, heeft het bestuur van het Bedrijfsfonds besloten de voorziening vooralsnog te handhaven. Gedurende het boekjaar worden, indien nodig, de voor de uitvoering van de regelingen begrote bedragen ten laste van de staat van baten en lasten gedoteerd aan de voorziening. Onttrekkingen aan de voorziening vinden plaats bij door het bestuur van het Bedrijfsfonds genomen besluiten tot uitkering aan dagbladen. Het saldo ultimo 1998 bedraagt ongewijzigd f 15 miljoen.

31 12 1998	31 12 1997
2.750.000	1.400.000
–	104.164
<u>2.750.000</u>	<u>1.504.164</u>

Kortlopende schulden

Kredietinstellingen

F. van Lanschot Bankiers NV

De specificatie luidt als volgt:

Roll-over faciliteit

Rekening-courant

Door F. van Lanschot Bankiers NV is een kredietfaciliteit verleend groot f 7.000.000, uiterlijk af te lossen 31 maart 2002. Tot zekerheid hiervoor is verpand een onderhandse geldlening Staat der Nederlanden groot f 10.000.000, looptijd 2 januari 1989 tot 2 januari 2002.

31 12 1998	31 12 1997	
		<i>Overige schulden en overlopende passiva</i>
637.334	600.600	Uitkeringen uit hoofde van individuele steunverlening
200.000	200.000	Vorbereidings- en uitvoeringskosten Compensatieregeling voor Dagbladen
—	9.484	Onderzoekskosten
121.340	147.311	Overige
<u>958.674</u>	<u>957.395</u>	

Staat van baten en lasten

1998

Steunverlening persorganen

Individuele steunverlening

Subsidies

Financiële steun ten behoeve van persorganen:

-22.000 Stichting Alerta ten behoeve van een tweejarige reorganisatie van de exploitatie van Alerta

80.000 Stichting De Bazuin ten behoeve van het opinieblad De Bazuin

133.000 Drukkerij en Uitgeverij F.D. Hoekstra BV ten behoeve van de Mid-Frieslander

118.000 Stichting Nieuw Israëlitisch Weekblad inzake een organisatie-onderzoek

309.000

Financiële steun ten behoeve van onderzoek in opdracht van derden:

32.500 Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit (Cebuco) ten behoeve van een katernenonderzoek

40.900 Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit (Cebuco) ten behoeve van een onderzoek naar zwakke segmenten van de lezersmarkt

-67.500 Stichting Krant in de Klas ten behoeve van de tweede fase van het onderzoek naar de ontwikkeling van de krantleesgewoonte onder jongeren

42.500 Stichting Lezen voor Iedereen (v/h Stichting Centrum voor Makkelijk Lezen) ten behoeve van een onderzoek naar haalbaarheid en marktmogelijkheden van een persorgaan, gericht op personen die moeilijkheden ondervinden bij het begrijpend lezen

48.400

357.400

Voorziening kredietverlening

Verwezen wordt naar de specificatie onder het hoofd 'Voorziening kredietverlening' op bladzijde 89.

Accountantsverklaring

Opdracht

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 1998 van het Bedrijfsfonds voor de Pers te Den Haag gecontroleerd. De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur van het fonds. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden

Onze controle is verricht overeenkomstig algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten. Volgens deze richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van informatie ter onderbouwing van de bedragen en de toelich-

tingen in de jaarrekening. Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die het bestuur van het fonds daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen op 31 december 1998 en van het resultaat over 1998 in overeenstemming met algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving.

Den Haag, 7 december 1999

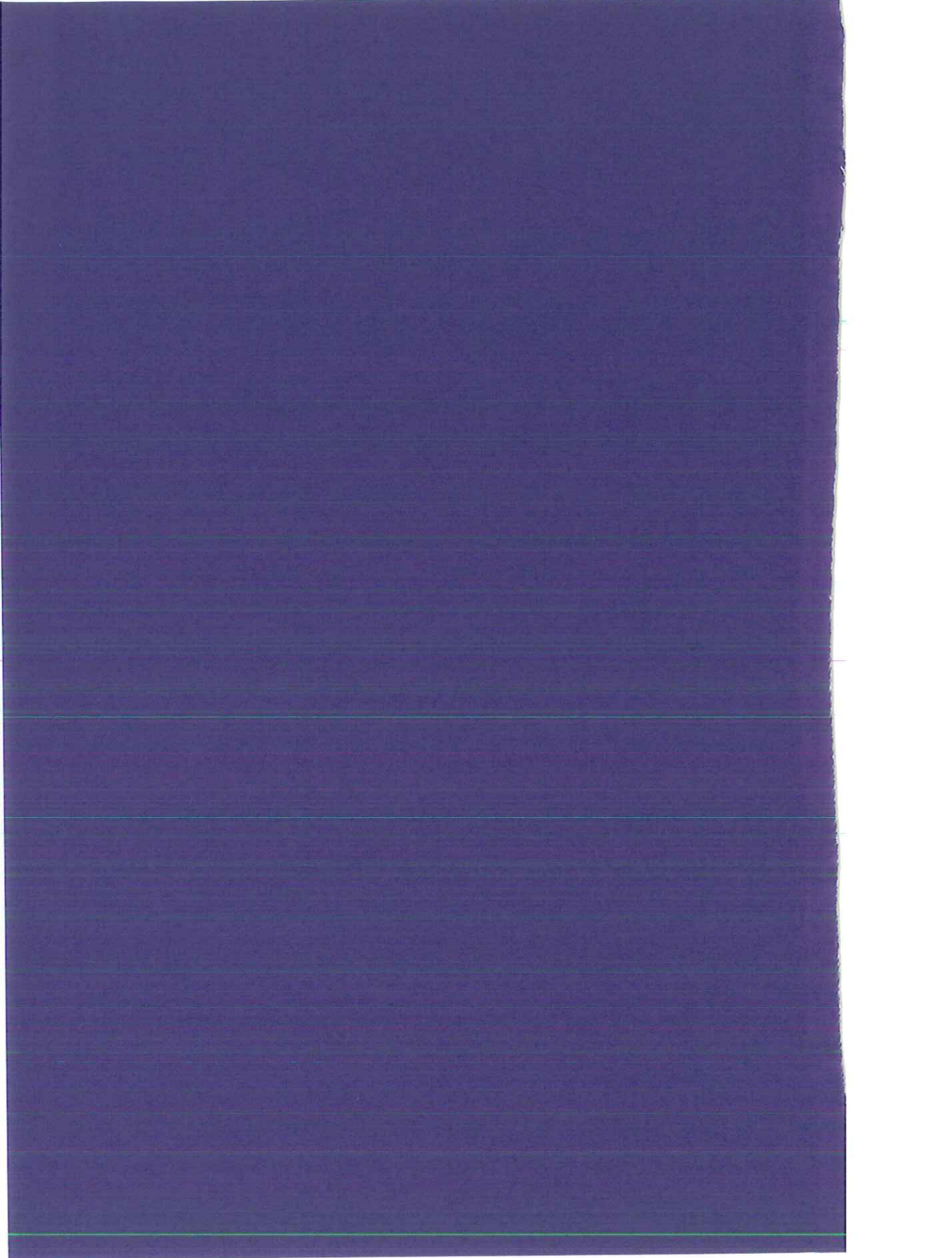
KPMG Accountants N.V.

C APPENDICES

I	Ontwikkelingen in de Pers	93
II	Overzicht van steunverlening door het Bedrijfsfonds voor de Pers door de jaren heen	101
III	Publicaties van het Bedrijfsfonds voor de Pers	107

C APPENDIX I

ONTWIKKELINGEN IN DE PERS

INLEIDING Reeds een aantal jaren nemen wij in ons jaarverslag een overzicht op met gegevens over ontwikkelingen in de pers. De tabellen in deze appendix bij het jaarverslag over 1998 hebben, evenals het voorgaande jaar, slechts betrekking op de dagbladsector, de sector waarover de meeste gegevens voorhanden zijn.

De cijfers in de tabellen zijn geactualiseerd en geven aan welke ontwikkelingen in 1998 hebben plaatsgevonden. De cijfers over een aantal voorgaande jaren zijn opgenomen om de ontwikkelingen over een langere periode in beeld te brengen.

De cijfers geven een overzicht over de afgelopen jaren van aantallen en oplagen van dagbladen, van aantallen dagbladondernemingen, van marktaandelen van alle dagbladondernemingen, uitgedrukt als percentage van de totale oplage van alle dagbladen en tenslotte van de redactionele en aanbiedersconcentratie. In de toelichtingen van de tabellen worden enkele tendensen gesignaleerd om het lezen van de tabellen te vergemakkelijken.

Voor de berekening van de oplagecijfers is grotendeels gebruikgemaakt van gegevens van het Centraal Bureau voor Couranten-publiciteit (Cebuco). Daarnaast is materiaal gebruikt van De Journalist en het Handboek van de Nederlandse Pers en Publiciteit. De cijfers betreffende het aantal bladen met een zelfstandige hoofdredactie hebben betrekking op het einde van het kalenderjaar.

Het Cebuco-oplagecijfer tot en met 1997 (waarvan gebruik is gemaakt voor de oplagecijfers van alle dagbladen) is de som van het gemiddeld aantal abonnees van alle dagbladen in de maand september en de gemiddelde losse verkoop in de periode 1 juli tot en met 30 juni. Voor de cijfers vanaf 1998 heeft het Cebuco een andere meetmethode toegepast. Het grote verschil met de voorgaande methode is dat bij de abonneementen nu een jaargemiddelde wordt gemeten (over 1 juli tot en met 30 juni).

TABEL 1 DAGBLADEN: AANTALLEN EN OPLAGEN

Aantal zelfstandige hoofddredacties	1998	1997	1996	1995	1994
specialistisch	4	4	4	4	4
regionaal	26	27	27	28	27
landelijk	7	7	7	7	7
Totaal	37	38	38	39	40
Betaalde oplagen					
specialistisch	100.954	101.101	99.454	96.006	97.331
regionaal	2.432.213	2.664.919	2.674.457	2.689.647	2.685.412
landelijk	1.981.539	1.987.037	2.010.634	1.996.913	1.999.408
Totaal	4.514.706	4.753.057	4.784.545	4.782.566	4.782.151
index totaal	94,41	99,39	100,05	100,01	100

Tabel 1 In tabel 1 zijn het aantal dagbladen met een zelfstandige hoofddredactie en de oplagen van alle dagbladen weergegeven, waarbij een onderscheid is gemaakt naar de oriëntatie van de bladen, te weten: specialistisch, regionaal en landelijk. In vergelijking met eerdere overzichten in het jaarverslag is het aantal landelijke dagbladen systematisch één lager en het aantal regionale dagbladen systematisch één hoger. Dat hangt samen met het feit dat Het Parool verder in de overzichten als regionaal dagblad wordt gekarakteriseerd. Daarnaast is nog een correctie aangebracht die gevolgen heeft voor de totale oplage van de regionale dagbladen. Het Cebuco verschaft geen informatie over de Barneveldse krant. Daarom is altijd geprobeerd om via andere kanalen (Handboek van de Nederlandse Pers en Publiciteit of rechtstreeks van de uitgever) de oplage te achterhalen. Het onbedoelde gevolg was dat de oplage van de Barneveldse krant twee keer werd meegenomen. In de overzichten van het

Cebuco omvat de oplage van de Gelderlander namelijk ook die van de Barneveldse krant; we hebben dat met terugwerkende kracht gecorrigeerd door de door ons gevonden oplage af te trekken van die door het Cebuco verstrekte oplage van de Gelderlander.

Toelichting In 1994 gebeurt er veel in de dagbladwereld. Het Nieuwsblad uit Tilburg gaat in dit jaar op in het Brabants Dagblad. De titel verdwijnt en zorgt daardoor voor een afname van het aantal zelfstandige regionale dagbladen met één. Bij Wegener vindt in 1994 een totale reorganisatie plaats van een aantal dagbladen. Dit betreft de Apeldoornse Courant, de Arnhemse Courant en het Deventer Dagblad, alsmede vele al eerder in dit gebied tot kopblad geworden titels. Resultaat van de reorganisatie is dat er vier titels zijn overgebleven: Deventer Dagblad/Gelders Dagblad, Apeldoornse Courant/Gelders Dagblad, Arnhemse Courant/Gelders Dagblad en het Gelders

TABEL 2 DAGBLADONDERNEMINGEN: AANTALLEN

Aantal zelfstandige ondernemingen	1998	1997	1996	1995	1994
alleen specialistisch	4	4	4	4	4
alleen regionaal	5	5	7	7	7
alleen landelijk	2	2	2	2	3
overig (combinaties)	2	2	2	2	2
Totaal	13	13	15	15	16

Dagblad (overige edities). Deze titels hebben alle dezelfde hoofdredacteur. De reorganisatie zorgt er derhalve voor dat er van de drie in 1993 nog bestaande zelfstandige hoofdredacties, in 1994 nog één overblijft. Een afname van twee zelfstandige regionale redacties is derhalve het gevolg van deze reorganisatie.

Het aantal zelfstandige regionale hoofdredacties neemt zodoende in totaal af met drie. Er blijven nog 28 zelfstandige regionale hoofdredacties over en nog 40 zelfstandige hoofdredacties in het totaal.

In 1995 neemt het aantal zelfstandige regionale hoofdredacties wederom af, en wel met één: het Dagblad voor Noord-Limburg en De Limburger zijn per 1 januari 1996 samen opgegaan in Dagblad De Limburger. Deze afname is reeds in de gegevens van 1995 verwerkt.

Ook in 1996 vermindert het aantal zelfstandige regionale hoofdredacties met één. Het al jaren aangekondigde samengaan van de Twentsche Courant en Dagblad Tubantia is namelijk nu formeel een feit. In 1997 is het aantal dagbladen met een eigen hoofdredactie gelijk gebleven. Op 1 januari 1998 gaan echter weer twee dagbladen samen verder:

De Stem en het Brabants Nieuwsblad. Dat brengt het aantal zelfstandige regionale dagbladen vanaf 1998 op 26. Begin 1998 wordt ook De Courant Nieuws van de Dag opgeheven. Dat heeft geen consequenties voor het aantal zelfstandige dagbladen omdat gegeven de nauwe samenwerking met De Telegraaf de krant al niet als zelfstandig werd meegeteld.

De oplagecijfers laten een stagnatie zien vanaf 1994 en in 1997 zelfs een daling. De cijfers van 1998 zijn moeilijk vergelijkbaar met 1997. Om een vergelijking mogelijk te maken heeft het Cebuco ook voor 1997 volgens de nieuwe methode de oplagecijfers bepaald. Alle oplagecijfers vallen dan een stuk lager uit. In 1997 zou de totale oplage berekend volgens de nieuwe rekenmethode gelijk zijn aan 4.513.775. Dat is ruim 200.000 lager dan volgens de nieuwe methode. Een vergelijking tussen 1997 en 1998 waarbij beide volgens de nieuwe methode worden berekend, laat dus weer een lichte stijging zien van de totale oplage.

Tabel 2 In tabel 2 is het aantal zelfstandige dagbladondernemingen over de laatste

TABEL 3

DAGBLADONDERNEMINGEN: MARKTAANDELEN

(RANGORDE GEBASEERD OP 1997)

Uitgedrukt als percentage van de totale oplage van alle dagbladen

	1998	1997	1996	1995	1994
PCM-Holding	30,55	30,46	30,23	30,28	—
Perscombinatie	—	—	—	—	12,18
Nederlandse Dagbladunie	—	—	—	—	19,49
Holdingmij De Telegraaf	25,53	24,85	24,33	24,18	24,06
VNU-Dagbladengroep	17,28	17,47	17,28	17,34	16,10
Wegener Tijl ODC	14,98	15,91	14,55	14,61	14,59
Noordelijke Dagbl. Combinatie	6,73	6,64	6,64	6,70	6,70
Prov. Zeeuwse Courant NV	—	—	1,28	1,30	1,30
Reformatisch Dagblad	1,28	1,21	1,19	1,18	1,16
De Gooi- en Eemlander	—	—	1,09	1,10	1,10
H. Sijthoff's Financieele Dagbl. BV	1,08	0,92	0,92	0,87	0,87
Nederlandse Dagbl. Stichting	0,68	0,64	0,63	0,62	0,60
Uitg. Agrarisch Dagblad (d.i. Misset)	0,49	0,46	0,48	0,54	0,54
Prov. Persveren. voor Friesland	0,47	0,48	0,46	0,45	0,46
Uitg. Cobouw (d.i. Ten Hagen, Kluwer)	0,41	0,40	0,39	0,33	0,33
Staatsdrukkerij en uitgeverij	0,26	0,29	0,28	0,27	0,30
Barnev. Drukkerij en Uitg. (BDU)	0,26	0,23	0,23	0,23	0,23

vijf jaar weergegeven. De cijfers geven de stand van zaken weer aan het einde van de desbetreffende jaren.

Toelichting In 1995 nam het totale aantal zelfstandige ondernemingen af met één. Dit werd veroorzaakt door de overname door PCM-Holding van de NDU. Aangezien met de NDU ook een drietal regionale bladen overgingen naar PCM-Holding (te weten het Rotterdams Dagblad, de Rijn en Gouwe en De Dordtenaar) wordt PCM hiermee in plaats van een alleen landelijke uitgever ook een combinatie-uitgever. Het aantal alleen landelijke uitgevers neemt dus af met één. Dat het aantal gecombineerde uitgevers hiermee toch niet tegelijkertijd toeneemt, komt doordat de NDU als combinatie-uitgever uit de tabel verdwenen is. Het tot de NDU behoren-

de Brabants Nieuwsblad ging over naar VNU. Dit laatste heeft echter geen invloed op de tabel, aangezien VNU al tot de alleen regionale uitgevers behoorde.

In 1996 is de situatie stabiel. In 1997 wordt één van de laatste zelfstandige regionale dagbladondernemingen De Gooi- en Eemlander formeel door De Telegraaf overgenomen. De overname was al in 1996 aangekondigd. Daarnaast is in 1997 de Provinciale Zeeuwse Courant NV door het mediaconcern Wegener Arcade overgenomen. Al met al is dus het aantal zelfstandige dagbladondernemingen met twee afgenomen.

In 1998 is het aantal zelfstandige dagbladondernemingen gelijk gebleven.

De hele periode van vijf jaar overziende, is de conclusie dat er in die tijd twee zelfstandige

TABEL 4 CONCENTRATIEMAATSTAVEN DAGBLADEN

Jaar	Redactionele concentratie		Aanbiedersconcentratie	
	in NE	index	in NE	index
1980	25,06	100,00	13,75	100,00
1981	24,34	97,13	13,55	98,49
1982	22,84	91,14	13,49	98,13
1983	24,12	96,25	13,40	97,46
1984	24,12	96,25	13,30	96,71
1985	24,12	96,25	13,90	101,06
1986	25,59	102,11	14,00	101,83
1987	24,89	99,32	14,02	101,96
1988	21,74	86,75	12,16	88,42
1989	23,39	93,34	12,11	88,08
1990	23,14	92,34	11,15	81,10
1991	23,80	94,97	11,21	81,52
1992	23,28	92,90	9,85	71,61
1993	23,00	91,78	8,61	62,58
1994	21,92	87,47	7,44	54,07
1995	21,62	86,27	6,07	44,13
1996	21,31	85,04	6,08	44,21
1997	21,31	85,04	5,58	40,55
1998	20,59	82,16	5,61	40,78

regionale ondernemingen zijn verdwenen en één alleen landelijke onderneming. De totale afname van zelfstandige ondernemingen komt daarmee in vijf jaar tijd op drie.

Tabel 3 In tabel 3 is de ontwikkeling van de marktaandelen van alle ondernemingen weergegeven over een periode van vijf jaar. De rangorde is gebaseerd op de grootte van het marktaandeel dat de ondernemingen in 1997 hadden. De gegevens hebben steeds betrekking op de situatie aan het eind van het desbetreffende kalenderjaar. Als percentiebasis is de totale oplage binnen de dagbladsector genomen, dat wil zeggen: inclusief specialistische bladen en niet bij de NDP aangesloten dagbladen.

Toelichting In 1995 veranderde er voor het eerst sinds vele jaren iets in de rangorde van de lijst van ondernemingen. Door de overname van het grootste deel van de NDU verkreeg PCM-Holding het grootste marktaandeel van dagbladen in Nederland, ten koste van De Telegraaf die hiermee zijn koppositie verloor. De twee grootste ondernemingen hadden in 1995 samen een marktaandeel van meer dan 50 procent (namelijk 54,34 procent); dat gezamenlijk marktaandeel is in 1996 nog heel licht gegroeid (54,44 procent). Maar de verschillen zijn miniem. De verdeling van marktaandelen is in 1996 bijna identiek aan de verdeling in 1995. In 1997 vertalen zich de overnames van Dagblad De Gooi- en Eemlander en de Provinciale Zeeuwse Courant NV in stijging van de markt-

aandelen van respectievelijk Holdingmij De Telegraaf en Wegener Arcade. De verandering in de andere aandelen is minimaal. In 1998 is de verandering in marktaandelen over de hele linie minimaal. Daaruit blijkt ook dat de nieuwe rekentechniek van het Cebuco alleen effect heeft op de absolute hoogte van de oplage en niet op de onderlinge verhoudingen.

Tabel 4 In tabel 4 worden de aanbiedersconcentratie en de redactionele concentratie in Number Equivalents weergegeven. De cijfers geven de stand van zaken weer aan het einde van het kalenderjaar. De twee maatstaven van concentratie geven een algemene indicatie van de mate waarin er sprake is van persconcentratie. Met redactionele concentratie wordt concentratie op dagbladniveau bedoeld, met aanbiedersconcentratie concentratie op het niveau van de onderneming. De mate van concentratie wordt uitgedrukt in Number Equivalents (NE). De exacte betekenis hiervan is beschreven in 'Persconcentratie in Nederland' (J.A. de Ridder e.a.; 1984; Amsterdam: VU-Uitgeverij; p. 47-48). De wijze waarop in deze appendix concentratie wordt berekend is vereenvoudigd ten opzichte van die waarop dat eerder gebeurde in het boek van De Ridder c.s. en in de eerdere jaarverslagen van het fonds tot en met 1997. Beide maatstaven worden uitgedrukt in aantallen, dat wil zeggen dat wanneer het cijfer daalt, er sprake is van een toename in concentratie en andersom. Om tot het 'aantal zelfstandige redacties' te komen wordt gewogen op basis van redactionele samenwerkingsverbanden. Voor de berekening van het 'aantal zelfstandige aanbieders' vindt weging

plaats op grond van grootte van de ondernemingen.

Toelichting Na een forse daling in 1994 en 1995 is het aantal aanbieders in 1996 bijna gelijk gebleven (in beide jaren is het aantal naar zelfstandigheid en marktaandeel gewogen aanbieders afgerond gelijk aan 6,1). In 1997 heeft zich de dalende tendens van de afgelopen jaren weer doorgezet, waarna in 1998 een stabilisatie is opgetreden. Het aantal naar zelfstandigheid en marktaandeel gewogen aanbieders is nu afgerond gelijk aan 5,6.

De redactionele concentratie, het aantal naar zelfstandigheid gewogen dagbladen, daalde de afgelopen jaren minder spectaculair. Terwijl toch het aantal dagbladen met een zelfstandige hoofdredactie zoals tabel 1 laat zien de afgelopen jaren wel is teruggelopen. De relatief geringe daling door de jaren heen hangt samen met het feit dat het proces heel wat geleidelijker verloopt dan de 'plotselinge' verdwijning van een 'zelfstandige' hoofdredactie suggereert. In de maat voor redactionele concentratie wordt rekening gehouden met allerlei verschillende vormen van samenwerking zodat de geleidelijkheid van het proces zichtbaar wordt gemaakt.

Toch zijn, ook als we een groot aantal jaren in ogenschouw nemen, de verschillen met aanbiedersconcentratie groot. De redactionele concentratie laat een licht dalende tendens zien (indexcijfer is gezakt naar 82,16 sinds 1980), terwijl het aantal naar zelfstandigheid en marktaandeel gewogen aanbieders aanzienlijk is teruggelopen (indexcijfer is gezakt naar 40,78 sinds 1980).

C APPENDIX II

OVERZICHT VAN STEUNVERLENING DOOR HET BEDRIJFSFONDS VOOR DE PERS DOOR DE JAREN HEEN

STEUNVERLENING AAN AFZONDERLIJKE PERSORGANEN⁸

Naam	Vorm	Bedrag in guldens	Datum	Opmerking
ACR: Vrije Volk en Rotterdams Nieuwsblad	uitkering	400.000,-	05 07 89	eenmalige reorganisatie van Avondbladen Combinatie Rotterdam (ACR)
ACR: Vrije Volk en Rotterdams Nieuwsblad	uitkering	183.333,-	11 02 89	organisatieonderzoek; dagbladen in 1991 opgeheven en opgegaan in Rotterdams Dagblad
Alerta	uitkering	51.500,-	21 01 97	eenmalige reorganisatie
Bazuin (De)	uitkering	154.000,-	10 08 95	1e jaar van eenmalige reorganisatie
Bazuin (De)	uitkering	102.500,-	07 02 97	2e jaar van eenmalige reorganisatie
Bazuin (De)	uitkering	80.000,-	20 05 98	3e jaar van eenmalige reorganisatie
Bijeen	uitkering	58.000,-	19 08 93	organisatieonderzoek; f50.217,- uitgekeerd
Bijeen	uitkering	350.000,-	07 06 94	eenmalige reorganisatie
Bladeren	uitkering	40.000,-	20 10 80	door de minister verstrekte garantie in afwachting van een beslissing die uiteindelijk negatief uitviel; blad in 1980 opgeheven
Bolswards Nieuwsblad	uitkering	73.000,-	30 12 91	omzetting huis-aan-huisblad in betaald nieuwsblad met aanvullende dekking
Coevorder Courant ⁹	uitkering	447.00,-	25 07 97	reorganisatie, nieuwe lay-out en herlancering; uitkering wordt, afhankelijk van ontwikkeling betaalde oplage, in vier tranches ter beschikking gesteld
Drontens Nieuwsblad	uitkering	118.500,-	01 06 94	omzetting huis-aan-huisblad in betaald nieuwsblad met aanvullende dekking; omzetting begin '96 teruggedraaid
Friesch Dagblad	uitkering	50.000,-	14 06 93	organisatieonderzoek; uitgekeerd f46.334,-
Friesch Dagblad	uitkering	1.445.000,-	29 08 94	eenmalige reorganisatie
Frysk en Frij	uitkering	450.000,-	30 11 88	eenmalige reorganisatie
Furore	uitkering	80.000,-	15 02 93	organisatieonderzoek; exploitatie van het blad in augustus 1993 gestaakt
GAYKrant (De)	krediet	150.000,-	02 10 92	advertentiecampagne en modernisering lay-out; krediet in 1994 geheel afgelost
Gecombineerde (Nieuws- blad De)	krediet	300.000,-	17 09 84	krediet geheel afgelost
Groene Amsterdammer (De)	uitkering	200.000,-	26 04 85	eenmalige reorganisatie
Groene Amsterdammer (De)	krediet	465.000,-	20 02 87	intensivering publiciteitsactiviteiten; in 1991 ver- lenging van rente- en aflossingsvrije periode verleend tot april 1995; in 1995 verlenging van deze periode ver- leend tot na de aflossing nieuw krediet
Groene Amsterdammer (De)	krediet	909.000,-	04 05 95	promotieproject en redactionele vernieuwing; ultimo 1998 geheel ter beschikking gesteld
HN-Magazine	uitkering	330.000,-	24 09 93	eenmalige reorganisatie
Haagse Post	krediet	1.800.000,-	18 12 74	krediet waarvan na partiële kwijtschelding nog uitstaat ca. f1,1 mln.; inmiddels omgezet in royalty-overeen- komst; HP in 1990 opgeheven en opgegaan in weekblad HP/De Tijd; uitgaverechten blad in 1995 verkocht aan Audax
Haber (Turks-Neder- landse Weekkrant)	uitkering	200.000,-	15 01 85	eenmalige reorganisatie
Haber (Turks-Neder- landse Weekkrant)	krediet	75.000,-	15 01 85	eenmalige reorganisatie; krediet in 1986 afgeboekt wegens faillissement blad

STEUNVERLENING AAN AFZONDERLIJKE PERSORGANEN

Naam	Vorm	Bedrag in guldens	Datum	Opmerking
Katholiek Nieuwsblad	krediet	650.000,-	07 02 85	promotieactiviteiten; in 1990 verlenging van rente- en aflossingsvrije periode verleend tot eind oktober 1992; in 1993 nogmaals verlenging tot 1 januari 1994; in september 1994 is f50.000,- afgelost; per 1 januari 1995 is de looptijd van het krediet onbepaald geworden
Krant op Zondag (De)	krediet	4.000.000,-	11 07 91	medefinanciering van beleidsplan; blad in 1992 gefailleerd; ca. f215.000,- terugontvangen
Mid-Frieslander (De)	krediet	133.000,-	07 05 98	medefinanciering van beleidsplan; krediet kan na uitvoering project worden omgezet in uitkering indien exploitatie krant onder handhaving redactionele zelfstandigheid is voortgezet
Nederlands Dagblad	uitkering	100.000,-	09 10 90	organisatieonderzoek
Nederlands Dagblad	uitkering	2.500.000,-	23 01 92	1e periode van eenmalig reorganisatieproject
Nederlands Dagblad	uitkering	680.000,-	06 01 94	2e periode van eenmalige reorganisatie; aanvulling op eerdere uitkering
Nieuw Israëlietisch Weekblad	krediet	100.000,-	31 08 76	publiciteitscampagne; krediet inmiddels geheel afgelost
Nieuw Israëlietisch Weekblad	uitkering	118.000,-	14 04 98	uitkering ten behoeve van organisatieonderzoek; ultimo 1998 f73.241,- ter beschikking gesteld
Nieuwe Bèta	uitkering	111.000,-	07 12 89	eenmalige reorganisatie; blad in 1991 opgeheven en opgegaan in Milieu Magazine
Nieuwe Bèta	krediet	250.000,-	07 12 89	eenmalige reorganisatie; blad in 1991 opgeheven en opgegaan in Milieu Magazine
Nieuwe Bèta	krediet	120.000,-	08 02 91	voortzetting reorganisatie; blad in 1991 opgeheven en opgegaan in Milieu Magazine
Nieuwe Linie (De)	krediet	683.000,-	14 03 80	overbrugging; kwijtschelden in verband met opheffing blad in 1982
Het Parool	krediet	6.450.000,-	28 08 97	krediet ten behoeve van herlancering Het Parool, krediet kan na uitvoering project worden omgezet in uitkering indien exploitatie Het Parool onder handhaving van redactionele zelfstandigheid is gehandhaafd
Primeur (Weekbladpers)	uitkering	500.000,-	13 02 92	eenmalige reorganisatie van publicitaire activiteiten
Primeur (Wegener)	uitkering	1.000.000,-	23 03 94	eenmalige reorganisatie
Ravage	uitkering	41.300,-	15 06 95	1e bijdrage voor eenmalige reorganisatie
Ravage	uitkering	23.000,-	08 09 97	2e bijdrage voor eenmalige reorganisatie
Streek (De)	krediet	85.000,-	01 07 77	f12.910,- afgelost; restant kwijtschelden; weekblad in 1988 opgeheven
Suriname (Weekkrant)	uitkering	175.000,-	14 01 85	eenmalige reorganisatie
Suriname (Weekkrant)	uitkering	83.000,-	07 10 88	investering in zet- en printapparatuur
Suriname (Weekkrant)	krediet	150.000,-	14 02 90	investering in aanvullende zetapparatuur en ter medefinanciering van exploitatie
Suriname (Weekkrant)	krediet	600.000,-	28 10 92	(minus f150.000,- aflossing krediet van 14 02 1990) reorganisatie; blad in 1997 gefailleerd
Tijd (Dagblad De)	uitkering	350.000,-	10 01 74	besluit tot steunverlening genomen nog voordat Bedrijfsfondsbestuur functioneerde; dagblad in 1974 opgeheven en opgegaan in weekblad De Tijd
Tijd (Weekblad De)	uitkering	700.000,-	10 03 89	eenmalige reorganisatie; blad in 1990 opgeheven en opgegaan in HP/De Tijd

STEUNVERLENING AAN AFZONDERLIJKE PERSORGANEN

Naam	Vorm	Bedrag in gulden	Datum	Opmerking
Trouw (Christelijke Pers)	krediet	9.100.000,-	22 10 74	besluit tot steunverlening genomen nog voordat Bedrijfsfondsbestuur functioneerde; krediet in 1986 vervroegd afgelost op basis van de contante waarde daarvan
Twentsche Courant	uitkering	62.500,-	29 12 92	marktonderzoek
Twentsche Courant/ Overijssels Dagblad	uitkering	45.000,-	15 02 84	organisatieonderzoek
Vrije Volk (Het; weekeditie)	krediet	600.000,-	16 09 83	krediet geheel afgelost; weekeditie in 1990 opgeheven.
Vrije Westfriese Krant	krediet	170.000,-	21 05 82	afgeboekt in verband met opheffing blad in 1984
Vrije (De)	uitkering	100.000,-	31 12 91	eenmalige reorganisatie
Waarheid (De)	krediet	2.000.000,-	05 06 81	restant krediet in 1991 afgelost na gedeeltelijke kwijt- schelding; dagblad in 1990 opgeheven en opgegaan in weekblad Forum; dit weekblad werd in 1991 opgeheven
Totaal toegekende steun aan afzonderlijke persorganen (uitkeringen + kredieten)		40.191.633,-		

8. Begin 1994 zegden wij, in een bezwaarschriftprocedure na een oorspronkelijke afwijzing, Malmberg BV een subsidie toe van f 250.000,- ten behoeve van de door deze vennootschap uitgegeven bladen Reflector en Blikopener. Nadat de minister van WVC onze beslissing had geschorst, trok Malmberg de aanvraag alsnog in. Daarop trokken wij ook onze beslissing hierover in. Zie voor nadere informatie de paragrafen 2.2.1 en 2.3.3 van het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1994.

9. De naam Coevorder Courant is thans gewijzigd in Zuid-Oost-Nieuws.

**BIJDRAGEN OP AANVRAAG AAN ONDERZOEKSPROJECTEN
EN GEZAMENLIJKE PROJECTEN VAN PERSORGANEN**

Naam	Vorm	Bedrag in guldens	Datum	Opmerking
Cebuco (Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit)	uitkering	125.000,-	06 06 83	studieproject herpositionering dagblad als informatie- en advertentiemedium
Cebuco	uitkering	77.895,-	05 07 88	onderzoek naar relatie dagbladen en allochtone jon- geren
Cebuco	uitkering	89.250,-	05 06 92	onderzoek naar de functie van dagbladen; uitgekeerd f73.500,-
Cebuco	uitkering	263.250,-	13 05 93	onderzoek naar standaardisatie en harmonisatie van dagbladen als advertentiemedium
Cebuco	uitkering	300.000,-	25 04 94	activiteiten ter verbetering positie dagbladen op de advertentiemarkt
Cebuco	uitkering	32.500,-	20 07 98	katernenonderzoek
Cebuco	uitkering	40.900,-	12 11 98	onderzoek lezersmarkt dagbladen
Centrum voor Makkelijk Lezen ¹⁰	uitkering	42.500,-	14 04 98	ten behoeve van twee onderdelen van haalbaarheids- studie krant gericht op personen die moeilijkheden ondervinden bij het begrijpend lezen
NDP (Vereniging De Nederlandse Dagbladpers)	uitkering	115.000,-	22 04 92	onderzoek 1e fase collectieve campagne 'De Dagbladbezorger'
NDP	uitkering	27.500,-	24 05 93	externe adviseur bij het ontwerpen van de Code voor Dagbladconcentraties
NDP	uitkering	17.974,-	24 09 93	aanvullende financiering voor externe adviseur bij ontwerp Code voor Dagbladconcentraties
NDP	uitkering	202.500,-	25 04 94	onderzoek 2e fase collectieve campagne 'De Dagbladbezorger 1994-1995'; f74.000,- uitbetaald, resterend openstaand bedrag opgenomen in toezeg- ging voor 3e fase onderzoek
NDP	uitkering	255.100,-	18 02 97	onderzoek 3e fase collectieve campagne 'De Dagbladbezorger 1997 tot en met 1999'
Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren	uitkering	58.444,-	23 03 94	onderzoek naar de relatie tussen de journalist en de lezer
NNP (Vereniging De Nederlandse Nieuwsbladpers)	uitkering	132.000,-	22 05 85	onderzoek naar de opzet van een systeem van bedri- jfsvergelijkingen
NNP	uitkering	15.000,-	03 05 91	kwalitatief vervolgonderzoek naar financiële positie nieuwsbladen
NNP	uitkering	105.000,-	31 03 94	opzetten van een Nederlandse Stichting die cursussen zal organiseren, f55.000,- uitbetaald
NNP	uitkering	200.000,-	31 03 94	ten behoeve van onderzoek naar de functie van nieuws- bladen
Persinstituut (Het)	uitkering	24.500,-	21 11 90	onderzoek naar inhoudelijke effecten van Persconcentratie
Regionale Dagbladen in de randstad	uitkering	335.625,-	08 06 93	onderzoek naar de positie van regionale dagbladen in de randstad
SeDi (Adviesbureau v. Uitg. Jan Ligthart BV etc.)	krediet	300.000,-	12 12 91	onderzoek naar ontwikkeling van geautomatiseerd sys- teem voor selectieve distributie van dagbladen; kwijt- gescholden september 1995

**BIJDRAGEN OP AANVRAAG AAN ONDERZOEKSPROJECTEN
EN GEZAMENLIJKE PROJECTEN VAN PERSORGANEN**

Naam	Vorm	Bedrag in guldens	Datum	Opmerking
SelDi (Adviesbureau v. Uitg. Jan Ligthart BV etc.)	krediet	185.000,-	10 05 93	aanvullend krediet ten behoeve van onderzoek naar ontwikkeling van geautomatiseerd systeem voor selec- tieve distributie van dagbladen; kwijtschelden sep- tember 1995
Stichting Krant in de Klas	uitkering	38.500,-	12 01 96	1e fase onderzoek krantleesgewoonten onder jongeren
Stichting Krant in de Klas	uitkering	336.500,-	29 05 97	2e fase onderzoek krantleesgewoonten onder jongeren; ultimo 1998 f 179.000,- uitgekeerd
Totaal van toegekende bijdragen aan onderzoeksprojecten en gezamenlijke projecten van persorganen (uitkeringen + kredieten)		43.511.571,-		Totaal uit te keren bedrag vastgesteld op f 269.000,-

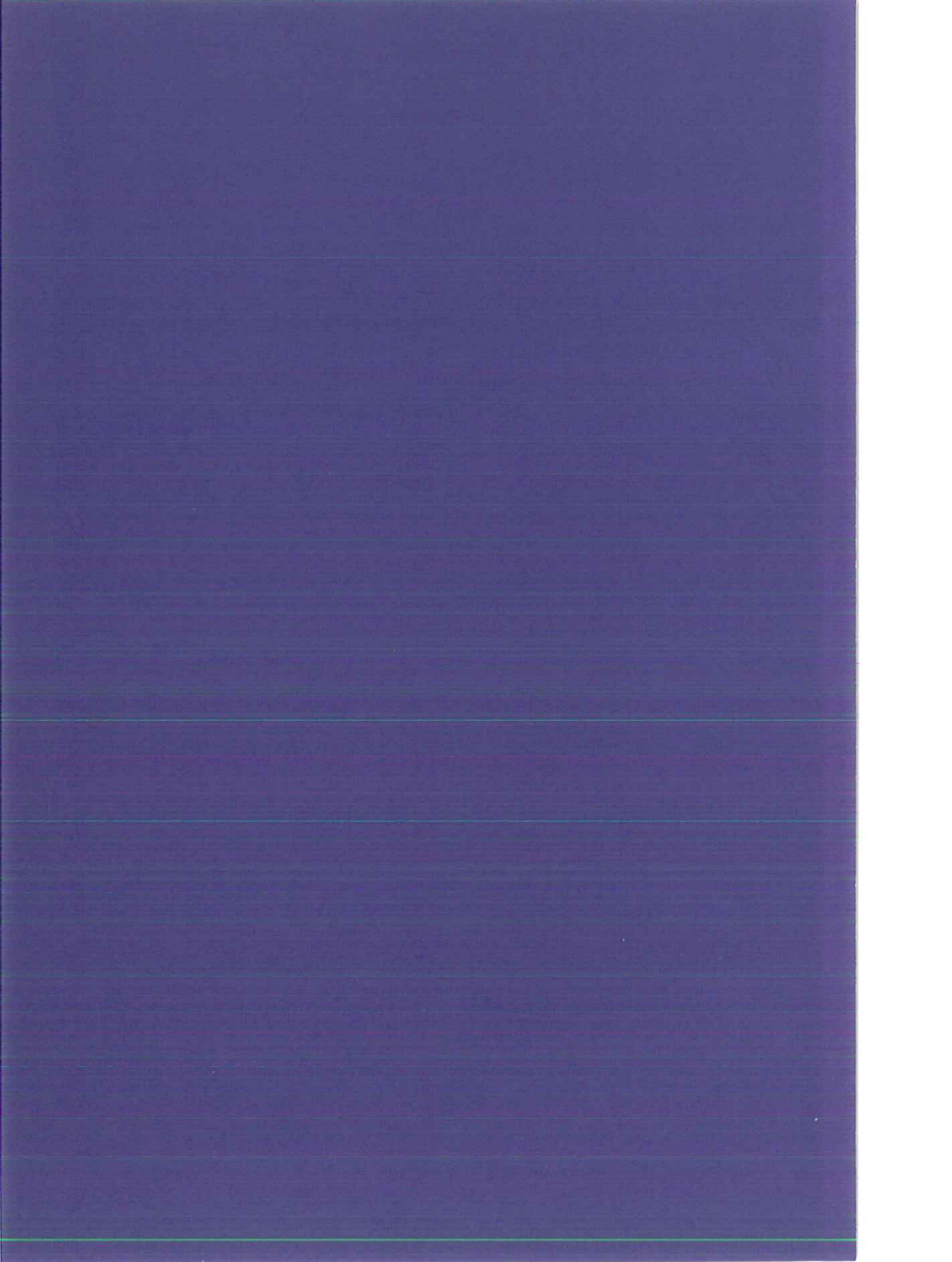
10. Inmiddels heet deze stich-
ting Lezen voor Iedereen

STEUN VERLEEND IN HET KADER VAN DE COMPENSATIEREGELING VOOR DAGBLADEN (in guldens)

Naam	1981	1982	1983	1985	1986	1989
Almere (Dagblad v.)	0	0	0	0	88.975	117.768
Arnhemse Courant	1.899.000	839.250	1.152.750	1.294.572	1.159.399	943.420
Binnenhof (Het)	1.576.350	1.587.750	876.750	1.301.850	1.550.250	1.307.641
Dordtenaar (De)	0	0	0	400.161	356.746	0
Goudsche Courant	0	0	840.084	313.734	372.976	217.500
Leidsche Courant	701.423	670.441	859.631	799.364	635.712	496.633
Nieuwe Noordhollandse Courant	0	411.572	591.103	451.049	399.661	336.610
Nieuws v.d. Dag (Courant)	1.665.039	0	0	3.611.383	2.652.627	2.051.453
Parool (Het)	2.009.605	2.069.619	2.872.812	1.452.529	1.783.325	2.269.549
Rijn en Gouwe	0	468.000	386.250	711.828	629.084	0
Rotterdam Nieuwsblad	2.595.397	2.993.206	3.850.996	2.579.973	2.012.802	1.900.568
Trouw	3.405.750	4.171.058	1.249.500	1.117.500	1.989.000	3.194.743
Twentsche Courant	310.875	304.917	0	0	0	0
Vrije Volk (Het)	0	0	0	785.250	738.000	1.782.406
Waarheid (De)	836.561	796.086	999.581	561.420	219.656	0
Winschoter Courant	0	688.101	532.308	404.639	411.787	381.709
	15.000.000	15.000.000	14.211.765	15.785.252	15.000.000	15.000.000

C APPENDIX III

**PUBLICATIES VAN HET
BEDRIJFSFONDS VOOR DE PERS**

Tot dusver verschenen in de serie 'Rapporten' van het Bedrijfsfonds voor de Pers

R1 *Toetsing van persfusies*, advies over de wenselijkheid en de mogelijkheden van wetelijke regelingen inzake persconcentratie d.d. 14 december 1988. Gedrukte uitgave december 1989.

ISBN 90 346 215 61 | 92 pag. | f 27,—

R2 *Adviezen in 1989*. Adviezen van het Bedrijfsfonds voor de Pers in 1989, uitgebracht aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, over evaluatie compensatieregeling voor dagbladen, toetsing van persfusies, mediabeleid in komende kabinetsperiode, schets wetsvoorstel commerciële omroep en onderzoek concurrentieverhoudingen op de reclamemarkt. Gedrukte uitgave september 1990.

ISBN 90 346 235 3 X | 96 pag. | f 24,95

R3 *Nader advies toetsing van persfusies*, advies d.d. 6 februari 1990. Gedrukte uitgave februari 1990.

ISBN 90 346 218 98 | 40 pag. | f 12,50

R4 *Adviezen in 1990*. Adviezen van het Bedrijfsfonds voor de Pers in 1990, uitgebracht aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, over compensatieregeling voor dagbladen, media en allochtonen, reclame bij lokale en regionale omroep, landelijke commerciële omroep en steun aan nieuwe bladen. Gedrukte uitgave januari 1991.

ISBN 90 346 247 22 | 120 pag. | f 28,50

R5 *Het Bedrijfsfonds voor de Pers: een evaluatie*. Advies over de evaluatie van het persbeleid, met bijzondere aandacht voor het Bedrijfsfonds d.d. 20 maart 1992. Gedrukte uitgave maart 1992.

ISBN 90 JI8 94 41X | 124 pag. | f 29,50

R6 *Advies inzake horizontale prijsafspraken in de persbedrijfstak*. Advies van 23 juni 1995 aan de minister van Economische Zaken en de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen over de bijdragen aan de pluriformiteit van de pers van de bestaande horizontale prijsafspraken in de dagbladsector. Gedrukte uitgave november 1996.

ISBN 90 757 27 429 | 112 pag. | f 29,50

R7 *Vernieuwend persbeleid*. Een beleidsessay dat op 10 september 1997 werd uitgebracht aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen over de vraag hoe persverscheidenheid als beleidsdoelstelling nieuwe inhoud kan worden gegeven. Over toegang tot een vrije en pluriforme pers. Gedrukte uitgave september 1997.

ISBN 90 757 27 33X | 158 pag. | f 39,50

Tot dusver verschenen in de serie 'Studies' van het Bedrijfsfonds voor de Pers

S1 *Bijlagen Toetsing van persfusies*, studies ten behoeve van het rapport van het Bedrijfsfonds voor de Pers over de wenselijkheid en de mogelijkheden van wettelijke regelingen inzake persconcentraties. Drs. G.W. te Pas (Stichting 'Het Persinstituut'): Enkele aantekeningen over persconcentratie; mr. G.A.I. Schuijt (Instituut voor Informatierecht): Grenzen en mogelijkheden van een persfusie-controleregeling; mr. A.P.J.M. van Loon (Instituut voor Informatierecht): Rechtsvergelijkend onderzoek fusie- en persfusie-controleregelingen. Gedrukte uitgave december 1989.

ISBN 90 346 218 20 | 166 pag. | f 35,-

S2 *De redactionele zelfstandigheid van dagbladen*, studie van de Stichting 'Het Persinstituut' ten behoeve van het Bedrijfsfonds voor de Pers over instrumenten ter meting en beoordeling van de zelfstandigheid van kranten. J.J. van Cuilenburg, K. Leeuw en G.W. te Pas: Communicatiewetenschappelijke aspecten; J.H.J. van den Heuvel: Bestuurskundige aspecten; E.C.M. Jurgens: Juridische aspecten. Gedrukte uitgave januari 1990.

ISBN 90 346 218 12 | 236 pag. | f 39,75

S3 *Media in beweging*, concurrentieverhoudingen op de Nederlandse reclamemarkt, door K.J. Alsem, P.S.H. Leeflang en J.C. Reuyl. Studie van de sectie Marktkunde en Marktonderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen naar de aard en de omvang van de reclamebestedingen in de diverse media en meer in het bijzonder naar de verhoudingen

in de concurrentie tussen STER, commerciële omroep en gedrukte media. Gedrukte uitgave juni 1991.

ISBN 90 71894 25 8 | 280 pag. | f 49,50

S4 *Tussen krantebedrijven mediaconcern*, een beleidsessay over pers en persbedrijf, door Jan van Cuilenburg, Hein van Haaren, Frits Haselhoff en Lou Lichtenberg. Studie naar de toekomstige maatschappelijke en economische positie van de pers op middellange termijn, in het licht van de informatisering van de samenleving en technologische ontwikkelingen op het terrein van communicatie en informatie.

Gedrukte uitgave januari 1992.

ISBN 90 71894 401 | 172 pag. | f 39,50

S5 *Media in stad en streek*, een inventariserende studie naar toekomstverwachtingen over de structuur van lokale en regionale medialandschappen in Nederland, door Coen van der Linden en Ed Hollander. Een studie verricht in opdracht van het Bedrijfsfonds voor de Pers door de Stichting 'Het Persinstituut', Vakgroep Communicatiewetenschap van de Katholieke Universiteit van Nijmegen. Gedrukte uitgave april 1993.

ISBN 90 71894 487 | 324 pag. | f 65,-

S6 *Het bedreigde debat?!*, een beleids pamflet over pers, journalistiek en democratie. Een publicatie van het Bedrijfsfonds voor de Pers, bij de voorbereiding van het symposium 'Het Bedreigde Debat?!' op 15 maart 1995 in Kasteel Oud-Wassenaar. Tekst: prof. dr. J.J. van Cuilenburg en drs. L. Lichtenberg. Gedrukte uitgave februari 1995.

ISBN 90 71894 78 9 | 92 pag. | f 29,50

S7 *Het bedreigde debat ?!*, verslag van het symposium 'Het Bedreigde Debat?!' op 15 maart 1995 in Kasteel Oud-Wassenaar. Tekst: prof. dr. J.J. van Cuilenburg en drs. L.H.A. Lichtenberg. Gedrukte uitgave 1996.

ISBN 90 757 27 526 | 93 pag. | f 29,50

S8 *Van Courantier tot Strateeg; de rol van markt en management in het Nederlandse krantenbedrijf*, lange-termijnonderzoek naar factoren die het succes respectievelijk het falen verklaren van ondernemingen en van het management op het gebied van de pers in relatie tot politiek-maatschappelijke en economisch-technologische veranderingen. Onderzoek verricht door prof. dr. A. van Witteloostuijn, prof. dr. C.A.J.J. Boone, drs. W. Hendriks, dr. A.Th.M. van Itersen, dr. R.L. Olie en drs. R. van Well van de Faculteit der Economische Wetenschappen van de Universiteit van Maastricht. Gedrukte uitgave oktober 1998.

ISBN 90 757 27 046 | 362 pag. | f 89,50

Overige publicaties

Jaarverslagen

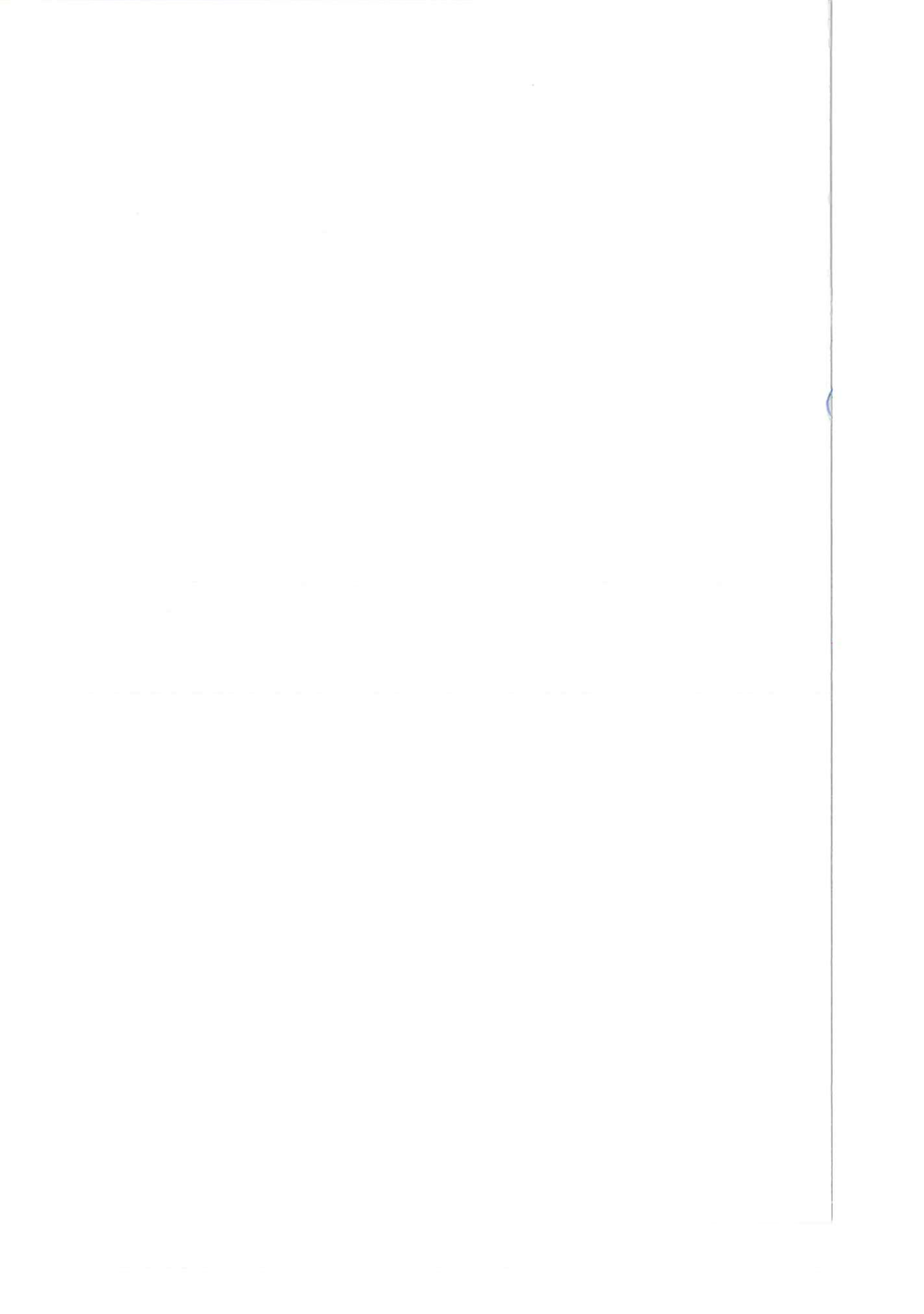
Brochure, *Leidraad bij aanvragen*, Den Haag, februari 1992.

Het gedrukte woord in beeld, uitgave ter gelegenheid van een discussiebijeenkomst georganiseerd door het Bedrijfsfonds voor de Pers op 23 september 1988. Met inleidingen van Hella S. Haasse, prof. dr. H. Verdaasdonk, prof. dr. L. Noordman en prof. dr. P.B. Boorsma.

ISBN 90 346 184 55. | 80 pag. | f 20,-

De Schoonderbeekkrant. Een krant-op-maat van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Uitgave ter gelegenheid van het afscheid van de heer prof. drs. J.W. Schoonderbeek als voorzitter van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Gedrukte uitgave 9 december 1992.

Alle uitgaven zijn schriftelijk, per e-mail (secr@bedrijfsfondspers.nl) of telefonisch te bestellen bij het bureau van het Bedrijfsfonds voor de Pers
Prinsessegracht 19
2514 AP Den Haag
(070) 361 71 11

Taken en bevoegdheden

Het Bedrijfsfonds voor de Pers kan ten laste van eigen middelen financiële steun verlenen:

1. ten behoeve van afzonderlijke persorganen in de vorm van kredieten, kredietfaciliteiten of uitkeringen;
2. ten behoeve van dagbladen op grond van de Compensatieregeling voor Dagbladen. Deze regeling beoogt structurele verschillen te compenseren in de concurrentieverhoudingen, waarin dagbladen op de markt worden aangeboden;
3. aan gezamenlijke projecten van persorganen;
4. aan organisatieonderzoek, gericht op structurele verbetering van de exploitatie van een persorgaan;
5. aan onderzoek voor de persbedrijfstaking als geheel.

Het Bedrijfsfonds is verder belast met:

- het verrichten dan wel doen verrichten van onderzoek met betrekking tot het functioneren van de pers;
- het toezicht op de naleving van hetgeen de Mediawet in hoofdstuk IX: 'Steunmaatregelen voor Persorganen' bepaalt met betrekking tot de pers.

Bedrijfs- Het Bedrijfsfonds voor de Pers is een bij de wet (Mediawet) ingesteld zelf-
fonds standig bestuursorgaan [Prinsessegracht 19] dat ten doel heeft het handhaven
voor de en bevorderen van de pluriformiteit van de pers [2514 AP Den Haag] voor
Pers zover die van belang is voor de informatie en opinievorming [070 361 71 11]